

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2018 - 2019

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: Αστικό Δίκαιο

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: Αστικό Δίκαιο & Σύγχρονες Οικονομικές Συναλλαγές

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2018 - 2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
του Μπαρούμα Α. Νικολάου
A.M.: 7340010318016

**«Η ΣΥΜΒΑΣΗ FORFAITING ΩΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΚΑΙ
ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ»**

Επιβλέποντες:

α) Γεώργιος Λέκκας

β) Δήμητρα Παπαδοπούλου - Κλαμαρή

γ) Κλεάνθης Ρούσσος

Αθήνα, Ιανουάριος 2020

Copyright © Νικόλαος Μπαρούμας, Ιανουάριος 2020

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	3
1. Οι απαιτήσεις ως μέσο χρηματοδότησης	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	5
2. Η σύμβαση Forfaiting	5
2.1. Βασικά εννοιολογικά στοιχεία της σύμβασης και ορολογικά ζητήματα. Τα συμβαλλόμενα μέρη και τι είδους απαιτήσεις αφορά ο συγκεκριμένος θεσμός	5
2.2. Ιστορική ανάπτυξη και εξέλιξη του θεσμού ως μέσο χρηματοδότησης της εμπορικής εξαγωγικής δραστηριότητας	7
2.3 Διάκριση από συναφείς θεσμούς.....	9
2.4 Το forfaiting ως τραπεζική εργασία	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	19
3. Η οικονομική διάσταση του Forfaiting	19
3.1 Η οικονομική σημασία και η εν τοις πράγμασι λειτουργία του θεσμού	19
3.2 Τα οικονομικά πλεονεκτήματα που προσφέρει ο θεσμός στα μέρη	19
3.3. Οι οικονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν σε κάθε μέρος από τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης συναλλαγής και πως τα μέρη τους διαχειρίζονται	23
3.4. Η διαδικασία σύναψης της σύμβασης και οι προϋποθέσεις που τίθενται από τον forfaiter για την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας	28
3.5. Το κόστος του forfaiting για τον εξαγωγέα, και πως διαμορφώνεται το προεξοφλητικό επιτόκιο (discount rate).....	30
3.6 Η δευτερογενής αγορά και συνοπτικά συμπεράσματα από την οικονομική λειτουργία του θεσμού.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	33
4. Η νομική διάσταση του Forfaiting.....	33
4.1. Η νομική φύση της σύμβασης.....	33
4.2 Η ελληνική νομοθετική ρύθμιση και η εφαρμογή της στη σύμβαση forfaiting (v.1905/1990).....	34
4.3. Οι κανόνες URF 800 (Uniform Rules for Forfaiting) του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	38
5. Ειδικότερα νομικά ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή του Forfaiting	38
5.1. Ο αποκλεισμός της ευθύνης του εξαγωγέα (forfaitist) και η αρχή περιορισμού των ενστάσεων	38
5.2. Το ζήτημα της αναγγελίας της εκχώρησης της απαίτησης και η σύγκρουση του forfaiting με λοιπές εξασφαλιστικές συμβάσεις	42
5.3 Forfaiting και Τραπεζική Ενέγγυος Πίστωση	45
5.4. Η ασφάλιση της εξαγωγικής απαίτησης και ειδικότερα σχετικά ζητήματα	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	57
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρ.	Άρθρο
Βλ.	Βλέπε
ΓνμδΝΣΚ	Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΕΤ	Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (περιοδικό)
εδ.	Εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
εκδ.	Έκδοση
Ελλ.Δ/νη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕΚ	Εμπορικός Κώδικας
επ.	Επόμενα
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕπισκΕμπΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Δικαίου
ΕΤραξΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου (περιοδικό)
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
Ε7	Έψιλον Επτά
κ.λ.π	Και λοιπά
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΠΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (ΝοΒ)
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ό.π.	Όπου παραπάνω
παρ.	Παράγραφος
π.χ.	Παραδείγματος χάριν
ΠΔ/ΤΕ	Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
σελ.	Σελίδα
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
τ.	Τόμος
ΣυνθΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
τεύχ.	Τεύχος
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική ζωή δημιουργεί εξελικτικά νεοπαγείς μορφές συναλλαγών τις οποίες το δίκαιο καλείται να ακολουθήσει διαμορφώνοντας ένα ρυθμιστικό πλαίσιο εντός του οποίου θα διεξάγονται. Παράλληλα οι δικαιοτικές ρυθμίσεις επηρεάζουν τις συναλλαγές αυτές αναγκάζοντάς τις να προσαρμοστούν, αλλά και πολλές φορές να αποκτήσουν νέα χαρακτηριστικά. Κινητήριο μοχλό της όλης διαδικασίας αποτελεί το σύνολο των αναγκών των εμπλεκόμενων μερών, αλλά και οι κίνδυνοι τους οποίους οι συναλλασσόμενοι είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν υπό το φως μίας προσπάθειας μεγιστοποίησης της ωφέλειάς τους, με οποιονδήποτε τρόπο αυτή μπορεί να εννοηθεί.

Η οικονομική ανθρώπινη δραστηριότητα, και οι αναδυόμενες από αυτήν συναλλακτικές ανάγκες σχηματίζουν ορισμένες πραγματικότητες με αυτοτελή δυναμική και διαρκή εξελικτική τάση. Μέσα από αυτή τη διαδικασία καθίσταται σαφές ότι το δίκαιο και η οικονομία τελούν σε διαλεκτική σχέση, με το δίκαιο να δημιουργεί πρωτότυπες θεσμικές δυνατότητες αλλά και να ρυθμίζει ήδη διαμορφωμένες. Αντιστοίχως, η οικονομική δραστηριότητα, ως βασικό πεδίο έκφρασης της ανθρώπινης ελευθερίας βρίσκει πραγματικές λύσεις εντός του πλαισίου μίας διαρκώς εξελισσόμενης προσπάθειας.

Στην παρούσα εργασία, παρουσιάζεται συνοπτικά, και στις πιο βασικές εκφάνσεις του, ένας θεσμός δημιουργημένος και διαμορφωμένος ιστορικά, αποκλειστικά από την εμπορική πράξη με οικονομική σημασία αύξουσα και εκτεινόμενη σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα, γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστούν ορισμένες νομικές πτυχές του, αλλά και κάποιες ρυθμιστικές απόπειρες, κυρίως υπό το πρίσμα του ελληνικού ιδιωτικού δικαίου και κάποιων ειδικών νομοθετημάτων.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο τίθεται το πλαίσιο της συζήτησης, μέσα από μία σύντομη εξήγηση των τρόπων κατά τους οποίους μπορεί μία απαίτηση ως ενεργητικό στοιχείο μίας επιχείρησης ή οποιουδήποτε νομικού προσώπου, να αποτελέσει χρηματοδοτικό εργαλείο, να αξιοποιηθεί δηλαδή με σκοπό την άντληση ρευστότητας για τη συνέχεια στο χρόνο και τη λειτουργική ομαλότητα της επιχείρησης, αλλά και μία γενική παράθεση των περιπτώσεων που συμβαίνει αυτό καθώς και των πλεγμάτων νομικών σχέσεων όπως αυτές διαμορφώνονται αναλόγως την περίπτωση. Κατόπιν, γίνεται αναφορά στο κυρίως αντικείμενο της εργασίας ετούτης, τη σύμβαση *forfaiting*, παραθέτοντας τα προσδιοριστικά εννοιολογικά της χαρακτηριστικά, την ιστορική της προέλευση, και τους συνήθεις όρους σύναψής της. Καταγράφεται επίσης ποια είναι τα συμβαλλόμενα μέρη και ποιες οι προϋποθέσεις οι οποίες ο νόμος ορίζει ότι οφείλουν να πληρούνται. Αφιερώνεται επίσης ένα σημαντικό μέρος του

κεφαλαίου σε μια συγκριτική παράθεση του συγκεκριμένου θεσμού με άλλους που παρουσιάζουν νομικοοικονομικές ομοιότητες και επιτελούν αντίστοιχες λειτουργίες. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί πολύ συνοπτικά η οικονομική διάσταση του θεσμού, τα σημαντικά πλεονεκτήματα που τα μέρη θεωρούν ότι τους προσφέρει, αλλά και κάποια μειονεκτήματα που ίσως παρουσιάζονται σε σύγκριση πάντοτε με άλλους τρόπους χρηματοδότησης. Θα γίνει επίσης, μία σύντομη αναφορά στους οικονομικούς κινδύνους που προκύπτουν για το κάθε μέρος, καθώς και στα χρονικά στάδια κατά τα οποία είναι πιθανόν να εμφανιστούν. Στα τελευταία δύο κεφάλαια, η προσέγγιση είναι αμιγώς νομική, καθώς αρχικά καταγράφεται η νομική φύση της συναλλαγής κατά τη θεωρία του ελληνικού ιδιωτικού δικαίου, αλλά και το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο. Τέλος, γίνεται λόγος για ορισμένα ειδικότερα νομικά ζητήματα που αναφύονται από την όλη διαδικασία, καθώς στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για μία μεμονωμένη συναλλαγή, με απόλυτη νομικοοικονομική αυτοτέλεια, αλλά για ένα πλέγμα σχέσεων του οποίου όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές θα γίνει προσπάθεια να διαφωτιστούν. Η ευθύνη για τις όποιες ελλείψεις, θεματολογικές αποκλίσεις και τυχόν ασάφειες βαρύνει αποκλειστικά τον γράφοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Οι απαιτήσεις ως μέσο χρηματοδότησης

Ως απαίτηση, γενικώς θεωρείται το δικαίωμα του δανειστή να απαιτήσει από τον οφειλέτη την εκπλήρωση της παροχής¹. Υπ' αυτήν την έννοια ο όρος απαίτηση ταυτίζεται με τον όρο ενοχικό δικαίωμα ή αξίωση. Αντικείμενο δε της απαίτησης μπορεί να είναι παροχή χρηματική ή και μη χρηματική². Ένα σημαντικό μέρος του ενεργητικού των επιχειρήσεων αποτελούν οι υφιστάμενες απαιτήσεις τους, ως επί το πλείστον επί πελατών τους. Εάν επιπλέον αυτού, η περιουσιακή αξία της επιχείρησης δηλαδή το άθροισμα των επιμέρους στοιχείων που την απαρτίζουν, και οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί αξιοποιήσιμο κεφάλαιο, ιδωθεί δυναμικά, μεταφράζεται μέσα από τη δραστηριότητα της επιχείρησης σε μελλοντικές απαιτήσεις που πρόκειται να γεννηθούν από τη συνεχή της επιχειρηματική δράση. Έτσι, τρέχουσες και μελλοντικές απαιτήσεις νοούμενες από κοινού, αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού μίας επιχείρησης³ καθιστώντας την αξιοποίησή τους μία διαδικασία με ζωτική για την επιχείρηση σημασία.

Αυτό επιτυγχάνεται παραδοσιακά κυρίως μέσα από το μηχανισμό της ασφαλειοποίησης⁴, η οποία αποκτά θεμελιώδη σημασία για την επιχείρηση, είτε αυτή λαμβάνει χώρα με σκοπό την άμεση ή έμμεση χρηματοδότηση, είτε εξυπηρετεί την προμήθεια πρώτων υλών, κεφαλαιουχικών αγαθών ή άλλου τύπου υπηρεσιών⁵. Σε αυτό το πλαίσιο, η σχέση συνήθως είναι τριμερής, αφού ως εμπλεκόμενα πρόσωπα στέκουν τριγωνικά δανειστής, οφειλέτης, και χρηματοδότης. Στο πλαίσιο αυτό, η απαίτηση είναι το αντικείμενο της ασφάλειας, ο χρηματοδότης είναι ο ασφαλειούχος δανειστής ή ασφαλειολήπτης, και ο δανειστής της απαίτησης – χρηματοδοτούμενος μπορεί να χαρακτηριστεί ασφαλειοδότης. Η αξιοποίηση των απαιτήσεων μέσω της τροπής τους σε ασφάλεια μπορεί να λάβει χώρα με ποικίλες μορφές, συνηθέστερες από τις οποίες είναι η ενεχύραση⁶ της απαίτησης κατά τις 1247 ΑΚ επ., η ενεχύραση της απαίτησης κατά την ειδική πρόβλεψη του ν.δ. 17.7./18.8.1923⁷, η καταπιστευτική εκχώρηση της απαίτησης⁸, η εξουσιοδότηση προς είσπραξη αλλά και η εξουσιοδότηση προς εκχώρηση.

---

¹ *Απ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, σελ. 31., *Απ. Γεωργιάδης*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, σελ. 260

² *Απ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος σελ. 77 επ.

³ *Μ. Σταθόπουλος*, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, *ΕπισκΕμπΔ* 1997, σελ. 3 επ

⁴ Ο συγκεκριμένος όρος εισάγεται από τον καθηγητή Σταθόπουλο ο οποίος τη θεωρεί αναγκαία για την περιγραφή του συγκεκριμένου φαινομένου

⁵ *Μ. Σταθόπουλος*, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, *ΕπισκΕμπΔ* 1997, σελ. 3 επ.

⁶ *Απ. Γεωργιάδης*, Εμπράγματο Δίκαιο τ. II – σελ. 243 επ.

⁷ *Απ. Γεωργιάδης*, Η εξασφάλιση των Πιστώσεων, σελ. 471

⁸ *Απ. Γεωργιάδης*, Εμπράγματο Δίκαιο τ. II – σελ. 255 επ.

Κοινός παρονομαστής των ανωτέρω δικαιοπραξιών είναι η διαδικασία της μετατροπής ενός στοιχείου του ενεργητικού της επιχείρησης σε εργαλείο άντλησης ρευστότητας. Οι τύποι αυτοί παρά τη μεγάλη χρησιμότητα τους, δημιουργούν ορισμένα ζητήματα που χρήζουν διερεύνησης, όπως ζητήματα σύγκρουσης μεταξύ δικαιούχων, ζητήματα δημοσιότητας, αλλά και ζητήματα προστασίας συμφερόντων του δανειστή της απαίτησης αλλά και του ασφαλειούχου δανειστή.

Σε αντιδιαστολή με τις προαναφερθείσες δυνατότητες, και πάντοτε υπό το πρίσμα των χρηματοδοτικών αναγκών μίας επιχείρησης, ως γνήσια εναλλακτική δυνατότητα αξιοποίησης των απαιτήσεων, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα, αναδεικνύεται η επιλογή χρηματοδότησης μέσα από τη διαδικασία της πρακτορείας ή της πώλησης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring, forfaiting). Στην περίπτωση του forfaiting μάλιστα η χρηματοδότηση προκύπτει άμεσα, μέσα από την πώληση της απαίτησης και τη μεταβίβασή της αιτία αυτής. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζονται ειδικά στο forfaiting, δίνουν στη συναλλαγή μία επιπλέον διάσταση για τον προμηθευτή, την εξασφαλιστική. Η ικανοποίηση δηλαδή της απαίτησης ουσιαστικά εξασφαλίζεται από την ίδια την πώλησή και προεξόφλησή της, δηλαδή τη ρευστοποίησή της προ του χρόνου κατά τον οποίο καθίσταται απαιτητή, ελλείψει - όπως θα δούμε - και του δικαιώματος αναγωγής. Συνεπώς, η απαίτηση εδώ αξιοποιείται, αλλά δεν ασφαλινοποιείται εν στενή εννοία, δηλαδή δεν αποτελεί η ίδια την ασφάλεια, για την «καλή» είσπραξη μίας άλλης. Ο δανειστής της (έμπορος) είναι αυτός ο οποίος, όχι μόνο χρηματοδοτείται, αλλά παράλληλα επιτυγχάνει και την εξασφάλισή του από πληθώρα κινδύνων που σχετίζονται με αυτήν, καταβάλλοντας φυσικά το αναμενόμενο τίμημα για την απόλαυση αυτής της υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Η σύμβαση Forfaiting

2.1. Βασικά εννοιολογικά στοιχεία της σύμβασης και ορολογικά ζητήματα. Τα συμβαλλόμενα μέρη και τι είδους απαιτήσεις αφορά ο συγκεκριμένος θεσμός

Δίχως να είναι εύκολη μία προσπάθεια να δοθεί ένας πλήρης και απόλυτος ορισμός για τον συμβατικό τύπο του forfaiting, μπορεί να γίνει μία προσπάθεια να καλυφθούν τα βασικά εννοιολογικά - νομικού ενδιαφέροντος - χαρακτηριστικά τα οποία καθιστούν εφικτή μεθοδολογικά την επιστημονική του ταξινόμηση και επεξεργασία. Ετυμολογικά, ο όρος forfaiting⁹ προέρχεται από τη γαλλική έκφραση *à forfait* (κατ' αποκοπήν) η οποία εκφράζει την έλλειψη δικαιώματος αναγωγής, ένα προσδιοριστικό της συγκεκριμένης σύμβασης στοιχείο. Το συγκεκριμένο νομικό μόρφωμα ή συναλλακτικός τύπος, θα μπορούσε να περιγραφεί ως αγορά απαίτησης προ της λήξης της, δηλαδή πράξη προεξόφλησής¹⁰ της με χρηματοδοτικό και εξασφαλιστικό σκοπό. Νομικά, όπως θα δούμε, αποτελεί πώληση και εκχώρηση της προερχόμενης από εμπορική εξαγωγική δραστηριότητα απαίτησης, χωρίς να υφίσταται δικαίωμα αναγωγής. Η απαίτηση είναι κατά κανόνα ενσωματωμένη σε αξιόγραφα, συνήθως συναλλαγματικές (bills of exchange), ή γραμμάτια εις διαταγήν (promissory notes). Τα δε συμβαλλόμενα μέρη είναι τα εξής: Στη θέση του πωλητή και εκχωρητή της απαίτησης, ή του οπισθογράφου του αξιογράφου, βρίσκεται ένας εξαγωγέας – έμπορος (forfaitist) και ως αγοραστής – εκδοχέας μία τράπεζα ή εταιρεία factoring (forfaiteur).

Οι απλές λογιστικές απαιτήσεις ή τα χρεωστικά έγγραφα αυτά, αγοράζονται από τον forfaitier σε μειωμένη τιμή, απολύτως διαπραγματεύσιμη, η οποία προκύπτει κατόπιν αφαίρεσης του προεξοφλητικού τόκου από την ονομαστική τους αξία. Ο προεξοφλητικός τόκος διαμορφώνεται από το προεξοφλητικό επιτόκιο (discount rate) του οποίου το ύψος είναι ανάλογο με τους κινδύνους που επιφυλάσσει για τον forfaitier η συναλλαγή¹¹. Ο σκοπός της συναλλαγής αυτής όπως την έχει διαμορφώσει η πράξη, είναι καταρχήν χρηματοδοτικός, και παράλληλα εξασφαλιστικός για τον πωλητή (forfaitist) καθώς η έλλειψη δικαιώματος αναγωγής έναντι αυτού ή οποιουδήποτε προηγούμενου υπόχρεου μεταφέρει στον αγοραστή της απαίτησης μία σειρά κινδύνων (risks) όπως θα εξετάσουμε ειδικότερα. Για τον λόγο αυτό, ο forfaitier συνήθως θέτει ως προϋπόθεση η μεταβιβαζόμενη απαίτηση να είναι αμετάκλητα εγγυημένη από

⁹ Αντιστοίχως: *Forfaitierung, Forfetizzazione, Forfetización*

¹⁰ *B. Γαλάνης, Leasing, Factoring, Forfaiting, Franchising, Venture, Capital: Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας*, σελ. 120.

¹¹ *Andy Ripley, Forfaiting for Exporters: Practical Solutions for Global Trade Finance*, Thomson Learning; 1st edition, 1996, σελ. 2

φερέγγυα τράπεζα¹². Η «εγγύηση» δε αυτή μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές, αναλόγως με τη φύση της απαίτησης, με συνηθέστερες μορφές την τριτεγγύηση (avalization) όταν πρόκειται για αξιογραφική, και την εγγυητική επιστολή τράπεζας όταν πρόκειται για απλή λογιστική απαίτηση. Η πραγμάτωση του αιτήματος ύπαρξης εξασφάλισης της εκχωρούμενης απαίτησης, και μάλιστα από μία τράπεζα πρώτης τάξεως¹³, είναι, όπως τονίζεται, εκ των sine qua non της συγκεκριμένης συναλλαγής¹⁴. Έτσι, το forfaiting έχει χαρακτηριστεί και πώληση αξιογράφων¹⁵, πλήρως διαπραγματεύσιμων και εγγυημένων από τράπεζα πρώτης τάξεως, τα οποία ενσωματώνουν απαιτήσεις προερχόμενες από διεθνή εμπορική συναλλαγή, αφορώσα την προμήθεια κεφαλαιουχικών αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, χωρίς ο αγοραστής να έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πωλητή των τίτλων εάν ο πρωτοφειλέτης (εκ του τίτλου υπόχρεος, εισαγωγέας- importer) δεν πληρώσει.

Ως προς τις απαιτήσεις οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο του νομικού αυτού μορφώματος της σύμβασης forfaiting, είναι συνήθως μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες. (από 6 μήνες έως 10 έτη¹⁶) και συνήθως προέρχονται από την πώληση κεφαλαιουχικών αγαθών. Εντούτοις, η συνήθης πρακτική υπαγορεύει διάρκειες οι οποίες εκτείνονται από 3 έως 5 έτη¹⁷. Κατά κανόνα όπως αναφέρθηκε, οι απαιτήσεις είναι ενσωματωμένες σε αξιόγραφα, ωστόσο δεν αποκλείεται να εκχωρηθούν απλές λογιστικές απαιτήσεις, κάτι που όπως αναφέρθηκε συμβαίνει σπανιότερα και αφορά πάντοτε απαιτήσεις συνοδευόμενες από εγγυητική επιστολή φερέγγυας τράπεζας.¹⁸ Είθισται συνεπώς, οι προς πώληση απαιτήσεις να συνοδεύονται από εκτελεστούς και ελεύθερα διαπραγματεύσιμους τίτλους που αναγνωρίζονται από τους διεθνείς ομοιόμορφους εμπορικούς κανόνες. Ως τέτοιοι τίτλοι θεωρούνται βέβαια, πέρα από τους δύο ήδη αναφερθέντες, οι «τραβηκτικές» με τραπεζική ή εταιρική οπισθογράφηση (drafts with bank aval / corporate guarantee) ενώ υπάρχουν περιπτώσεις που αντικείμενο forfaiting μπορούν να καταστούν αυτοτελώς απαιτήσεις από αμετάκλητες ενέγγυες πιστώσεις (letters of credit), όταν η

---

¹² Β. Γαλάνης, *Leasing, Factoring, Forfaiting, Franchising, Venture, Capital: Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας*, σελ. 120

¹³ Ως τράπεζα πρώτης τάξεως εννοείται μία τράπεζα ύψιστης φερεγγυότητας και μεγάλης οικονομικής επιφανείας. Υπάρχουν πολλοί τρόποι αξιολόγησης διεθνώς, από εξειδικευμένες εταιρείες («S & P», «Moody's») είτε από υπηρεσίες των ίδιων των τραπεζών.

¹⁴ Ian Guild-Rhodri Harris, *Forfaiting: An Alternative Approach to Export Trade Finance*, Universe Pub., 1986, σελ. 3

¹⁵ Απ. Γεωργιάδης, *Νέες Μορφές Συμβάσεων (Leasing, Factoring, Franchising, Consulting, Know-how, Time-sharing, Forfaiting)*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 6η αναθεωρημένη έκδ., 2015, σελ. 192.

¹⁶ Απ. Γεωργιάδης, *Νέες Μορφές Συμβάσεων* ό.π. σελ. 191 και Ν. Ρόκας, Χρ. Γκόρτσος, Α. Μικρουλές, Χ. Λιβαδά, *Στοιχεία τραπεζικού δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 3^η εκδ., 2016, σελ. 288.

¹⁷ Γ. Καραγιαννόπουλος, *Factoring*, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 34

¹⁸ Σ. Ψυχομάνης, *Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, τόμος 2^{ος}, 6^η έκδ., 2010, σελ. 390

ικανοποίησή τους έχει συμφωνηθεί για μεταγενέστερο της παράδοσης των φορτωτικών αλλά επακριβώς προσδιορισμένο χρόνο¹⁹.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην πράξη, η χρηματοδότηση μέσω *forfaiting* γίνεται μόνο σε ορισμένα νομίσματα, τα οποία χαρακτηρίζονται για τη σταθερότητά τους (ιδίως Δολλάρια ΗΠΑ, Ευρώ, Γιεν Ιαπωνίας, Φράγκο Ελβετίας)²⁰ κάτι που σημαίνει μεγαλύτερη ασφάλεια για τον *forfaiter*. Σε διαφορετική περίπτωση, η χρηματοδότηση θα είναι είτε πολύ μικρότερης διάρκειας, είτε ο προεξοφλητικό τόκος θα είναι αρκετά υψηλότερος. Επίσης δεν υπάρχει κάποιο προβλεπόμενο όριο στη συναλλαγή, ωστόσο υφίσταται ατύπως, ένα επιβεβλημένο από την αγορά του *forfaiting* ελάχιστο ποσό, ανερχόμενο στα εκατό χιλιάδες δολάρια²¹.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι πρόκειται για μία ιδιαίτερη μορφή εταιρικής χρηματοδότησης, η οποία αποτελεί παράλληλα καταλύτη του εξαγωγικού εμπορίου, καθώς ο μεσοπρόθεσμος χαρακτήρας της αξιοποιείται εν τοις πράγμασι από την επιχείρηση στην κατεύθυνση απόκτησης κεφαλαιουχικών αγαθών απαραίτητων για την μεσοπρόθεσμη λειτουργία της με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της εξαγωγικής δραστηριότητας.

2.2. Ιστορική ανάπτυξη και εξέλιξη του θεσμού ως μέσο χρηματοδότησης της εμπορικής εξαγωγικής δραστηριότητας

Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της εν λόγω συναλλαγής απαντώνται στις απαρχές της ανάπτυξης του ίδιου του εμπορίου. Σαν τύποι, οι συμβάσεις *factoring* και *forfaiting* δεν είναι κάτι ριζοσπαστικά καινοτόμο, καθώς παρομοίων χαρακτηριστικών συναλλαγές μπορούν να εντοπιστούν ακόμη και στην αρχαιότητα. Όταν λόγου χάρη, στην αρχαιότητα, ο αρχαίος Φοίνικας έμπορος μεταξιού, προέβαινε σε μία πώληση με πίστωση του τιμήματος στον Αθηναίο αγοραστή, ενώ παράλληλα αναγκαιούσε άμεσης ρευστότητας, λάμβανε από αυτόν ένα έγγραφο στο οποίο ήταν ενσωματωμένο το χρέος που προέκυπτε από την πώληση αυτή, το οποίο εξαργύρωνε πωλώντας το στον Λεβαντίνο χρηματοδότη, ο οποίος κατ' αυτόν τον τρόπο του παρείχε άμεση ρευστότητα²². Αντίστοιχες συναλλαγές λάμβαναν χώρα ιστορικά, σε τόπους και χρόνους διαφορετικούς, και σε πλείστες έννομες τάξεις και δικαιοδοσίες. Ο κανόνας ωστόσο, ιστορικά μιλώντας, ήταν, εάν κατά τη χρονική στιγμή που το χρέος καταστεί ληξιπρόθεσμο, ο χρηματοδότης – φορέας πλέον του δικαιώματος – δεν ικανοποιηθεί από τον οφειλέτη, να διατηρεί ένα δικαίωμα το οποίο θα του επιτρέπει να στραφεί «αναγωγικά» κατά αυτού από τον οποίο αγόρασε το χρέος για να ικανοποιηθεί δευτερογενώς. Οι οικονομικοί κίνδυνοι που

¹⁹ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, ό.π., σελ. 388

²⁰ Απ. Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων ό.π σελ. 197

²¹ Γ. Καραγιαννόπουλος, Factoring, ό.π., σελ. 33.

²² Andy Ripley, Forfaiting for Exporters: Practical Solutions for global trade finance, ό.π., σελ. 3.

προκύπτουν από μία πώληση με πίστωση του τιμήματος, δεν μετακυλίωνταν στον αγοραστή του χρέους, αλλά στην πραγματικότητα εξακολουθούσαν να βαρύνουν τον πωλητή – «εξαγωγέα» ο οποίος θα καλείτο να ικανοποιήσει τις αξιώσεις του χρηματοδότη στην περίπτωση που αυτός δεν κατόρθωνε να εισπράξει το τίμημα της απαίτησης.

Η συγκεκριμενοποίηση και έξαρση του θεσμού προσδιορίζεται ιστορικά. Αντίθετα με το factoring, το οποίο αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ από το 1890, το forfaiting, παρότι τέτοιες συμβάσεις παρατηρούνται από το 1930 σε συναλλαγές με τη Ρωσία, ουσιαστικά αποτελεί επινόηση των κεντροευρωπαϊών τραπεζιτών στη μεταπολεμική περίοδο, οι οποίοι προεξοφλώντας πιστωτικούς τίτλους που ενσωμάτωναν εξαγωγικές απαιτήσεις, αναλάμβαναν όχι μόνο τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη αλλά και πλήθος άλλων κοινωνικοπολιτικής φύσης²³. Μεταφερόμενοι λοιπόν, στη μεταπολεμική Ευρώπη, των δεκαετιών του 1950 και 1960, παρατηρούμε ανατολικά σοσιαλιστικά κράτη να έχουν εισαγωγικές ανάγκες, αλλά μικρή διαθεσιμότητα σε σκληρό νόμισμα. Οι διαθέσιμες πιστωτικές γραμμές ήταν κατά κύριο λόγο βραχυπρόθεσμες, προσφέροντας χρηματοδότησης με διάρκεια ωρίμανσης χαμηλότερη των 6 μηνών, οι οποίες ήταν επαρκείς μόνο για τη χρηματοδότηση καταναλωτικών εισαγωγών²⁴. Παράλληλα, παρατηρούμε Δυτικογερμανούς κατασκευαστές κεφαλαιουχικών αγαθών, να πασχίζουν να διευρύνουν το φάσμα των εξαγωγών τους και στα κράτη αυτά, τα οποία είχαν μεγάλη ανάγκη από κεφαλαιουχικά κυρίως αγαθά, τα οποία θα σήμαιναν τη διεύρυνση των παραγωγικών τους δυνατοτήτων με την εισροή νέων τεχνολογικά εξελιγμένων μηχανημάτων. Οι Δυτικογερμανοί προμηθευτές, ήταν απολύτως διατεθειμένοι να παρέχουν πίστωση στους αγοραστές τους, αποδεχόμενοι διαπραγματεύσιμα πιστωτικά μέσα, τα οποία είχαν περίοδο ωρίμανσης που έφτανε έως και τα πέντε έτη. Οι ίδιοι ωστόσο οι προμηθευτές, είχαν περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση γεγονός που καθιστούσε τη συνέχιση της εξαγωγικής τους δραστηριότητας με ταυτόχρονη παροχή πίστωσης δύσκολη. Οι προμηθευτές λοιπόν, παρότι διατηρούσαν μία άκρως επικερδή δραστηριότητα, δεν μπορούσαν να ρευστοποιήσουν, κάτι το οποίο υπονόμει την ίδια τη συνέχιση της εν λόγω επικερδούς δραστηριότητας. Αυτή τη συναλλακτική ανάγκη αφουγκράστηκαν οι Τραπεζίτες της κεντρικής Ευρώπης, οι οποίοι έδειξαν διατεθειμένοι να αγοράσουν τα «προϊόντα» αυτά, που οι προμηθευτές κρατούσαν στα χέρια τους, παρέχοντας άμεση και ωφέλιμη χρηματοδότηση σε αυτούς.

Οι Ελβετοί, Γερμανοί και Ιταλοί χρηματοδότες δεν προέβησαν φυσικά στη συναλλαγή αυτή εκκινούμενοι από αλτρουισμό. Η ανάληψη εκ μέρους τους, μίας σειράς από κινδύνους,

---

²³ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, ό.π., σελ. 388.

²⁴ Andy Ripley, ό.π.,σελ. 7.

άφηνε σε αυτούς ένα ικανοποιητικό περιθώριο κέρδους, ενώ παράλληλα υπήρχε η ελκυστική δυνατότητα να μεταπωλήσουν τα συγκεκριμένα χρεόγραφα σε υψηλότερη τιμή από την αρχική σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο²⁵. Τροχοπέδη στην αώλυτη κυκλοφορία και δευτερογενή μεταπώληση των αξιογράφων, ήταν η συνθήκη της Γενεύης του 1930²⁶ η οποία προέβλεπε δικαίωμα αναγωγής σε όποιον αποκτούσε, εάν κατά τη χρονική στιγμή που το χρέος καθίστατο ληξιπρόθεσμο, αδυνατούσε να εισπραχθεί από τον οφειλέτη ή τον εγγυητή του η απαίτηση.

Το πρόβλημα αυτό ξεπεράστηκε με την προσθήκη της ρήτρας à forfait, την παραίτηση δηλαδή από το δικαίωμα αναγωγής, και τη διαμόρφωση του τύπου της συναλλαγής κατά τρόπον τέτοιο ο οποίος θα επιτρέψει την απλοποίηση της διακίνησης των απαιτήσεων, και θα διευκολύνει τα μέρη ως προς τη λήψη της απόφασης να προβούν σε αυτήν καθώς η συμφωνία για την πώληση του χρέους αυτονομείται πλήρως από τους όρους και τις συνθήκες κάθε υποκείμενης σχέσης²⁷. Έτσι, καθίσταται φανερό ότι ένα πλαίσιο ευνοϊκών συνθηκών, με εξαγωγείς να αναζητούν τη διεύρυνση της δραστηριότητάς τους σε νέες αγορές, νέες παρουσιαζόμενες εισαγωγικές ανάγκες και την ταυτόχρονη φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου, οδήγησαν στην εδραίωση ενός νεοπαγούς μορφώματος που διατηρήθηκε σε λειτουργία και τις επόμενες δεκαετίες.

2.3 Διάκριση από συναφείς θεσμούς

Για την πληρέστερη κατανόηση του θεσμού, σκόπιμη είναι η αντιπαραβολή των βασικών χαρακτηριστικών του με αυτά συναφών μορφών σύγχρονων συναλλαγών.

2.3.1 Διάκριση από την παραδοσιακή δανειακή χρηματοδότηση

Ο πλέον χαρακτηριστικός τρόπος χρηματοδότησης είναι η παραδοσιακή δανειακή σύμβαση. Οι διαφορές ανάμεσα στους δύο αυτούς τύπους είναι αρκετές και εύκολα διαγνώσιμες. Το *forfaiting* είναι μία μορφή προεξοφλητικής χρηματοδότησης, και ως τέτοια χαρακτηρίζεται από το σταθερό προεξοφλητικό επιτόκιο. Κατά τούτο υπερέχει της παραδοσιακής χρηματοδότησης η οποία, όταν ο χρόνος απόδοσης του δανείου είναι μακρός όπως στο *forfaiting*, συνομολογείται με κυμαινόμενο επιτόκιο. Η ύπαρξη κυμαινόμενου

---

²⁵ Andy Ripley, ό.π..σελ. 7.

Βλ. Convention Providing a Uniform Law For Bills of Exchange and Promissory Notes (Geneva, 1930) The League of Nations, <https://www.jus.uio.no/lm/bills.of.exchange.and.promissory.notes.convention.1930/doc.html> (τελευταία πρόσβαση 29.09.2019) και συγκεκριμένα,

Chapter VII, - Recourse for Non-Acceptance or Non-Payment [Article 43

“The holder may exercise his right of recourse against the endorsers, the drawer and the other parties liable: At maturity: If payment has not been made; Even before maturity; 1. If there has been total or partial refusal to accept; 2. In the event of the bankruptcy (faillite) of the drawee, whether he has accepted or not, or in the event of a stoppage of payment on his part, even when not declared by a judgement, or when execution has been levied against his goods without result; 160 3. In the event of the bankruptcy (faillite) of the drawer of a non-acceptable bill”].

²⁷ Andy Ripley, ό.π..σελ. 8.

επιτοκίου δυσχεραίνει το δανειολήπτη, ο οποίος αδυνατεί να προβλέψει την κύμανση σε μακρό χρόνο και ως εκ τούτου αδυνατεί να εκτιμήσει επακριβώς το κόστος της συναλλαγής. Εξ' άλλου η δανειακή χρηματοδότηση δεν επιτυγχάνει σε καμία περίπτωση τη μετακύλιση του εμπορικού, πολιτικού, και συναλλαγματικού κινδύνου, όπως το *forfaiting* που είναι προεξοφλητική χρηματοδότηση δίχως το δικαίωμα αναγωγής²⁸. Η μακροπρόθεσμη δανειακή χρηματοδότηση σταθερού επιτοκίου, όταν προσφέρεται, είναι συνήθως αρκετά ακριβή, αλλά και πάλι δε μετακυλύει τους αναφερθέντες κινδύνους. Συγχρόνως, απαιτεί την παροχή ασφαλειών από τον ίδιο τον εξαγωγέα - χρηματοδοτούμενο ή και τον εισαγωγέα, αναλόγως με το ποιος είναι αυτός ο οποίος δανείζεται²⁹. Τέλος, και από νομικής απόψεως η σύμβαση *forfaiting* αποτελεί σύμβαση πώλησης δικαιώματος κατά την 513 ΑΚ και όχι σύμβασης δανείου των 806 ΑΚ επ..

2.3.2 Διάκριση του *forfaiting* από την απλή προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων

Η απλή προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων έχει ως αντικείμενο την εκχώρηση ήδη γεγεννημένων απαιτήσεων οι οποίες προέρχονται από εμπορική συναλλαγή και εμφανίζονται στα βιβλία του εμπόρου και σε τιμολόγια που εκδίδει, έναντι καταβολής μέρους της αξίας τους. Η καταβολή αυτή μπορεί να συμφωνείται ως εκπλήρωση της υποχρέωσης πληρωμής του τιμήματος πώλησεως της συγκεκριμένης απαιτήσεως κατά την 513 ΑΚ ή ως δάνειο κατά την 806 ΑΚ επ. οπότε η εκχώρηση θα γίνεται αντί ή χάριν καταβολής, αναλόγως με τις ιδιαίτερες επιδιώξεις των μερών³⁰. Η σχετική συμφωνία συνάπτεται συνήθως με τράπεζα, που χρηματοδοτεί με τον τρόπο αυτόν τον έμπορο εκχωρητή. Δεν προτιμάται ωστόσο ιδιαίτερα στην πράξη, καθώς ενέχει κινδύνους μη πληρωμής από τον οφειλέτη, κάτι που δύναται να επιφέρει την εμπλοκή της τράπεζας σε δικαστικές διαμάχες με εκχωρητές και οφειλέτες, χωρίς τη βεβαιότητα της τελικής ικανοποίησής τους. Άλλωστε, για οποιαδήποτε απαίτηση, έναντι οιοδήποτε οφειλέτη, καμία τράπεζα δεν μπορεί να αναλάβει τους κινδύνους μη πληρωμής, αφού δεν μπορεί συνήθως να τους εκτιμήσει. Γι αυτό, η απλή προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων έχει υποκατασταθεί πλέον από την πλεονεκτικότερη για την τράπεζα μέθοδο της προεξόφλησης συναλλαγματικών³¹.

Αντικείμενο της προεξόφλησης μπορεί να είναι και συνήθως είναι απαιτήσεις έναντι καταναλωτών, όπου εφαρμόζονται οι ειδικοί νόμοι που αφορούν την καταναλωτική πίστη και

²⁸ Χρ. Χρυσάνθης, Το *Forfaiting*, σελ. 18.

²⁹ Ian Guild-Rhodri Harris, *Forfaiting: An Alternative Approach to Export Trade Finance*, Universe Pub., 1986, σελ. 18.

³⁰ Σ. Ψυχομάνης, *Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, ό.π., σελ. 396.

³¹ Σ. Ψυχομάνης, *Τραπεζικό δίκαιο* ό.π., σελ 396

εδικά οι θεσπίζουσες περιορισμούς διατάξεις, ως προς την υποχρεωτικά καταβαλλόμενη προκαταβολή ή τη διάρκεια αποπληρωμής³².

Από την προεξόφληση διακρίνεται δυσχερώς η περίπτωση της παροχής τραπεζικής πιστώσεως - δανείου – έναντι καταπιστευτικής εκχωρήσεως της απαιτήσεως, χαρακτηριστικό της οποίας είναι η πρόταξη της δανειακής συμβάσεως και το παρεπόμενο των συμφωνιών περί εκχωρήσεως ως ασφαλείας, που συχνά συνοδεύεται και από την παραχώρηση επιπλέον ασφαλειών για τη χορήγηση της πιστώσεως, όπως τη μεταβίβαση της παρακρατηθείσης κυριότητας στο πωληθέν πράγμα. Ενόψει των ανωτέρω παρατηρήσεων, η διαφορά του *forfaiting* και του *factoring* από την απλή προεξόφληση λογιστικών απαιτήσεων είναι προφανής. Στην τελευταία περίπτωση, σε αντίθεση προς τις συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, είναι δυνατή η προεξόφληση απαιτήσεων καταναλωτών. Οι απαιτήσεις πρέπει κατά κανόνα να είναι γεννημένες. Δεν αναλαμβάνονται συνήθως οι κίνδυνοι μη πληρωμής τους. Δεν τίθενται προϋποθέσεις αναφορικά με το χρόνο που θα καταστούν ληξιπρόθεσμες ή την προέλευσή τους από εξαγωγικό ή εγχώριο εμπόριο. Δεν υπάρχει διάρκεια της σχέσεως, ούτε παρέχεται δέσμη υπηρεσιών με στόχο τη διευκόλυνση του εκχωρητή προμηθευτή στους τομείς της παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων του³³.

Στόχος της απλής προεξόφλησης είναι συνήθως η «προσωρινή» ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του εκχωρητή δηλαδή η παροχή πιστώσεως, γεγονός που κατατάσσει τη σχέση κατά κανόνα στις δανειακές συμβάσεις, χωρίς όπως αναφέρθηκε να αποκλείεται η σύμβαση πώλησεως. Έτσι, είναι σαφές ότι η σύμβαση απλής προεξόφλησης λογιστικών απαιτήσεων δεν υπάγεται στο καθεστώς του ν.1905/1990. Όταν συνεπώς συντρέχει τέτοια περίπτωση, δεν απαιτείται η τήρηση του έγγραφου τύπου, ενώ η αναγγελία της εκχωρήσεως θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ΑΚ. Επιπλέον, δε θα εφαρμοστεί το φορολογικό καθεστώς που προβλέπει ο ν.1905/1990 για τις συμβάσεις *factoring* και *forfaiting*.

2.3.3 Διάκριση του *forfaiting* από την τιτλοποίηση απαιτήσεων

Ο θεσμός της τιτλοποίησης απαιτήσεων εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο με το ν.3156/2003 και αφορά τη διαδικασία κατά την οποία μία ομάδα απαιτήσεων εκχωρείται σε έναν φορέα

---

³² Κυρίως η Υπουργική Απόφαση Φ1-938/7/21/3/91 η οποία περιέχει ιδιαίτερες προστατευτικές διατάξεις για τον καταναλωτή, που αναφέρονται στον προσδιορισμό και τη γνωστοποίηση σε αυτόν του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου ΣΕΠΕ ή ΣΕΠΠΕ στην υποχρέωση τήρησης του έγγραφου τύπου για τη σύμβαση, απ' όπου προέρχεται η απαίτηση στη δυνατότητα προεκπλήρωσης στην τράπεζα των συμβατικών υποχρεώσεων του καταναλωτή (δόσεις) έναντι μείωσης του κόστους της πίστωσης, στη δυνατότητα άρνησης πληρωμής των δόσεων που οφείλονται μετά την αναγγελία της εκχωρήσεως στην τράπεζα, υπό προϋποθέσεις – π.χ. ελαττώματα πωληθέντων και άσκηση αγωγής κατά του πωλητή και, ακόμα στη δυνατότητα του καταναλωτή να επιστρέφει το πράγμα σε περιπτώσεις υπερημερίας του λαμβάνοντας πίσω το ποσό που είχε καταβάλει.

³³ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο ό.π., σελ. 397

ειδικού σκοπού, (SPV) ο οποίος ονομάζεται και «αποκτών», με την προοπτική να χρησιμοποιηθούν από αυτόν ως εξασφαλίσεις για την έκδοση ομολογιακού δανείου ή για τη δανειοδότηση από τράπεζα η οποία θα αποτελέσει και το τίμημα για την απόκτησή τους λόγω πωλήσεως³⁴.

Το γνήσιο factoring (η πλησιέστερη στο forfaiting μορφή factoring) και το forfaiting παρουσιάζουν, από οικονομικής και λογιστικής απόψεως, τα περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά με τον θεσμό της τιτλοποίησης απαιτήσεων. Όπως η τιτλοποίηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, οι ως άνω συμβάσεις συντελούν στη ρευστοποίηση των επιχειρηματικών απαιτήσεων του προμηθευτή πριν αυτές καταστούν ληξιπρόθεσμες. Επιπλέον, επειδή από νομικής πλευράς τόσο το γνήσιο factoring όσο και το forfaiting αποτελούν εκπονητικές συμβάσεις που έχουν ως αιτία την πώληση, όπως άλλωστε και η τιτλοποίηση απαιτήσεων, το τίμημα από την πώληση των απαιτήσεων αποτελεί έσοδο της επιχείρησης και δεν εμφανίζεται στον ισολογισμό της ως οφειλή προς τράπεζα ή προς εταιρία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Εντούτοις, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ του εν λόγω θεσμού και του forfaiting. Το τελευταίο αφορά συνήθως απαιτήσεις που ενσωματώνονται σε αξιόγραφα, σε αντίθεση με την τιτλοποίηση που αφορά κάθε είδους απαίτηση. Επίσης, στο πλαίσιο της σύμβασης forfaiting εκχωρούνται μεμονωμένα απαιτήσεις, συνήθως εγγυημένες από τράπεζα, ενώ αντίθετα στην τιτλοποίηση μεταβιβάζεται στον αποκτώντα μεγάλος αριθμός απαιτήσεων, ασφαλισμένων ή μη. Από χρηματοοικονομικής πλευράς, η τιτλοποίηση απαιτήσεων αποτελεί μορφή μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης, ακόμα και όταν οι μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις έχουν μικρή διάρκεια, σε αντίθεση με το forfaiting που αποτελεί μεσοπρόθεσμη ή το factoring που αποτελεί βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση σε κεφάλαιο κίνησης της επιχείρησης³⁵.

Νομικά, η τιτλοποίηση είναι περισσότερο σύνθετη μορφή χρηματοδότησης που περιλαμβάνει την έκδοση τίτλων (ομολογιών), οι οποίοι καλύπτονται από θεσμικούς επενδυτές (αμοιβαία κεφάλαια, εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, ασφαλιστικές εταιρίες κ.λπ.). Χάρη σε αυτό παρακάμπτεται η τραπεζική διαμεσολάβηση στην παροχή δανείων και πιστώσεων που αποτελούν, όπως άλλωστε το factoring και το forfaiting, μορφές τραπεζικής χρηματοδότησης της οικονομίας. Τέλος, αντίθετα προς το factoring και το forfaiting που αποτελούν μορφές χρηματοδότησης των παραγωγικών επιχειρήσεων, η τιτλοποίηση συμβάλλει κυρίως στη

---

³⁴ Αναλυτικά βλ. : Γ. Λέκκας, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης (ιδίως η τιτλοποίηση) και η οικονομική κρίση, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο 1/2010.

³⁵ Γ. Λέκκας, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης ό.π., σελ. 4

χρηματοδότηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων χωρίς να δημιουργεί επιπτώσεις στους δείκτες της κεφαλαιακής τους επάρκειας³⁶.

2.3.4 Διάκριση του forfaiting από την ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων

Η ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων (assurance crédit) είναι μία μορφή συνολικής ασφαλιστικής κάλυψης των απαιτήσεων του χαρτοφυλακίου μίας επιχείρησης, από ορισμένο χρονικό σημείο κατά το οποίο αυτή καθίσταται ληξιπρόθεσμη, και μετά, καλύπτοντας με τον τρόπο αυτόν, τον κίνδυνο αφερεγγυότητας ενός εγχώριου ή αλλοδαπού αγοραστή από μία εταιρεία δραστηριοποιούμενη στον τομέα αυτό. Παγκοσμίως, η προσφορά υπηρεσιών περιορίζεται σε ελάχιστους παρόχους, με το 85% της παγκόσμιας αγοράς να καλύπτεται από τις τρεις μεγαλύτερες εταιρείες³⁷. Η συγκεκριμένη συναλλαγή, μπορεί να συνδυαστεί με τις συναλλαγές του factoring/forfaiting, και παρά τα κοινά χαρακτηριστικά, επικρατεί μία αντίληψη συμπληρωματικότητας και όχι ανταγωνιστικότητας μεταξύ τους. Αρκετές φορές μάλιστα, συμβαίνει να λαμβάνει χώρα εκχώρησης στο πλαίσιο factoring, ενός ασφαλιστηρίου συμβολαίου που έχει συνάψει ο προμηθευτής με την εταιρεία ασφάλισης πιστώσεων, προκειμένου να εξασφαλίσει άμεση ρευστότητα.

Ως προς τις διαφορές των θεσμών αυτών, όπως ήδη αναφέρθηκε, η ασφάλιση έχει έναν συνολικότερο χαρακτήρα και δεν περιορίζεται σε μία μεμονωμένη απαίτηση, η ασφάλιση φτάνει μέχρι το 80-90% του ποσοστού της απαίτησης, ενώ στην περίπτωση των factoring και forfaiting, το ποσοστό αυτό μπορεί να ξεπεραστεί³⁸. Επιπλέον, υφίσταται ένα minimum ασφαλιστρών, ένα πλαφόν στο ετήσιο όριο αποζημίωσης, και τέλος ο ασφαλιζόμενος αγοραστής δε γνωρίζει ότι ο προμηθευτής ασφαρίζει την απαίτηση που διατηρεί έναντί του. Αντίθετα, στις περιπτώσεις των factoring και forfaiting πολλά από τα παραπάνω δεν ισχύουν, δημιουργώντας σε τελική ανάλυση καλύτερους τιμολογιακούς όρους, μικρότερο κόστος και άλλα πλεονεκτήματα τα οποία καθιστούν από ορισμένες απόψεις τους θεσμούς αυτούς περισσότερο συμφέροντες για τον έμπορο.

2.3.5. Διάκριση του forfaiting από την προμηθευτική προεξόφληση

Η προμηθευτική προεξόφληση (escompte fournisseur³⁹) είναι μία μορφή χρηματοδότησης του αγοραστή. Ως χρηματοδοτική μέθοδος, συγγενεύει με το forfaiting κατά το ότι αξιοποιεί τον αξιογραφικό μηχανισμό, λειτουργεί προεξοφλητικά και διευκολύνει τη

³⁶ Γ. Λέκκας, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης, ό.π. σελ. 4

³⁷ Γ. Καραγιαννόπουλος, Factoring, ό.π., σελ. 129

³⁸ <https://reassurez-moi.fr/guide/difference-affacturage-assurance-credit-forfaitage> (τελευταία πρόσβαση 29.09.2019).

³⁹ <https://www.ionos.fr/startupguide/gestion/escompte-commercial/> (τελευταία πρόσβαση 29.09.2019).

ρευστότητα του πωλητή⁴⁰. Στην προμηθευτική προεξόφληση ο αγοραστής τίθεται αποδέκτης προθεσμιακής συναλλαγματικής ή εκδότης προθεσμιακού γραμματίου εις διαταγήν. Λήπτης και πρώτος κομιστής των αξιογράφων αυτών είναι ο πωλητής. Όμως ο αγοραστής φροντίζει, ώστε κάποια τράπεζα, με την οποία ο ίδιος συνεργάζεται, να προεξοφλήσει τα προθεσμιακά αξιογραφα, τα οποία και αποκτά δι' οπισθογραφίσεως από τον πωλητή⁴¹. Η κύρια διαφορά της προμηθευτικής προεξόφλησης από το *forfaiting* έγκειται στο ότι σε αυτήν ελλείπει το στοιχείο της «κατ' αποκοπήν» προεξόφλησης. Η προεξοφλούσα τράπεζα δηλαδή δεν παραιτείται του δικαιώματος αναγωγής κατά του πωλητή, ο οποίος ευθύνεται ως οπισθογράφος. Έτσι, η τράπεζα δεν αναλαμβάνει ούτε τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας, ούτε άλλους κινδύνους, όπως στο *forfaiting*. Εξ άλλου η προεξοφλούσα τράπεζα δε συνεργάζεται με τον πωλητή όπως στο *forfaiting*, αλλά με τον αγοραστή, για τη διευκόλυνση του οποίου προβαίνει στην προεξόφληση⁴².

Τούτο έχει νομική σημασία σχετικά με το ότι η προεξοφλούσα τράπεζα, ως συνεργαζόμενη με τον αγοραστή γνωρίζει την περιουσιακή του κατάσταση. Έτσι, όταν αναχθεί κατά του πωλητή, ο οποίος ευθύνεται ως οπισθογράφος, αυτός μπορεί να αντιτάξει την ένσταση γενικού δόλου. Ειδικότερα, μπορεί να ισχυριστεί ότι η τράπεζα με το να χρηματοδοτήσει τον αγοραστή, αν και γνωρίζει ότι τούτος εξ αιτίας της κακής οικονομικής του κατάστασης δε θα ανταπεξέλθει στις υπό προθεσμία υποχρεώσεις του, ενήργησε προς βλάβη του πωλητή. Πράγματι, κατά το παρελθόν πολλές τράπεζες αναγόμενες κατά των πωλητών αποκρούστηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο. Τούτο συνετέλεσε στον κλονισμό της εμπιστοσύνης των τραπεζών στην προμηθευτική προεξόφληση, την οποία προσπαθούσαν να βελτιώσουν απαιτώντας από τους προεξοφλούμενους πωλητές να βεβαιώνουν εγγράφως ότι τελούν εν γνώσει της περιουσιακής κατάστασης του αγοραστή. Και πάλι όμως η ανωτέρω ένσταση αποκρούεται μόνο μερικώς γιατί η εκ του εγγράφου αντένσταση είναι αντένσταση συντρέχοντος πταίσματος ΑΚ 300. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η ανωτέρω εκτεθείσα ένσταση δεν είναι δογματικά βάσιμη αν και νομολογιακά έγινε δεκτή, γιατί κατ' αποτέλεσμα τρέπει την προμηθευτική προεξόφληση σε *forfaiting*, αφού αποστερεί τον χρηματοδότη από το δικαίωμα αναγωγής, χωρίς όμως να υπάρχει στη βούληση των συμβαλλομένων μερών πρόθεση για μία τέτοια αποστέρηση⁴³.

2.3.6 Διάκριση του *forfaiting* από το *factoring*

Δε θα μπορούσε να λείπει από τη συγκεκριμένη συζήτηση, μία αντιπαραβολή του *forfaiting* με το *factoring*, το οποίο αποτελεί, ως νομικό μόρφωμα αλλά και ως τεχνική

⁴⁰ Χρ. Χρυσάνθης, Το *forfaiting*, ό.π. σελ. 22.

⁴¹ Χρ. Χρυσάνθης, Το *forfaiting*, ό.π. σελ. 22

⁴² Χρ. Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 23

⁴³ Χρ. Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 23

χρηματοδότησης, την πλησιέστερη συμβατική μορφή σε αυτό. Κατά μία άποψη μάλιστα, το *forfaiting* αποτελεί μία υποκατηγορία του *factoring*.⁴⁴ Το *factoring* εμφανίζεται με ποικίλες μορφές, και μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε ειδικότερους υπό -τύπους - εκφάνσεις αναλόγως του ποια είναι τα κριτήρια διάκρισης που χρησιμοποιούνται⁴⁵. Στο πλαίσιο της σύγκρισης με το *forfaiting*, οι ομοιότητες καθίστανται εντονότερες στην υποπερίπτωση του γνήσιου εξαγωγικού *factoring*⁴⁶, το οποίο αποτελεί μορφή *factoring* που αφορά το διεθνές εξαγωγικό εμπόριο, στην οποία μάλιστα ο *factor* δεν έχει δικαίωμα αναγωγής. Οι ομοιότητες από νομική και οικονομική σκοπιά ανάμεσα στους δύο αυτούς τύπους (*factoring* – *forfaiting*) είναι εύκολο να γίνουν αντιληπτές. Ειδικότερα, και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για προεξοφλητική χρηματοδότηση, προερχομένων από διεθνείς πωλήσεις όπου η ευθύνη του εξαγωγέα απέναντι στη χρηματοδότρια τράπεζα ή εταιρεία περιορίζεται κατά τη συμφωνία των μερών αποκλειστικά στην ύπαρξη της απαίτησης.

Πέραν των ομοιοτήτων, ωστόσο, ανάμεσα στο *factoring* και το *forfaiting* υφίστανται πολύ σημαντικές διαφορές οι οποίες καθιστούν σκόπιμη και αναγκαία την εννοιολογική διάκριση και κατά περίπτωση, τη διαφορετική νομική αντιμετώπιση των συγκεκριμένων συμβάσεων. Επιπρόσθετα μέσα από τις διαφορές αυτές καθίσταται φανερό ότι η μία συναλλαγή δεν αποτελεί εναλλακτική λύση της άλλης, αλλά η κάθε μία καλύπτει διαφορετικές ανάγκες, πληρώνοντας διαφορετικά συναλλακτικά κενά. Καταρχάς, υφίσταται διάσταση ανάμεσα στην αντιμετώπιση -από την επιστήμη- της νομικής φύσης της υποσχετικής δικαιοπραξίας στις δύο συναλλαγές. Στην περίπτωση του *forfaiting*, μάλλον αποκρυσταλλωμένη είναι η άποψη ότι πρόκειται για σύμβαση πωλήσεως⁴⁷ ενώ στην περίπτωση του *factoring* υποστηρίζεται η επιλογή της σύμβασης δανείου, τουλάχιστον για κάποιες μορφές τις συναλλαγής (ειδικώς για το μη γνήσιο *factoring*)⁴⁸. Οι σημαντικότερες ωστόσο διαφορές εντοπίζονται στην πρακτική λειτουργία των θεσμών, καθώς εδώ παρουσιάζεται μία σειρά αποκλίσεων. Αρχικά, το *forfaiting* αποτελεί μέσο χρηματοδότησης του εξαγωγικού εμπορίου και δε χρησιμοποιείται στο εσωτερικό εμπόριο. Αντιθέτως, αντικείμενο *factoring* είναι δυνατόν να αποτελέσουν απαιτήσεις οι οποίες προέρχονται και από το εσωτερικό εμπόριο. Το *forfaiting* δεν μπορεί να εμφανιστεί με μία μορφή ανάλογη του μη γνήσιου *factoring*, καθώς η παραίτηση από το δικαίωμα αναγωγής

⁴⁴ Γ. Καραγιαννόπουλος, *Factoring*, ό.π., σελ. 33.

⁴⁵ Ενδεικτικά γίνεται λόγος για το γνήσιο ή δίχως δικαίωμα αναγωγής *factoring*, το μη γνήσιο ή με δικαίωμα αναγωγής *factoring*, το παραδοσιακό *full service factoring*, το *maturity factoring*, το διεθνές αλλά και το εγχώριο *factoring*, το *invoice financing/discounting*, το *reverse factoring* και άλλα. Βλ. αναλυτικά σε Γ. Καραγιαννόπουλο, ό.π., σελ. 17 επ.

⁴⁶ Το *factoring* διακρίνεται μεταξύ άλλων σε γνήσιο και μη γνήσιο. Η διαφορά τους έγκειται στην ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής σε περίπτωση μη είσπραξης της απαίτησης.

⁴⁷ Βλ. Υποκεφάλαιο 4.1.

⁴⁸ Βλ. αναλυτικά Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, σελ. 133 επ., Σ. Ψυχομάνης, Το *factoring* ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων

αποτελεί στοιχείο που προσδιορίζει εννοιολογικά τη σύμβαση *forfaiting* και τον οικονομικό της σκοπό, με αποτέλεσμα εάν το συγκεκριμένο στοιχείο ελλείπει να μη γίνεται καν λόγος για σύμβαση *forfaiting*. Η βασική παρεχόμενη από τον *forfaiteur* υπηρεσία είναι η χρηματοδότηση. Αντιθέτως, ο *factor* μπορεί αναλόγως να προσφέρει ένα ευρύτερο πλέγμα υπηρεσιών, όπως λογιστική παρακολούθηση, όχληση των οφειλετών και είσπραξη των απαιτήσεων, στατιστικής ανάλυσης, ακόμη και βοήθειας κατά τον εκτελωνισμό των προϊόντων.

Το *forfaiting*, όπως είδαμε αφορά καταρχήν σε μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες απαιτήσεις, εκτεινόμενες συνήθως από 6 μήνες έως 10 χρόνια, τη στιγμή που το *factoring* χρησιμοποιείται για απαιτήσεις οι οποίες παρουσιάζουν ωριμότητα όχι μεγαλύτερη των 120 ημερών, σε κάθε περίπτωση. Το *forfaiting* περιλαμβάνει την πώληση και μεταβίβαση (εκχώρηση) συγκεκριμένης απαίτησης από μια συγκεκριμένη σύμβαση. Αντιθέτως το *factoring* είναι σύμβαση πλαίσιο δυνάμει της οποίας εκχωρείται σταδιακά το σύνολο των απαιτήσεων του προμηθευτή από την άσκηση της επιχειρηματικής του δραστηριότητας.

Εντούτοις, η κατ' εξοχήν ειδοποιός διαφορά μεταξύ *factoring* και *forfaiting* εντοπίζεται στο εύρος των αναλαμβανόμενων κινδύνων και στη φύση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων. Ο *forfaiteur*, πέραν του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη (*credit risk*), αναλαμβάνει συμβατικά να καλύψει και άλλους κινδύνους, οικονομικής και πολιτικής φύσεως (*political risk*, *sovereign risk*). Σε αυτούς ανήκει το ενδεχόμενο μη είσπραξης της απαίτησης λόγω πολέμου, κυβερνητικής αστάθειας, έκτακτων συναλλαγματικών περιορισμών, νομικής αδυναμίας παροχής λόγω απαγορεύσεων επιβαλλόμενων από τη νομοθεσία του τόπου εισαγωγής για την προστασία του εθνικού νομίσματος (*foreign exchange risk*), απαγόρευσης πληρωμών και γενικώς για κάθε λόγω ανωτέρας βίας. Ο εξαγωγέας, ο οποίος ρευστοποιεί τις απαιτήσεις του μέσα από το μηχανισμό του *factoring*, θα χρειαστεί να συμβληθεί επιπλέον με κάποια εταιρεία ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων. Αντιθέτως, στο *forfaiting*, ο *forfaiteur* δίνει τη συγκατάθεσή του για την ανάληψη των κινδύνων αυτών, διότι εδώ η εκχωρούμενη απαίτηση είναι είτε ενσωματωμένη σε αξιόγραφο, είτε εγγυημένη από τράπεζα.

2.4 Το *forfaiting* ως τραπεζική εργασία

Το *forfaiting* είναι συνήθης τραπεζική εργασία ή αποκλειστική δραστηριότητα εταιρείας πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων στο χώρο της χρηματοδότησης των εξαγωγών⁴⁹. Εργασίες *factoring/forfaiting* στην Ελλάδα, επιτρέπεται να εκτελούνται κατ' επάγγελμα αποκλειστικά από τράπεζες, οι οποίες έχουν εγκατάσταση και λειτουργούν νόμιμα στη χώρα μας καθώς και από ανώνυμες εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, οι οποίες πρέπει

---

⁴⁹ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, ό.π., σελ389

να έχουν αποκλειστικά ως σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας factoring και να πληρούν τις προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 4 του ν.1905/1990, αλλά και στο άρθρο 41 § 1 εδ. α' σε συνδυασμό με το αρ. 11 § 1 περ. β' – ιβ' του ν. 4261/2014⁵⁰. Οι διατάξεις αυτές, στοχεύουν στη διασφάλιση ενός minimum αξιοπιστίας εκ μέρους του πράκτορα προκειμένου να ασκούνται από αυτόν οι χρηματοδοτικές και εξασφαλιστικής φύσης δραστηριότητες κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να υφίσταται δυνατότητα αντιμετώπισης των επιχειρηματικών κινδύνων χωρίς να διακυβεύονται τα συμφέροντα των αντισυμβαλλομένων.

Στο νόμο ορίζεται ότι σκοπός της εταιρείας πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στη δραστηριότητα αυτή (άρ. 4 §. 1 β' ν.1905/1990). Απαγορεύεται δηλαδή η άσκηση και άλλων συναφών δραστηριοτήτων. Ορθότερο κατά μία άποψη θα ήταν η ρύθμιση να είχε μεγαλύτερη ευκαμψία, ώστε να επιτρέπεται η άσκηση και άλλων δραστηριοτήτων, με την προϋπόθεση ότι αυτές δε θα αντίκεινται στον κύριο σκοπό της εταιρείας⁵¹. Ως προς τον αντισυμβαλλόμενο, αυτός πρέπει να είναι «κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών (άρθρο 1 §. 1) ενώ η ειδικότερη επιχειρηματική του δραστηριότητα είναι αδιάφορη. Επομένως, προμηθευτής κατά την έννοια του νόμου μπορεί να είναι και ελεύθερος επαγγελματίας⁵².

Οι εταιρείες αυτές πρέπει να έχουν μετοχικό κεφάλαιο ίσο του ενός τετάρτου του ελαχίστου απαιτούμενου για την ίδρυση τραπεζικής εταιρείας, ενώ για τη λειτουργία τους χορηγείται άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδας η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως⁵³. Ο νόμος δεν ορίζει το περιεχόμενο του ελέγχου, ωστόσο η ΤΤΕ εξουσιοδοτείται «εν λευκώ», μέσω του Διοικητή της, να εκδώσει κανονιστική πράξη με την οποία θα ορίζονται οι όροι ατομικής χορήγησης της άδειας λειτουργίας. Ως προς το εάν ο συγκεκριμένος περιορισμός αποτελεί ανεπίτρεπτο περιορισμό του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, η κρατούσα άποψη τον θεωρεί θεμιτό, εν όψει λόγων δημοσίου συμφέροντος, καθώς η εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, επηρεάζει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας. Επομένως, η εξάρτηση της σύστασης τέτοιας εταιρείας από προηγούμενη άδεια της ΤΤΕ δεν αντιβαίνει στο άρθρο 5 του Σ. εφόσον πρόκειται για περιορισμό της οικονομικής ελευθερίας θεμιτό, κατά το άρθρο 106 παρ. 2 αυτού⁵⁴. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 εδ α' περ. β' του ν. 1905/1990 αντίστοιχη άδεια απαιτείται για εγκατάσταση και λειτουργία στην Ελλάδα

⁵⁰ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, ό.π., σελ. 153.

⁵¹ Δ. Τσιμπανούλης, Ένα νομοσχέδιο για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring), ΝοΒ 38.

⁵² Σ. Ψυχομάνης, Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη, 1996.

⁵³ Άρθρο 4 §. 2 α' του ν.1905/1990.

⁵⁴ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, ό.π., σελ. 173.

αλλοδαπών εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων οι οποίες δεν απαιτείται να είναι ανώνυμες ή να έχουν ως αποκλειστικό σκοπό τη διενέργεια τέτοιων εργασιών.

Υφίσταται ωστόσο διαφορετική αντιμετώπιση των ενωσιακών και μη εταιρειών. Για τις πρώτες υπάρχει η δυνατότητα ελέγχου σκοπιμότητας. Κατά κρατούσα μάλιστα άποψη, η οικονομική ελευθερία όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, δεν εκτείνεται στην ίδια ευρύτητα για τους αλλοδαπούς, καθώς αυτοί είναι ισότιμοι αποκλειστικά ως προς τα αγαθά της ζωής, τιμής και προσωπικής ελευθερίας. Σε κάθε περίπτωση, η ΓΤΕ κατά τη χορήγηση άδειας οφείλει να λαμβάνει υπόψη την αρχή της αμοιβαιότητας και τις συμφωνίες της ΕΕ. Τέλος για τις ενωσιακές εταιρείες ή τις θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων, δυνάμει των άρθρων 49 και 56 ΣυνθΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 39 και 41 του ν.4261/2014, δεν απαιτείται άδεια, αφού απολαμβάνουν το δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών στο έδαφος άλλου κράτους-μέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Η οικονομική διάσταση του Forfaiting

3.1 Η οικονομική σημασία και η εν τοις πράγμασι λειτουργία του θεσμού

Όπως συμβαίνει με το συγγενές μάρφωμα του factoring, το forfaiting αποτελεί μια εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, διαφοροποιούμενη όπως είδαμε από τους παραδοσιακούς τρόπους δανεισμού, τους οποίους ωστόσο δεν υποκαθιστά αλλά συμπληρώνει, κατά τη διεξαγωγή του. Είναι είδος χρηματοδότησης χαρακτηριζόμενο για την ταχύτητα και την απλότητα του, καθώς αποφεύγονται τις χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες που συνήθως απαιτεί ο τραπεζικός χώρος, και αρκετές φορές αποτελούν πρόβλημα για τις μικρότερες κυρίως επιχειρήσεις. Πέραν του χρηματοδοτικού πυλώνα, για την επιχείρηση, η οικονομική εικόνα της συναλλαγής έχει όπως ήδη έχει αναφερθεί και μία έντονα εξασφαλιστική για τον εξαγωγέα παράμετρο για την οποία θα γίνει λόγος καθώς η όλη φιλοσοφία του θεσμού βασίζεται στην πλήρη μεταφορά σειράς επιχειρηματικών κινδύνων προς στον forfaiter.

Ο forfaiter από την πλευρά του, λειτουργεί σαν αυτόνομος χρηματοδοτικός οργανισμός, ο οποίος αγοράζει τίτλους για λογαριασμό του και έχει ως σκοπό το κέρδος από τους τόκους, ή και την περαιτέρω μεταβίβασή τους στη δευτερογενή αγορά, οπότε δεν αμείβεται απλώς για τη διαδικασία κάλυψης ή εξασφάλισης των κινδύνων, αλλά στην ουσία επενδύει, εμπορευόμενος χρήμα το οποίο «πωλεί» όσο το δυνατόν σε μικρότερη τιμή για να «αγοράσει» ακολούθως σε όσο το δυνατόν υψηλότερη με την περαιτέρω μεταβίβαση της απαίτησης. Ο forfaiter «πράκτορας» για να ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους που του παρουσιάζονται, προαπαιτεί πάντοτε μίας μορφής εξασφάλιση για την καλή εξόφληση της απαίτησης από κάποιους τρίτους η οποία παίρνει τη μορφή κάποιας εγγύησης τραπεζικής ή κρατικού οργανισμού της αποδοχής του forfaiter. Το κόστος δε της συναλλαγής, το οποίο αποτελεί την προμήθεια του forfaiter κυμαίνεται ανάλογα με το είδος και την έκταση του επιρριπτόμενου στην τράπεζα κινδύνου. Οι δε μεταβιβαζόμενοι τίτλοι αναγκαία καλύπτουν υποχρεώσεις μη αμφισβητούμενες, ενώ σε καμία περίπτωση δεν περιλαμβάνουν οιαδήποτε αναφορά στην υποκείμενη αυτών σχέση. Οποιαδήποτε εξάλλου διαφωνία επί των όρων της σύμβασης, αφορά τον εισαγωγέα και τον εξαγωγέα όχι τον forfaiter, ο οποίος θέτει τον εαυτό του εκτός διενέξεων, απαιτώντας την εξόφληση της απαίτησης στην προσδοκώμενη ημερομηνία πληρωμής.

3.2 Τα οικονομικά πλεονεκτήματα που προσφέρει ο θεσμός στα μέρη

Η οικονομική σημασία του θεσμού αναδεικνύεται μέσα από την αναλυτικότερη παράθεση ορισμένων πλεονεκτημάτων τα οποία προσφέρει στα μέρη, πλεονεκτήματα τα οποία

δεν την καθιστούν απλώς υποκατάστατο των παραδοσιακών μορφών χρηματοδότησης, αλλά μία γνήσια εναλλακτική λύση με τα δικά της αυθεντικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, σημειώνονται κάποια μειονεκτήματα τα οποία συμπληρώνουν την οικονομική εικόνα του συγκεκριμένου μορφώματος.

3.2.1 Εξαγωγή

Αρχικώς, για τον εξαγωγέα, το *forfaiting* προσφέρει μία δυνατότητα χρηματοδότησης με σταθερό επιτόκιο, με προκαθορισμένο δηλαδή κόστος. Η χρηματοδότηση δε αυτή που προκύπτει από την πώληση και μεταβίβαση της απαίτησής του, αποκλείει επιπλέον το δικαίωμα αναγωγής που θα μπορούσε να έχει ο αγοραστής της απαίτησης απέναντί του, σε περίπτωση μη ικανοποίησής του από τον οφειλέτη της μεταβιβαζόμενης απαίτησης. Επιπλέον, ο εξαγωγέας ρευστοποιώντας την απαίτησή του, χρηματοδοτείται άμεσα, μειώνοντας τις όποιες ανάγκες για τραπεζικό δανεισμό ή άλλες μορφές χρηματοδότησης οι οποίες εκτός των άλλων θα επιβάρυναν την εικόνα των ισολογισμών του⁵⁵, ελευθερώνοντας παράλληλα κάποια κεφάλαια τα οποία μπορούν να επανεπενδυθούν σε άλλες τομείς, κάτι που είναι αναγκαίο για την ανάπτυξη της επιχείρησής⁵⁶. Έτσι, ο εξαγωγέας εξοικονομεί χρόνο και χρήμα καθώς δε χρειάζεται να μεριμνήσει για την είσπραξη της απαίτησης, αποφεύγοντας μέσω της προεξόφλησής της οποιαδήποτε πιθανή προστριβή και καθυστέρηση που μπορεί να προκύψει κατά τη διαδικασία της εκτέλεσής⁵⁷.

Αντιστοίχως, φανερώνεται ο σημαντικότερος παράγοντας που καθιστά τη δίχως δικαίωμα αναγωγής πώληση επιχειρηματικών απαιτήσεων μία θελκτική μορφή χρηματοδότησης, αλλά και έναν εξασφαλιστικό μηχανισμό. Ο *forfaiter*, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της συναλλαγής, φέρει ο ίδιος πλέον όλους τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν μέχρι και την τελική και δίχως προβλήματα εξόφληση της απαίτησης. Το ποιοι είναι επακριβώς οι κίνδυνοι αυτοί, ωστόσο, θα αναπτυχθεί και ειδικότερα, καθώς παίζει διαμορφωτικό ρόλο στην έννοια του *forfaiting*. Μία άλλη ευνοϊκή για τον εξαγωγέα παράμετρος είναι ότι στην *à forfait* χρηματοδότηση υπάρχει πεδίο διαπραγματευσιμότητας για κάθε απαίτηση ξεχωριστά, με αποτέλεσμα την ευελιξία της συναλλαγής, καθώς δεν είναι προαπαιτούμενο η υπερβολική δέσμευση του εξαγωγέα – εκχωρητή με μία συμφωνία πλαίσιο ή τη μεταβίβαση ενός πακέτου απαιτήσεών του.

---

⁵⁵ *Amel Doukh*, Le rôle des banques dans le financement des contrats internationaux

⁵⁶ *Sandeep Singh*, Risk Management in Factoring and Forfaiting: Factoring and Forfaiting, VDM Verlag Dr. Müller, 2010, σελ.68.

⁵⁷ *Ian Guild-Rhodri Harris*, Forfaiting: An Alternative Approach to Export Trade Finance, Universe Pub., 1986, σελ. 14

Συνεπώς, με κάποιους σχετικά γρήγορους ελέγχους, και με μία διαδικασία μάλλον απλοποιημένη σε σύγκριση με τον παραδοσιακό δανεισμό, τα μέρη μπορούν να διαπιστώσουν πολύ γρήγορα εάν μία απαίτηση προσφέρεται να αποτελέσει αντικείμενο της συναλλαγής *forfaiting*. Στη συνηθέστερη περίπτωση δε κατά την οποία η χρηματοδότηση γίνεται μέσα από την πώληση αξιογραφικών απαιτήσεων, ενσωματωμένων σε συναλλαγματικές ή γραμμάτια εις διαταγήν, η διαδικασία είναι ακόμη απλούστερη απαιτώντας απλώς την οπισθογράφιση του τίτλου. Τέλος, η συναλλαγή αυτή, θεωρείται στην πρακτική ότι έχει περισσότερο εμπιστευτικό χαρακτήρα σε σύγκριση με την περίπτωση του παραδοσιακού δανεισμού⁵⁸.

Εάν θέλαμε να σταθούμε σε κάποια οικονομικά μειονεκτήματα του τρόπου αυτού χρηματοδότησης για τον εξαγωγέα, αυτά θα ήταν καταρχήν το βάρος που φέρει ο ίδιος, προτού προβεί στην πώληση και εκχώρηση της απαίτησής του, να διασφαλίσει σε συνεννόηση με τον οφειλέτη του ότι τα εκχωρούμενα δικαιώματα είναι επαρκώς εγγυημένα και συνήθως αξιογραφικώς ενσωματωμένα. Το ζήτημα ειδικά της εγγύησης είναι αρκετά σημαντικό καθότι η φερεγγυότητα του εγγυητή ή τριτεγγυητή είναι ένα ζήτημα που θα εξεταστεί διεξοδικά από τον *forfaiteur* προτού προβεί στην αγορά της απαίτησης.

Τέλος, λόγω της απορρόφησης από τον *forfaiteur* ολόκληρου του φάσματος των κινδύνων, είναι αναμενόμενο να αναμένει ένα μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους⁵⁹ σε σχέση με τον παραδοσιακό εμπορικό δανεισμό (*commercial lending*)⁶⁰. Σε κάθε περίπτωση το επιδιωκόμενο κέρδος αυτό περιορίζεται από τον ανταγωνισμό μεταξύ των χρηματοδοτών - παρόχων εντός της αγοράς του *forfaiting*, αλλά και από τον «ανταγωνισμό» μεταξύ των διαφόρων τρόπων χρηματοδότησης.

3.2.2 Εισαγωγέας

Ως προς το πρόσωπο του εισαγωγέα, του οφειλέτη δηλαδή της απαίτησης, οι διαδικασίες είναι επίσης απλές, ενώ λαμβάνοντας πίστωση του τιμήματος για τα εισαγόμενα αγαθά, διευκολύνεται περισσότερο σε σχέση με μια πιθανή προσφυγή σε τραπεζικό δανεισμό για την άμεση εξόφλησή του. Σε κάθε περίπτωση, ως μειονέκτημα μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι ο ίδιος βαρύνεται με την υποχρέωση να μεριμνήσει ώστε η απαίτηση να ασφαλιστεί επαρκώς, με το οικονομικό κόστος το οποίο προκύπτει από τις συναλλαγές αυτές να επιφορτίζει όπως είναι φυσικό τον ίδιο. Η επιβάρυνση ωστόσο των πιστωτικών του γραμμών (*credit lines*) από τη διαδικασία αυτή, δεν παύει να είναι μικρότερη από αυτή που θα επέφερε ο παραδοσιακός

⁵⁸ Όπου κατά τους Guild/ Harris δεν αποκλείεται η χρήση των λεγόμενων «*tombstone advertisements*».

⁵⁹ *Amel Doukh*, Le rôle des banques dans le financement des contrats internationaux

⁶⁰ *Sandeep Singh*, Risk Management in Factoring and Forfaiting: Factoring and Forfaiting, VDM Verlag Dr. Müller, 2010, σελ. 69 και *Ian Guild-Rhodri Harris*, Forfaiting ό.π., σελ. 15.

δανεισμός⁶¹ ο οποίος θα ήταν απαραίτητος εάν επρόκειτο να προβεί σε άμεση εξόφληση του τιμήματος. Τέλος, ο αναιτιώδης και αυτόνομος χαρακτήρας της σύμβασης *forfaiting*, αποκλείει το ενδεχόμενο ο οφειλέτης εισαγωγέας να προβάλλει στον *forfaiteur* οποιαδήποτε ένσταση αφορά τη σχέση του με τον προμηθευτή, (λ.χ. ενστάσεις πλημμελούς εκπλήρωσης) εάν πρόκειται για μία λογιστική απαίτηση, και αντίστοιχα αποκλεισμό προβολής ενστάσεων στη συνηθέστερη περίπτωση που πρόκειται για αξιολογικά ενσωματωμένες απαιτήσεις.

3.2.3 Forfaiteur

Ως προς τον *forfaiteur*, η διαδικασία απόκτησης της απαίτησης είναι επίσης απλή και ταχεία, αρκετά απλούστερη από τη σύναψη σύμβασης δανείου της οποίας οι όροι, οι απαιτούμενες εξασφαλίσεις και οι λοιπές παράμετροι πιθανώς να χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Τα προϊόντα δε που αποκτά ο *forfaiteur*, ενσωματωμένα κατά κύριο λόγο σε τίτλους, είναι αυτοτελώς εμπορικά διαπραγματεύσιμα και εύκολα διακινήσιμα στη δευτερογενή αγορά, στην οποία ο πρώτος *forfaiteur* έχει τη δυνατότητα να αποταθεί εάν το κρίνει αρκούντως συμφέρον. Ο *forfaiteur*, δηλαδή, έχει τη δυνατότητα να προβεί σε μία «επένδυση» με τρόπο γρήγορο και ευέλικτο. Επιπλέον, η ανάληψη εκ μέρους του της ολότητας του φάσματος των κινδύνων, σε συνδυασμό με την παραίτηση από το δικαίωμα αναγωγής, είναι φυσικό να οδηγούν σε μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους το οποίο είναι ελκυστικό για αυτόν, αλλά δημιουργεί σαφώς και ανάγκη μεγαλύτερης εξειδικευμένης (νομικής και οικονομικής) μελέτης αλλά και προσοχής εκ μέρους του⁶².

Για τους λόγους αυτούς, πέρα από τους κινδύνους που αφορούν την ίδια την απαίτηση, οι οποίοι όπως είδαμε μετακυλίνουνται εξ' ολοκλήρου σε αυτόν, ο *forfaiteur* προβαίνοντας στη συναλλαγή εκτίθεται σε κάποια ρίσκα που έχουν να κάνουν με τη στάθμιση και τη διαμόρφωση μίας ευρύτερης νομικοοικονομικής εικόνας για την κάθε συναλλαγή ξεχωριστά. Συγκεκριμένα, οφείλει να προβεί σε μία σειρά από νομικούς ελέγχους σχετικά με το καθεστώς εγκυρότητας των αξιολογικών απαιτήσεων, και ειδικώς σε κράτη των οποίων το νομικό πλαίσιο είναι «σκοτεινότερο». Επίσης, είναι μείζον για αυτόν το ζήτημα της εξέτασης της φερεγγυότητας του εγγυητή, γεγονός για το οποίο ο *forfaiteur* θέτει συνήθως ως προϋπόθεση την εγγύηση από τράπεζα πρώτης τάξης.

---

⁶¹ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 15.

⁶² *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 16.

Ένα ακόμα αρνητικό στοιχείο για αυτόν σε σύγκριση με τον παραδοσιακό δανεισμό αφορά την περίπτωση κατά την οποία η οφειλή είναι συνομολογημένη σε δόσεις⁶³. Εάν λόγου χάρη έχει προηγηθεί η αγορά μίας σειράς αξιογράφων τα οποία ενσωματώνουν τμηματικές καταβολές της ίδιας απαίτησης, η μη πληρωμή ενός κατά τη λήξη του δε συνεπιφέρει την άμεση περιέλευση σε κατάσταση ληξιπρόθεσμου των υπολοίπων. Αντιθέτως, στον παραδοσιακό δανεισμό, εάν μία δόση δεν αποπληρωθεί κατά το χρονικό σημείο που καθίσταται απαιτητή, τούτο συνεπιφέρει την περιέλευση σε status απαιτητού ολόκληρου του ποσού του δανείου. Στην περίπτωση του *forfeiting* δηλαδή, δεν υφίστανται τα ονομαζόμενα «acceleration clauses»⁶⁴ που απαντώνται ως ρήτρες στην περίπτωση του παραδοσιακού δανεισμού.

3.2.4 Εγγυητής

Ο εγγυητής τέλος, παρέχει μία υπηρεσία στον εισαγωγέα επ' αμοιβή, ωστόσο από πλευράς του διατηρεί αυτόνομη υποχρέωση πληρωμής του τιμήματος στην περίπτωση που υπάρχει εγγυητική επιστολή⁶⁵ αλλά και στην περίπτωση που υπάρχει τριτεγγύηση επί αξιόγραφου⁶⁶. Εδώ, δεν αποκλείεται αναγωγική αξίωση του εγγυητή κατά του εισαγωγέα εντολέα του σε περίπτωση που αυτός κατέβαλε στον *forfeiter*, αλλά φυσικά ο κίνδυνος αφερεγγυότητας του εντολέα του, βαρύνει αυτόν.

3.3. Οι οικονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν σε κάθε μέρος από τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης συναλλαγής και πως τα μέρη τους διαχειρίζονται

Η οικονομική λειτουργία του θεσμού του *forfeiting*, καθίσταται περισσότερο φανερή, όχι μόνο μέσα από το πώς διαμορφώνεται το πλαίσιο σχέσεων, και από τους λόγους για τους οποίους επιλέγουν το συναλλακτικό ετούτο τύπο, αλλά και από την παράθεση των οικονομικών κινδύνων (*risks*) που αναλαμβάνει η κάθε πλευρά, σε ποια χρονικά στάδια αυτοί εκφράζονται, αλλά και το πως καθίσταται στο μέτρο του εφικτού δυνατή η διαχείριση τους. Μέσα από την περιγραφική παράθεση των σχέσεων αυτών, φανερώνεται εν τέλει και η -θεμελιώδης

---

⁶³ Σε πολλές περιπτώσεις, λόγω των μακρών προθεσμιών η καταβολή είναι τμηματική. Το τίμημα της συναλλαγής θα επιμερίζεται σε περισσότερες προθεσμιακές αξιώσεις διαφορετικής λήξης, κάθε μία από τις οποίες θα ενσωματώνεται σε διαφορετικής λήξης προθεσμιακό αξιόγραφο. Σε περίπτωση που ένα από τα πολλά προθεσμιακά αξιόγραφα καταστεί ληξιπρόθεσμο και δεν πληρωθεί γεννιάται ευθύνη του πληρωτή ως προς το αξιόγραφο αυτό όχι όμως και ως προς τα λοιπά μεταγενεστέρως λήγοντα αξιόγραφα. Αντίθετη συμφωνία εκτός αξιόγραφου θα το καθιστούσε άκυρο, γιατί θα ήταν αίρεση σχετική με το χρόνο λήξης. Αντίθετη συμφωνία εκτός αξιόγραφου θα καθιστούσε την αξιογραφική δικαιοπραξία εικονική. Η ευθύνη ως προς τα μεταγενεστέρως λήγοντα αξιόγραφα θα μπορούσε να θεμελιωθεί μόνο με διασταλτική ερμηνεία του αρ. 43 κα εφόσον η μη πληρωμή ενός ληξιπρόθεσμου αξιόγραφου εξομοιούται προς «παύση πληρωμών». Βλ. *Χρ. Χρυσάνθη*, Το *forfeiting*, .ό.π. σελ. 51.

⁶⁴ <https://www.investopedia.com/terms/a/acceleration-clause.asp> (τελευταία πρόσβαση 29.09.2019).

⁶⁵ Για την αρχή της αυτονομίας στην εγγυητική επιστολή βλ. *Απ. Γεωργιάδη*, Εξασφάλιση των Πιστώσεων σελ. 130 επ., *ΑΠ 751/2017*

⁶⁶ Η τριτεγγύηση επίσης θεμελιώνει αυτοτελή υποχρέωση, βλ. *ΑΠ 1397 / 2015*, Ν. Ρόκας – Ε. Περάκης, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου – Αξιόγραφα σελ. 410

τυπολογικά για το θεσμό- εξασφαλιστική για τον εξαγωγέα λειτουργία του, ως βασικός νομικοοικονομικός πυλώνας της συναλλαγής.

3.3.1 Ο εξαγωγέας

Ένας εξαγωγέας ο οποίος πωλεί μία απαίτηση στον forfaitier δεν έχει κάποιον κίνδυνο ο οποίος να πηγάζει από την ίδια τη συναλλαγή, αλλά μόνο μία προοπτική να εξασφαλιστεί μετά το πέρας της απέναντι σε μία σειρά από κινδύνους. Ωστόσο ως ένα είδος οικονομικού «κινδύνου» για τον εξαγωγέα θα μπορούσε να θεωρηθεί ο επιτοκιακός κίνδυνος (interest rate risk) που μπορεί να προκύψει μετά την αποδοχή της προσφοράς από την πλευρά του εισαγωγέα, κάτι το οποίο συνεπάγεται τη δέσμευση των μερών για την ολοκλήρωση της συναλλαγής (εξαγωγική πώληση), μέχρι και την εκπλήρωση της σύμβασης⁶⁷. Σε αυτό το χρονικό σημείο, παρότι δεν έχει εκπληρωθεί η σύμβαση πωλήσεως μεταξύ εισαγωγέα – εξαγωγέα, ο εξαγωγέας έχει ήδη συμφωνήσει στους όρους της à forfait χρηματοδότησης, και ειδικότερα στο προεξοφλητικό επιτόκιο, κάτι το οποίο δεν μπορεί να αλλάξει έως και την παροχή της υπηρεσίας του forfaiting⁶⁸. Έτσι, μπορεί κανείς να σκεφτεί ότι η μη δέσμευσή του στους όρους της χρηματοδότησης θα μπορούσε να δημιουργήσει μία καλύτερη «ευκαιρία» για αυτόν, σε ένα μεταγενέστερο χρονικό σημείο με τη μείωση του προεξοφλητικού επιτοκίου, άρα την επιβολή μικρότερου προεξοφλητικού τόκου, μειώνοντας τελικώς το κόστος της χρηματοδότησης. Σε κάθε περίπτωση το περιγραφόμενο «ρίσκο ευκαιρίας» για τον εξαγωγέα, αντισταθμίζεται από τα πιθανά κέρδη που μπορεί να του επιφέρει η απόφαση αυτή, εάν το προϋπολογιζόμενο κόστος της χρηματοδότησης οδηγήσει σε διαπραγματευτικά σε μεγαλύτερο τίμημα για την πώληση.

Ένα άλλος πιθανός κίνδυνος για τον εξαγωγέα είναι η πιθανή αποζημίωση που θα οφείλει στον forfaitier, εάν μετά τη δέσμευσή του απέναντι σε αυτόν, ακυρωθεί για οποιονδήποτε λόγο η εξαγωγική σύμβαση. Τότε, ο εξαγωγέας οφείλει να τον αποζημιώσει για τυχόν ζημία που μπορεί να έχει υποστεί ως αποτέλεσμα της ολικής αδυναμίας εκπλήρωσης από πλευράς του. Τέλος, στην περίπτωση που τα αξιόγραφα έχουν συνομολογηθεί σε ένα νόμισμα διαφορετικό από το δικό του, ο εξαγωγέας έχει τον κίνδυνο τυχόν μεταβολές των νομισματικών ισοτιμιών από τη στιγμή της δέσμευσης του έως και τη στιγμή της πώλησης των αξιογράφων να μην είναι συμφέρουσες. Ο κίνδυνος αυτός, ο οποίος ωστόσο δεν απαντάται μόνο στο forfaiting αλλά υπάρχει οποτεδήποτε μία απαίτηση συνομολογείται σε διαφορετικό νόμισμα, δύναται να αντιμετωπιστεί με σχετική ρήτρα στη συμφωνία του με τον forfaitier, κάτι που ωστόσο θα καθυστερήσει σε κάποιο βαθμό τη συναλλαγή. Επίσης, ο εξαγωγέας μπορεί να διατηρεί μία

⁶⁷ Sandeep Singh, Risk Management in Factoring and Forfaiting, ό.π., σελ. 72.

⁶⁸ Ian Guild-Rhodri Harris, Forfaiting ό.π., σελ. 63.

λίστα με την έκθεσή του σε κάθε νόμισμα ώστε να κατορθώνει να πετύχει μία συνολικότερη εποπτεία του εν λόγω κινδύνου.

3.3.2 Ο εισαγωγέας

Ο εισαγωγέας καταρχήν, ως οφειλέτης μίας απαίτησης είτε ως εκδότης γραμματίου εις διαταγήν, είτε ως αποδέκτης συναλλαγματικής ευθύνεται για την πληρωμή σε ένα συγκεκριμένο μελλοντικό χρονικό σημείο. Το νόμισμα και το ύψος της απαίτησης έχουν συνομολογηθεί και συνήθως είναι το οικείο του. Οι τόκοι έχουν ήδη υπολογιστεί και ενσωματωθεί στο ποσό της οφειλής, ή στο αναγραφόμενο ποσό του αξιογράφου. Επομένως για αυτόν όπως είναι λογικό δεν υφίσταται κάποιος επιτοκιακός κίνδυνος⁶⁹. Μία δυσχερής περίπτωση θα μπορούσε να προκύψει για τον εισαγωγέα εάν το νόμισμά του, στο οποίο είναι και συνομολογημένα τα αξιόγραφα, θεωρείται ανασφαλές σε σημείο που κανένας *forfaiter* δεν είναι διατεθειμένος να προβεί στη χρηματοδότηση, οπότε και πιθανώς οφείλει να προβεί σε κάποια σύμβασης κάλυψης των νομισματικών κινδύνων

3.3.3. Ο εγγυητής

Ως προς το πρόσωπο του εγγυητή της εκχωρούμενης απαίτησης, πρέπει να σημειωθεί ότι οποιαδήποτε μορφή και αν λάβει η εγγύηση, υπάρχει αυτοτελής και αμετάκλητη υποχρέωση πληρωμής κατά τη λήξη της απαίτησης. Ακολούθως, δεν αποκλείεται αναγωγικό δικαίωμα έναντι του εισαγωγέα οφειλέτη. Ένας πιθανός κίνδυνος που παρουσιάζεται εδώ, είναι η αφερεγγυότητα του εισαγωγέα (με μία πιθανή πτώχευση αυτού λ.χ.) σε περίπτωση που ο εγγυητής στραφεί εναντίον του.

Επιπλέον, υφίσταται ο λεγόμενος πολιτικός κίνδυνος (*sovereign risk*) στην περίπτωση που εγγυητής και εισαγωγέας βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη. Τέλος, είναι δεδομένο ότι συνήθως εγγυητές είναι μεγάλες τράπεζες κάτι που εγγυάται καταρχήν την ομαλότητα, ωστόσο, μπορεί θεωρητικά να υφίσταται ένας κίνδυνος ελλείψεως ρευστότητας (*liquidity risk*) ο οποίος πρέπει να ελεγχθεί από πλευράς εγγυητή στην περίπτωση που θα κληθεί αυτός να αποπληρώσει στον *forfaiter*⁷⁰. Σε αυτό το πλαίσιο, σκόπιμο και θεμιτό είναι να καθοριστούν σαφή μοντέλα και προβλέψεις ορίζουσες πιστωτικά όρια απέναντι σε έκαστο εντολέα, τα οποία οφείλουν να μην υπερβαίνονται, αποτελώντας ταυτόχρονα κριτήριο για το προφίλ του⁷¹.

Αντιστοίχως με την πρόβλεψη για περιορισμό της έκθεσης απέναντι σε ορισμένο εντολέα, σκόπιμο είναι να υπάρξει μέριμνα για περιορισμό τις συνολικής πολιτικής έκθεσης

⁶⁹ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 64.

⁷⁰ *Sandeep Singh*, *Risk Management in Factoring and Forfaiting: Factoring and Forfaiting*, VDM Verlag Dr. Müller, 2010, σελ 72

⁷¹ *Sandeep Singh*, ό.π., σελ. 69.

απέναντι σε ορισμένο κράτος, ένα όριο υποκείμενο σε συχνότερη αναθεώρηση σε σχέση με την αντίστοιχη διαδικασία απέναντι σε μία συγκεκριμένη επιχείρηση⁷².

3.3.4. O forfaiteir

Η μεγαλύτερη σημασία σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης είναι η ανάδειξη των κινδύνων που ενυπάρχουν για τον ίδιο τον forfaiteir, μέσα στους οποίους είναι και οι κίνδυνοι που απορροφά από τον εξαγωγέα, δίνοντας στη συναλλαγή εξασφαλιστική διάσταση. Αρχικώς, κατά τη διάρκεια της option period (κατά την οποία έχει ολοκληρωθεί η διαπραγμάτευση και έχει επέλθει συμφωνία ως προς το κόστος και τις λοιπές λεπτομέρειες της χρηματοδότησης), ο εξαγωγέας έχει αποσπάσει τη δέσμευση του forfaiteir καθώς και το δικαίωμα προαίρεσης (option) να ολοκληρώσει με μονομερή δήλωση βουλήσεώς του τη σύμβαση, χωρίς ωστόσο να έχει λάβει χώρα η ολοκλήρωση της συναλλαγής, υφίσταται για τον forfaiteir επιτοκιακός κίνδυνος⁷³. Εφόσον δηλαδή ακόμη δεν υπάρχει δέσμευση από πλευράς του εισαγωγέα, η συναλλαγή δεν έχει ολοκληρωθεί και ο forfaiteir δεν έχει ακόμη εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την αγορά της απαίτησης, άρα ο κίνδυνος να μεταβληθούν τα επιτόκια βάσει των οποίων θα χρηματοδοτηθεί, εις βάρος, του εξακολουθεί να υφίσταται, και η έκθεσή του σε αυτόν είναι απόλυτη⁷⁴.

Αντιστοίχως, η δέσμευση από πλευράς του forfaiteir αφορά και την αποδοχή του εγγυητή. Από το σημείο αυτό και μέχρι είτε να αποπληρωθεί η απαίτηση είτε ο εξαγωγέας αρνηθεί τελικώς την πρότασή του με συνέπεια να μην ολοκληρωθεί η συναλλαγή, ο forfaiteir παραμένει εκτεθειμένος όχι μόνο στον πολιτικό κίνδυνο (εάν ο εγγυητής εδρεύει σε ανασφαλές κράτος) αλλά και στον κίνδυνο που σχετίζεται με τη φερεγγυότητά του ως αντισυμβαλλομένου. Από την οριστική απόκτηση του τίτλου και έπειτα, ο forfaiteir είναι φορέας του δικαιώματος και τυχόν ελαττώματά του τίτλου θα βαρύνουν οικονομικά καταρχήν αυτόν, έως ότου επιδιώξει την ικανοποίησή του από την άσκηση των δικαιωμάτων που προκύπτουν από τη σύμβαση πωλήσεως, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν αποκλείονται. Ακόμη βέβαια και στην περίπτωση που η απαίτηση δεν έχει κάποιο ελάττωμα, υφίστανται κίνδυνοι - τους οποίους πλέον έχει αντιμετωπίζει ο forfaiteir- που έχουν να κάνουν με την (έγκαιρη) είσπραξη της απαίτησης αλλά και με την ενδεχόμενη αλλοίωσή της. Υφίστανται δηλαδή πιο συγκεκριμένα, ο εμπορικός κίνδυνος (commercial risk) ο οποίος έχει να κάνει με τη φερεγγυότητα του οφειλέτη, ο νομισματικός κίνδυνος (currency risk) εάν η οφειλή είναι συνομολογημένη σε νόμισμα το οποίο είναι πιθανό να υποτιμηθεί, και ο πολιτικός κίνδυνος (sovereign risk) ο οποίος έχει να κάνει με

⁷² Ian Guild-Rhodri Harris, *Forfaiting* ό.π., σελ. 65.

⁷³ Ian Guild-Rhodri Harris, *Forfaiting* ό.π., σελ. 67, Sandeep Singh, .ο.π., σελ. 76.

⁷⁴ Ian Guild-Rhodri Harris, *Forfaiting* ό.π., σελ. 66.

τις επισφαλείς πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα στην οποία εδράζεται ο εισαγωγέας και οι οποίες είναι δυνατόν να δημιουργήσουν δυσμενείς συνθήκες ως προς την είσπραξη της οφειλής⁷⁵. Βαρύνοντες πλέον αποκλειστικά τον *forfaiter*, οι κίνδυνοι αυτοί εκλείπουν οριστικά για τον εξαγωγέα. Η προεξόφληση συνεπώς της απαίτησης λειτουργεί ενώπιον των κινδύνων αυτών -που σχετίζονται όχι μόνο με το πρόσωπο του εισαγωγέα αλλά και του εγγυητή- εξασφαλιστικά μπροστά στο ενδεχόμενο αδυναμίας είσπραξής της.

Για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, πέρα από την επισταμένη ανάλυση των στοιχείων κάθε συναλλαγής, και την προσπάθεια κατά τη δυνατόν πληρέστερης και ενδεδειγμένης πληροφόρησης⁷⁶ για τη φερεγγυότητα του εισαγωγέα – οφειλέτη της απαίτησης, ο *forfaiter* είναι απαραίτητο να διατηρεί την εποπτεία της ευρύτερης έκθεσής του σε καθέναν από αυτούς. Αυτό επιτυγχάνεται με μία ενημερωμένη λίστα με όλα τα στοιχεία τα οποία διατηρεί στο χαρτοφυλάκιό του, αλλά και με τα στοιχεία τα οποία έχει δεσμευτεί να χρηματοδοτήσει (έχοντας παραχωρήσει δικαίωμα προαίρεσης ή έχοντας συνάψει υποσχετική δικαιοπραξία) όπου καθίσταται σαφής η έκθεσή του ανά νόμισμα⁷⁷, αλλά και ανά πολιτειακή οντότητα⁷⁸, αναλόγως με τους χρόνους κατά τους οποίους καθίστανται ληξιπρόθεσμες οι απαιτήσεις τις οποίες έχει αποκτήσει.

Ως προς τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του εγγυητή, όπως ακριβώς η τράπεζα που παίζει το ρόλο του εγγυητή, θέτει πιστωτικά όρια ανά πελάτη της, για να αποφύγει την υπερέκθεση σε ορισμένους από αυτούς, αντιστοίχως ο *forfaiter* οφείλει να ελέγχει και να ποσοτικοποιεί την έκθεσή του σε εγγυητές, μέσα από διαφανείς και σαφείς διαδικασίες θέτοντας πιστωτικά όρια τα οποία αφορούν την έκθεσή του σε κάθε έναν από αυτούς. Στην πραγματικότητα μάλιστα, τον πραγματικό εμπορικό κίνδυνο λέγεται ότι αντανακλά το πρόσωπο και η χώρα έδρας του εγγυητή καθώς στο πρόσωπο αυτού ο *forfaiter* συνήθως αποβλέπει ουσιαστικά στην ικανοποίησή του⁷⁹. Η διαδικασία αυτή μάλιστα, είναι σκόπιμο να γίνεται όχι μεμονωμένα από τον κάθε πράκτορα χωριστά, αλλά με δεδομένο ότι οι συνήθως πρόκειται για θυγατρικές τραπεζών, ή εταιρείες ενταγμένες σε ευρύτερους οργανισμούς, είναι σκόπιμο να διαπιστώνεται η συνολική έκθεση του οργανισμού στον οποίο ο *forfaiter* ανήκει, απέναντι σε κάθε εγγυητή ξεχωριστά⁸⁰. Αυτό επιτυγχάνεται αποτελεσματικά με τη διαμόρφωση σε κεντρικό επίπεδο πιστωτικών ορίων για τον κάθε εγγυητικό οργανισμό.

⁷⁵ Παραδείγματος χάρη η επιβολή κρατικών μέτρων έκτακτης φύσεως, σε χώρες με πολιτική ανασφάλεια.

⁷⁶ Ερευνώντας όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα για τη συναλλακτική ιστορία και πρακτική του εισαγωγέα, το οποίο θα του δώσει τη δυνατότητα να λάβει μία κατά το δυνατόν περισσότερο «πληροφορημένη» απόφαση.

⁷⁷ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 75.

⁷⁸ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 71.

⁷⁹ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 71.

⁸⁰ *Sandeep Singh*, ό.π., σελ. 79, *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 71.

Τέλος, και η ίδια η διαδικασία της είσπραξης μπορεί να επιφυλάσσει κινδύνους για τον *forfaiter* (collection risk), ο οποίος και ως προς αυτό οφείλει είτε με ίδια μέσα είτε εξουσιοδοτώντας τρίτους να μεριμνήσει για την άρτια είσπραξη της απαίτησης, ενώ παράλληλα επειδή η συγκεκριμένη συναλλαγή περιλαμβάνει μεταβίβαση αξιογραφικών τίτλων, τα οποία ως κινητά πράγματα, δεν παύουν να είναι υποκείμενα σε φθορά, ή κλοπή, δημιουργείται στον κομιστή το βάρος για τη φύλαξη μέχρι την άρτια είσπραξή τους⁸¹.

3.4. Η διαδικασία σύναψης της σύμβασης και οι προϋποθέσεις που τίθενται από τον *forfaiter* για την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας

Εάν προσπαθούσαμε να καταγράψουμε με συντομία τη διαδικασία αυτής της προεξοφλητικής συναλλαγής, πρέπει καταρχήν να αποσαφηνιστεί ότι, ως προς το ζήτημα του τύπου κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, (άρθρο 1 παρ. 1) η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων καταρτίζεται εγγράφως⁸². Ελλείπει ειδικότερου προσδιορισμού, πρέπει να γίνει δεκτό ότι αρκεί τα ιδιωτικό έγγραφο⁸³. Το έγγραφο αποτελεί συστατικό τύπο και η έλλειψή του συνεπάγεται ακυρότητα της σύμβασης. Ως προς το ουσιαστικό κομμάτι, ορισμένες βασικές παράμετροι τις οποίες ο *forfaiter* εξετάζει είναι το ύψος της χρηματοδότησης, το νόμισμα στο οποίο είναι συνομολογημένη η οφειλή καθώς και η περίοδος ωρίμανσης της απαίτησης. Επιπλέον, θα εξεταστούν η αξία και το είδος των εμπορευμάτων, και θα μελετηθούν επισταμένως, η φερεγγυότητα, αλλά και οι χώρες προέλευσης όλων των συμβαλλόμενων μερών. Αντιστοίχως, θα εξεταστεί το είδος του χρέους αλλά και η φύση της ασφάλειας συγχρόνως με τη φερεγγυότητα του εγγυητή.

Μία ιδεοτυπική συναλλαγή *forfaiting*, θα διαδραματιζόταν ως εξής: Αρχικώς, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, μεταξύ εισαγωγέα και εξαγωγέα, σχετικά με την προμήθεια των αγαθών, ο εισαγωγέας ζητά όρους πίστωσης του τιμήματος. Κατόπιν, ο εξαγωγέας προσεγγίζει έναν *forfaiter*, ζητώντας αρχικώς μία «ένδειξη» σχετικά με το εάν ο *forfaiter* είναι διατεθειμένος να παράσχει αυτήν την πίστωση και πόσο είναι πιθανόν αυτή να κοστίσει. Σε αυτό το χρονικό σημείο ο *forfaiter* εξετάζει τα προαναφερθέντα στοιχεία, ενώ παράλληλα επιδιώκει να λάβει γνώση της αναμενόμενης ημερομηνίας αποστολής, των όρων αποπληρωμής που ζήτησε από τον εισαγωγέα, και φυσικά όλα όσα σχετίζονται με την εξασφάλιση της απαίτησης. Όταν έχουν συμφωνηθεί όλες οι λεπτομέρειες της εμπορικής σύμβασης, αλλά συνήθως πριν από την υπογραφή της, ο εξαγωγέας ζητεί από τον *forfaiter* μία δέσμευση για να αγοράσει το χρέος

⁸¹ *Ian Guild-Rhodri Harris*, *Forfaiting* ό.π., σελ. 75.

⁸² Στην πράξη, συμβαίνει οι εταιρείες καταρτίζουν κείμενα συμβάσεων με προδιατυπωμένους όρους, οι οποίοι δεν αποτελούν συνήθως αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Πρόκειται δηλαδή για συμβάσεις προσχωρήσεως ή συμβάσεις που περιέχουν ΓΟΣ από τον πράκτορα.

⁸³ *Απ. Γεωργιάδης*, *Νέες μορφές συμβάσεων*, ό.π., σελ. 154.

που έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο της εξαγωγικής συναλλαγής. Οι πληροφορίες οι οποίες απαιτούνται για το στάδιο αυτό είναι αντίστοιχες με αυτές που απαιτούνται για την ένδειξη.

Ο forfaiter, ακολούθως εκδίδει μία δέσμευση, η οποία όταν γίνει δεκτή από τον εξαγωγέα είναι δεσμευτική για αμφότερα τα μέρη, καθώς έχουμε κατάρτιση της υποσχετικής σύμβασης. Η δέσμευση αυτή οφείλει να περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία: Αρχικά είναι φυσικό να περιέχει τις λεπτομέρειες της υποκείμενης εμπορικής συναλλαγής, αλλά και τη φύση των χρεωστικών τίτλων που θα αγοραστούν. Επιπλέον, περιέχεται το προεξοφλητικό επιτόκιο μαζί με τις λοιπές επιβαρύνσεις, τα έγγραφα που ο forfaiter θα απαιτήσει, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι το χρέος που αγοράζει είναι έγκυρο, και την τελευταία ημερομηνία κατά την οποία ο εξαγωγέας μπορεί να παραδώσει τα έγγραφα αυτά στον forfaiter⁸⁴. Κατόπιν, ο εξαγωγέας υπογράφει την εμπορική σύμβαση με τον εισαγωγέα και παραδίδει τα αγαθά. Σε αντάλλαγμα, εφόσον απαιτείται, ο εισαγωγέας λαμβάνει εγγύηση από την τράπεζά του και προβλέπει για τα έγγραφα που ο εξαγωγέας απαιτεί, προκειμένου να ολοκληρωθεί το forfaiting. Αυτή η ανταλλαγή εγγράφων, συνήθως γίνεται από μία τράπεζα χρησιμοποιώντας μια πιστωτική εντολή, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος για τον εξαγωγέα. Στη συνέχεια, ο εξαγωγέας, παραδίδει τα έγγραφα στον forfaiter, ο οποίος τα ελέγχει και πληρώνει όπως έχει συμφωνηθεί στο πλαίσιο της δέσμευσης. Από την πληρωμή και στο εξής ο εξαγωγέας δεν έχει κανένα περαιτέρω ενδιαφέρον για τη συναλλαγή. Είναι ο forfaiter πλέον που συλλέγει τις μελλοντικές πληρωμές που και αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους της μη πληρωμής⁸⁵.

Στη σύμβαση δε, περιέχεται κατ' ελάχιστον η περιγραφή του αντικειμένου (απαίτηση), η γέννησή της (συνήθως η εξαγωγική σύμβαση τίθεται ως παράρτημα στη σύμβαση forfaiting), το τίμημα, τα περί ευθύνης ζητήματα, η ασφάλεια, η αναγγελία της εκχώρησης, καθώς και ο τόπος εκπλήρωσης των δικαστικών διαφορών. Ως προς τα απαιτούμενα έγγραφα, ο forfaiter ζητά από τον εξαγωγέα αντίγραφα των συμβάσεων προμηθειών ή των όρων πληρωμής, αντίγραφο των εμπορικών τιμολογίων, αντίγραφο των εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και των πιστοποιητικών παραλαβής των ναυτιλιακών, σιδηροδρομικών ή άλλων μέσων, των φορτωτικών ή ισοδύναμων εγγράφων, επιστολή της εκχώρησης και κοινοποίηση προς τον εγγυητή. Επίσης, είναι σαφές ότι απαιτείται από πλευράς του forfaiter η εγγυητική επιστολή ή αντιστοίχως η ρήτρα *aval* η οποία όπως ήδη έχει αναφερθεί είναι και η προτιμώμενη μορφή εγγύησης για τους forfaiters καθώς παρέχει τη μεγαλύτερη ασφάλεια των πληρωμών τους. Η *aval* μπορεί να τοποθετηθεί στο πρόσωπο του τίτλου αδιάσπαστη από το σώμα αυτού ή σε ξεχωριστή επιστολή.

⁸⁴ B. Παπαβασιλείου, Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, E7 2015

⁸⁵ B. Παπαβασιλείου, Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, E7 2015

Μόλις ο forfaitier, διαθέτει όλες αυτές τις πληροφορίες, ενδείξεις ή αποσπάσματα μπορούν να δοθούν αμέσως, μέσω τηλεφώνου ή φαξ, οι «δεσμεύσεις»⁸⁶.

3.5. Το κόστος του forfaiting για τον εξαγωγέα, και πως διαμορφώνεται το προεξοφλητικό επιτόκιο (discount rate)

Το κόστος του forfaiting στον εξαγωγέα καθορίζεται από το προεξοφλητικό επιτόκιο με βάση το άθροισμα του επιτοκίου βάσης (Libor/Euribor⁸⁷), το οποίο αφορά το κόστος του διατραπεζικού δανεισμού, και επιπλέον το κόστος κάλυψης όλων των άλλων κινδύνων (πολιτικών, εμπορικών κλπ.) καθώς και τον κίνδυνο μεταφοράς των κεφαλαίων (transfer risk) σε συνάρτηση με το χρόνο αποπληρωμής. Το κόστος αυτό αναφέρεται ως margin (περιθώριο κέρδους) το οποίο ο forfaitier πιστεύει ότι αντανακλά τον κίνδυνο των αγαθών που πωλούνται⁸⁸. Ο βαθμός του κινδύνου όπως είναι λογικό, ποικίλλει, ανάλογα με τη χώρα εισαγωγής, τη διάρκεια του δανείου, το νόμισμα της συναλλαγής και το χρόνο αποπληρωμής. Είναι σαφές ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος για τον forfaitier, αναλόγως μεγαλύτερο είναι και το προεξοφλητικό επιτόκιο (discount rate) βάσει του οποίου θα καθοριστεί το ποσό το οποίο αφαιρείται από το ύψος της απαίτησης. Επιπλέον υπάρχουν ορισμένες δαπάνες διοικητικής ή διαχειριστικής φύσεως οι οποίες είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη. Ως προς το πρόσωπο του εισαγωγέα, η συναλλαγή δημιουργεί εμμέσως, επίσης ένα κόστος, το οποίο όπως ήδη έχει αναφερθεί, εντοπίζεται στο κόστος ασφάλισης της απαίτησης, και είθισται να είναι ένα ποσοστό του ποσού το οποίο ασφαλίζεται από τον εγγυητή⁸⁹.

3.6 Η δευτερογενής αγορά και συνοπτικά συμπεράσματα από την οικονομική λειτουργία του θεσμού

Από τα προαναφερθέντα συμπεραίνεται ότι ο forfaitier δεν είναι απλός χρηματοδότης, αλλά είναι παράλληλα και επενδυτής. Αν δέχεται να προεξοφλήσει αξιογραφικές απαιτήσεις

---

⁸⁶ B. Παπαβασιλείου, Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, E7 2015

⁸⁷ London InterBank Offered Rate (LIBOR) / Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR).

Τα LIBOR/EURIBOR είναι διατραπεζικά επιτόκια προσφοράς βάσει των οποίων οι μεγάλες διεθνείς τράπεζες δανείζονται κεφάλαια μεταξύ τους. Χρησιμοποιείται επίσης σαν επιτόκιο αναφοράς για τον καθορισμό πολλών άλλων κυμαινόμενων επιτοκίων σε πολλές αγορές του κόσμου. Ως διατραπεζικά επιτόκια, είναι εξαιρετικά σημαντικά γιατί δίνουν μία εκτίμηση στις τράπεζες του οριακού κόστους άντλησης νέων κεφαλαίων. Η διατραπεζική αγορά δίνει την δυνατότητα στις τράπεζες να ισορροπήσουν την εισροή καταθέσεων με την ζήτηση για δάνεια. Ο ρόλος του EURIBOR για την ευρωζώνη είναι ανάλογος του LIBOR για τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο <https://www.investopedia.com/terms/l/libor.asp> <https://www.investopedia.com/terms/e/euribor.asp> https://www.diffen.com/difference/EURIBOR_vs_LIBOR

⁸⁸ B. Παπαβασιλείου, Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, E7 2015, Ian Guild-Rhodri Harris, Forfaiting ό.π., σελ. 46.

⁸⁹ Ian Guild-Rhodri Harris, Forfaiting ό.π., σελ. 45.

αναλαμβάνοντας τον κίνδυνο είσπραξης τους, τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι εκτιμά τη σύμβαση *forfaiting* ως κερδοφόρο γι αυτόν, άρα συμφέρουσα⁹⁰. Εκτιμά δηλαδή ότι εισπράττοντας ή μεταβιβάζοντας τις αξιογραφικές απαιτήσεις θα επωφεληθεί ενόψει και της ενδεχόμενης κύμανσης των επιτοκίων συνήθους τραπεζικού δανεισμού. Ο *forfaiteur* δηλαδή λειτουργεί αποκλειστικά ως «έμπορος» χρήματος. Το χρήμα δεν είναι γι αυτόν μέσο ανταλλαγής ή εξόφλησης αλλά «εμπορεύσιμο αγαθό».

Όταν προεξοφλεί, μοναδικός του σκοπός είναι να «πωλήσει» χρήμα σε τιμή όσο το δυνατόν πιο υψηλή. Έτσι, είναι λογικό να επιδιώκει το μέγιστο προεξοφλητικό επιτόκιο και τη χαμηλότερη τιμή αγοράς για τις προεξοφλούμενες απαιτήσεις. Τις απαιτήσεις αυτές, είτε θα εισπράξει στη λήξη τους, είτε θα μεταβιβάσει περαιτέρω «αγοράζοντας» αυτή τη φορά χρήμα⁹¹. Στην πράξη η επιδίωξη του *forfaiteur* για είσπραξη των απαιτήσεων στη λήξη τους είναι σπάνια⁹². Τούτο, γιατί οι προθεσμίες είναι μακρές, συχνά μέχρι 5 ή 10 χρόνια για ολοσχερή αποπληρωμή, χρονικό διάστημα για το οποίο ένας επενδυτής δύσκολα θα μπορούσε να δεσμεύσει τα κεφάλαιά του. Πολύ συχνότερα επιδιώκεται η περαιτέρω μεταβίβαση των αξιώσεων με όσο το δυνατόν χαμηλότερο αυτή τη φορά προεξοφλητικό επιτόκιο. Αυτή ακριβώς η παραπέρα μεταβίβαση των προεξοφλούμενων απαιτήσεων γίνεται στη δευτερογενή αγορά του *forfaiting* (*secondary a forfait market*).⁹³ Η αγορά αυτή χωρίς θεωρητικά να αποκλείει από τις συναλλαγές και ιδιώτες ως ατομικούς επενδυτές στην πράξη συναπαρτίζεται μόνο από εμπόρους χρήματος δηλαδή τράπεζες⁹⁴.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το *forfaiting* όπως και αντίστοιχοι χρηματοδοτικοί θεσμοί προϋποθέτουν την ύπαρξη αγοράς, τα εννοιολογικά συστατικά της οποίας υπό οικονομική έννοια, είναι δύο. Η λειτουργία ενός μηχανισμού συναλλαγών, ο οποίος προϋποθέτει εμπορεύματα όμοιας ποιότητας, δηλαδή αντικείμενα που τελούν σε αμοιβαία ανταγωνιστική σχέση – εν προκειμένω χρήμα σε μορφή αξιογράφων – και κανόνες σύναψης και εκτέλεσης συναλλαγών. Επίσης προϋποτίθεται η ύπαρξη καθεστώτος δημιουργίας οικονομικών πληροφοριών. Τούτο σημαίνει ότι οι οικονομικές πληροφορίες αφήνονται να επηρεάζουν τη σύναψη των συναλλαγών⁹⁵.

Το *forfaiting* συνεπώς, όπως τονίζεται από τον καθηγητή Χρυσάνθη, δημιουργεί αγορά υπό οικονομική έννοια. Δε δημιουργεί ωστόσο χρηματιστήριο, καθώς αφενός δεν απαιτεί αγορά υπό νομική έννοια, και αφετέρου η δημιουργία οικονομικών πληροφοριών δεν είναι

⁹⁰ Χρ. Χρυσάνθη, Το *forfaiting*, 1991, σελ. 53

⁹¹ Χρ. Χρυσάνθη, ό.π., σελ. 53

⁹² Χρ. Χρυσάνθη, ό.π., σελ. 54

⁹³ Χρ. Χρυσάνθη, ό.π., σελ. 54

⁹⁴ Χρ. Χρυσάνθη, ό.π., σελ. 55

⁹⁵ Χρ. Χρυσάνθη, ό.π., σελ. 55

ανεξέλεγκτη, τα μέρη δηλαδή οι *forfaiters* συχνά έχουν σοβαρούς λόγους να συνάπτουν συναλλαγές με κάποια μυστικότητα, ένα στοιχείο στο οποίο έγκειται μία ακόμη ιδιαίτερη διάσταση του *forfaiting* ως αγορά υπό οικονομική έννοια. Η μυστικότητα ως χαρακτηριστικό, συνίσταται στο ότι ο αρχικός *forfaiteer* μεταβιβάζει τις προεξοφληθείσες απαιτήσεις στον μεταγενέστερο *forfaiteer* πληροφορώντας τον μόνο για το ύψος των απαιτήσεων, τη λήξη τους και τον εγγυητή τους και όχι για τη συναλλαγή στην οποία αφορούν αλλά ούτε και για το πρόσωπο του εξαγωγέα. Άλλωστε η μυστικότητα, ως ακόμη μία ειδοποιός διαφορά της συναλλαγής, αποτελεί σε κάθε περίπτωση αίτημα και του ίδιου του εξαγωγέα, ο οποίος για να διαφυλάξει την εμπορική του πίστη, επιθυμεί τη ρήτρα εχεμύθειας, επικρατούσας της εσφαλμένης αντιλήψεως ότι η προσφυγή στο *forfaiting* και αντίστοιχους θεσμούς σημαίνει προβλήματα ρευστότητας. Ωστόσο, το αίτημα για μυστικότητα εκτείνεται και πέραν της διάστασης αυτής, διαπνέοντας αρκετές πτυχές της συναλλαγής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Η νομική διάσταση του Forfaiting

4.1. Η νομική φύση της σύμβασης

Η βασική συμβατική σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ πράκτορα και εξαγωγέα, στην περίπτωση του forfaiting, περιγράφεται ως εξής. Στην υποσχετική της διάσταση η σύμβαση forfaiting αποτελεί σύμβαση πώλησεως (513 ΑΚ επ.), και ειδικώς πώλησεως δικαιώματος⁹⁶ και στην εκπονητική της διάσταση αποτελεί εκχώρηση (μεμονωμένης) απαιτήσεως (455 ΑΚ επ.) με επαχθή αιτία, αυτήν της πώλησής της⁹⁷. Η συγκεκριμένη νομική αξιολόγηση ανταποκρίνεται καλύτερα στον οικονομικό χαρακτήρα του θεσμού⁹⁸. Συνεπεία αυτού του νομικού χαρακτηρισμού, από της εκχωρήσεως, ο κίνδυνος μεταβαίνει στον πράκτορα, τόσο για την αφερεγγυότητα του οφειλέτη, όσο και για τα λοιπά γεγονότα, τους κινδύνους πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως που έχουμε ήδη αναλύσει, επειδή η ευθύνη του προμηθευτή όπως θα δούμε, περιορίζεται τότε με βάση τις διατάξεις των άρθρων 467 ΑΚ και αρ. 3 §1 ν. 1905/1990, στην ύπαρξη της απαιτήσεως κατά το χρόνο της συνάψεως της σύμβασης forfaiting με περιεχόμενο την εκχώρηση απαιτήσεως λόγω πώλησεως, δηλαδή «εξ επαχθούς αιτίας», με την έννοια της ΑΚ 467.

Συνεπώς, για να ευθύνεται ο προμηθευτής για την ύπαρξη τουλάχιστον της απαιτήσεως μέχρι του χρονικού σημείου που θα καταστεί ληξιπρόθεσμη, ιδίως, για περιπτώσεις ελαττωμάτων των πραγμάτων ή ενστάσεων επί άλλης βάσεως (συμψηφισμός, επίσχεση κλπ.) του οφειλέτη – εισαγωγέα, θα πρέπει να υπάρξει ρητή σχετική συμφωνία. Η ευθύνη πάντως αυτή περιλαμβάνει και τα παρεπόμενα στην εκχωρούμενη απαίτηση δικαιώματα της ΑΚ 458⁹⁹. Επειδή, ωστόσο, τα συμβαλλόμενα στη βασική σχέση πώλησης μέρη της στηρίζονται ολοκληρωτικά στην αξιολογική ενσωμάτωση της απαιτήσεως, από τη μεταξύ τους σχέση δημιουργείται νέα ενοχή η οποία δεν αποσβένει την παλαιά, αλλά λειτουργεί χάριν καταβολής (421 ΑΚ), δημιουργώντας στον εξαγωγέα την υποχρέωση να επιδιώξει την ικανοποίησή του πρωτίστως από τη νέα ενοχή και μόνο εάν δεν ικανοποιηθεί να επιδιώξει την ικανοποίησή του από την αρχική ενοχή.

Έτσι, στην περίπτωση αυτή, η μεταβίβαση της απαιτήσεως στον πράκτορα γίνεται με απλή οπισθογράφιση των σε διαταγή αξιολογικών τα οποία έχουν εκδοθεί. Η χρηματοδότηση δε του προμηθευτή επιτυγχάνεται με την προεξόφληση των τίτλων, η οποία συμφωνείται ως

⁹⁶ Απ. Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων, ό.π., 203, Απ. Γεωργιάδης, Το forfaiting, ενώ η άποψη αυτή είναι κρατούσα και στη Γερμανία

⁹⁷ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, ό.π., σελ. 391.

⁹⁸ Απ. Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων, ό.π., 203

⁹⁹ Α. Κρητικός, στο Γεωργιάδη – Σταθόπουλο ΑΚ: 467 αρ. 4.

πώληση¹⁰⁰. Η σχετική συμφωνία όμως πρέπει να γίνεται εγγράφως κατά ρητή πρόβλεψη του άρθρου 1 § 1 του ν.1905/1990. Επειδή δε πρόκειται και για πώληση του αξιογράφου ως πράγματος και όχι μόνον του ενσωματωμένου δικαιώματος, θα εφαρμόζονται όπως είναι φυσικό και οι διατάξεις περί πωλήσεως πράγματος. Συνεπώς, όταν η απαίτηση ενσωματώνεται σε αξιόγραφο, το πρόβλημα του καταμερισμού των ευθυνών και των αντίστοιχων κινδύνων παρίσταται νομικά ως ζήτημα θέσεως καταλλήλων ρητρών κατά τη μεταβίβαση των τίτλων.

Κατά το δίκαιο των αξιογράφων¹⁰¹, με την οπισθογράφιση των τίτλων δημιουργείται «εγγυητική» ευθύνη του οπισθογράφου. Για να αποκλείσει την ευθύνη αυτή ο οπισθογράφος εξαγωγέας, θέτει επί του αξιογράφου τη ρήτρα «άνευ ευθύνης», η οποία τον απαλλάσσει από την ευθύνη για μη αποδοχή και μη πληρωμή της συναλλαγματικής, έναντι και αυτού ακόμα του πράκτορα και των μεταγενεστέρων ασφαλώς κομιστών, εφόσον όμως δεν είναι ο εκδότης της συναλλαγματικής¹⁰², ενώ τον απαλλάσσει πάντοτε, όταν πρόκειται για γραμμάτιο εις διαταγήν του.

4.2 Η ελληνική νομοθετική ρύθμιση και η εφαρμογή της στη σύμβαση *forfaiting* (ν.1905/1990)

Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο δεν απέβλεψε στη διαμόρφωση ενός αγνώστου, νεοπαγούς ή απαγορευμένου θεσμού. Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο είχε ως στόχο τη δικαιική μορφοποίηση και συστηματοποίηση ενός συνόλου ευρύτατα διαδεδομένων συναλλαγών στη διεθνή χρηματοδοτική πρακτική, ο οποίος κατά τη χρονική στιγμή της ψήφισής του δεν ήταν ιδιαίτερος «γνωστός» στην Ελλάδα. Αντικείμενο της ρύθμισης του ν. 1905/1990, όπως ορίζει το άρθρο 1, είναι η «πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων». Υπό τον όρο αυτό, ο οποίος καθορίζει το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του, σκεπάζονται όλες οι παραλλαγές και οι διάφοροι τύποι του factoring αλλά και το forfaiting. Δεδομένου του ευρύτερου ή ακόμη και (ηθελημένα;) ασαφούς αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του συγκεκριμένου νομοθετήματος, είναι αναγκαίο να γίνει λόγος πως θα μπορούσε να συγκεκριμενοποιηθεί η εφαρμογή του ειδικά στη σύμβαση forfaiting.

Αρχικώς, ορισμένα ζητήματα εντοπίζονται στην προσαρμογή της περίπτωσης του forfaiting στις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του νόμου. Συγκεκριμένα το άρθρο 1 § 1 στον ορισμό του περιεχομένου της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, δε διακρίνει μεταξύ factoring και forfaiting αλλά περιλαμβάνει σε έναν κοινό ορισμό υπό τον όρο «πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων» στοιχεία αμφοτέρων των συμβάσεων, δίχως να

---

¹⁰⁰ Α. Κιάντου-Παμπούκη, Δίκαιο Αξιογράφων, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 7η έκδ., 2013, σελ. 41

¹⁰¹ αρ. 15 §. 1 ν.5325/1932.

¹⁰² Βλ. ειδικώς κεφάλαιο 6 για το πώς διαμορφώνονται τα ζητήματα της ευθύνης.

λαμβάνονται υπόψη τις λειτουργικές και τυπολογικές ιδιαιτερότητες της κάθε μίας¹⁰³. Λόγου χάρη, ο κατά κανόνα τρόπος μεταβίβασης απαιτήσεων στο forfaiting, η οπισθογράφιση αξιογράφων, δεν αναφέρεται ως δυνατό περιεχόμενο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Σε κάθε περίπτωση, η συγκεκριμένη απαρίθμηση των μορφών που μπορεί να λάβει η σύμβαση στο άρθρο 1 § 1 είναι ενδεικτική.

Αντιστοίχως, η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή ή εξαγωγέα δεν μπορεί να αποτελέσει περιεχόμενο της σύμβασης forfaiting, δηλαδή παροχή του forfaiter. Αντιθέτως, μπορεί να αποτελέσει περιεχόμενο και παροχή του factor και περιεχόμενο της συγκεκριμένης σύμβασης. Τέλος, είναι σαφές ότι θα επρόκειτο για λογική αντίφαση εάν γινόταν λόγος για σύμβαση forfaiting με δικαίωμα αναγωγής. Επιπλέον, αδικαιολόγητη¹⁰⁴ κατά την άποψη της θεωρίας φαντάζει η επιβολή συστατικού έγγραφου τύπου στη σύμβαση forfaiting καθότι παραγνωρίζεται πλήρως η διεθνής εμπορική πρακτική στην οποία επικρατεί πλήρως το άτυπο της εν λόγω σύμβασης. Επιπρόσθετα, η αναφορά του άρθρου 1 § 2 η οποία κάνει λόγο για εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων αρμόζει μόνο στο factoring και όχι στο forfaiting στο οποίο οι απαιτήσεις που μεταβιβάζονται είναι πάντα γεγεννημένες¹⁰⁵. Αντιθέτως, αποκλειστικά στο forfaiting και στο εξαγωγικό factoring αφορά η διάταξη του άρθρου 1 § 3, η οποία προβλέπει ως δυνατό περιεχόμενο της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και απαιτήσεις έναντι πελατών στο εξωτερικό, από δραστηριότητα οίκων εγκατεστημένων στην Ελλάδα, όπως επίσης και απαιτήσεις οίκων του εξωτερικού έναντι πελατών τους στην Ελλάδα.

Προς διερεύνηση παραμένει εάν η διάταξη του άρθρου 1 § 5 η οποία προβλέπει εφαρμογή των διατάξεων του ν.1905/1990 και στη σύμβαση μεταξύ εξαγωγικού και εισαγωγικού factor για την εκτέλεση διεθνούς factoring. Στο νόμο διατυπώνονται τα εξής: *«Αντικείμενο των διατάξεων του παρόντος νόμου είναι και οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ πρακτόρων επιχειρηματικών απαιτήσεων, για την εκτέλεση των προηγούμενων παραγραφών του παρόντος άρθρου και την άσκηση εξ αυτών δικαιωμάτων»*. Ενώ η συνεργασία του εισαγωγικού και του εξαγωγικού factor¹⁰⁶ γίνεται πράγματι για την διευκόλυνση της διεξαγωγής της αρχικής σύμβασης factoring μεταξύ του εξαγωγικού factor και του εξαγωγέα πελάτη του, δε σχετίζεται άμεσα με την εκτέλεση της αρχικής σύμβασης forfaiting η περαιτέρω μεταβίβαση των

---

¹⁰³ Απ. Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων, ό.π., 205.

¹⁰⁴ Χρ. Χρυσάνθης, Το forfaiting, ό.π., σελ.33, Σ. Ψυχομάνης, Κριτική του νομοσχεδίου για τους θεσμούς του factoring και του forfaiting, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών 1990, σελ. 82, Απ. Γεωργιάδης, ο.π. σελ. 206

¹⁰⁵ Βλέπε κεφάλαιο.

¹⁰⁶ Για τη συγκεκριμένη συναλλαγή βλ. αναλυτικά Γ. Καραγιαννόπουλος, Factoring

απαιτήσεων που προεξοφλήθηκαν, στη δευτερογενή αγορά του forfaiting¹⁰⁷. Κάθε προεξόφληση εδώ από νομικής και οικονομικής σκοπιάς αποτελεί διακριτή σύμβαση.

Κατά συνέπεια, δεν εφαρμόζεται σε αυτές τις σχέσεις μεταξύ πρακτόρων επιχειρηματικών απαιτήσεων ο ν.1905/1990 (τουλάχιστον όχι βάσει του άρθρου 1 παρ. 5). Δεν αποκλείεται ωστόσο η περαιτέρω μεταβίβαση στο δεύτερο forfaiter να μπορέσει να υπαχθεί στις ρυθμίσεις του νόμου κατ' άμεση εφαρμογή του άρθρου 1 § 1 Εκεί ωστόσο κριτήριο τελικά θα αποτελέσει το εάν ο πρώτος forfaiter εμπίπτει στην έννοια του «κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή υπηρεσιών»¹⁰⁸.

Ένα ζήτημα επίσης θα μπορούσε να δημιουργηθεί, αναφορικά με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 5 του ν.1905/1990, η οποία προβλέπει το ανίσχυρο κατά την ΑΚ 466 § 1 συμφωνιών μεταξύ εξαγωγέα και οφειλέτη για το ανεκχώρητο των απαιτήσεων. Αν υποθεθεί δηλαδή ότι έχει συνομολογηθεί τέτοιος όρος, η απαίτηση παρά ταύτα εκχωρήθηκε ισχυρά σε κάποιον forfaiter δυνάμει του άρθρου 2 § 5 του νόμου. Στη συνέχεια ωστόσο, η απαίτηση εκχωρείται περαιτέρω σε δεύτερο forfaiter με σύμβαση, στην οποία δεν εφαρμόζεται ο νόμος. Γεννάται, συνεπώς το ερώτημα εάν μπορεί ο οφειλέτης να αντιτάξει στον δεύτερο forfaiter το συμβατικό ανεκχώρητο της απαίτησης. Προβλέπεται δηλαδή, άραγε η σχετική ακυρότητα των εν λόγω συμφωνιών υπέρ του πράκτορα ή άραγε η απόλυτη ακυρότητα έναντι πάντων¹⁰⁹. Κατά την άποψη της θεωρίας, η τελολογική ερμηνεία, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού ο οποίος εναρμονίζεται με το αίτημα της ανάπτυξης του θεσμού και της διευκόλυνσης των συναλλαγών επιβάλλει να δεχθούμε την ερμηνευτική εκδοχή της απόλυτης ακυρότητας¹¹⁰. Είναι σαφές, ότι το συγκεκριμένο ζήτημα εγείρεται πρακτικά όταν πρόκειται να εκχωρηθεί μία απλή λογιστική απαίτηση και δεν μπορεί να γίνει λόγος για την περίπτωση της οπισθογράφησης αξιογράφου.

Τέλος, και οι διατάξεις για την αναγγελία του άρθρου 2 φαίνεται να έχουν διατυπωθεί για να ρυθμίσουν τη μεταβίβαση απαιτήσεων κυρίως στο factoring. Στο forfaiting η ρύθμιση περί αναγγελίας αφορά μόνο την περίπτωση κατά την οποία θα πρόκειται για εκχώρηση απλώς λογιστικών απαιτήσεων. Αντίθετα, η οπισθογράφηση των αξιογράφων είναι ενεργός έναντι του οφειλέτη και των τρίτων ακόμη και εάν δεν έχει πραγματοποιηθεί αναγγελία, έναν κανόνα τον οποίο δε φαίνεται πιθανό από ερμηνευτική και συστηματική σκοπιά να θέλησε ο νομοθέτης του ν.1905/1990 να τροποποιήσει. Χωρίς κάποιο πρόβλημα εφαρμόζονται τέλος στο forfaiting οι διατάξεις του άρθρου 3. Μάλιστα, η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου αυτού σε συνδυασμό με την

¹⁰⁷ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 207.

¹⁰⁸ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 207

¹⁰⁹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 207

¹¹⁰ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 207

456 ΑΚ καθιερώνει την υποχρέωση του εξαγωγέα, στην περίπτωση που μεταβιβάσει αξιολογικές απαιτήσεις με εκχώρηση να παραδώσει και υλικά το αξιόγραφο στον forfaitier.

4.3. Οι κανόνες URF 800 (Uniform Rules for Forfaiting) του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου

Η παγκόσμια αγορά του forfaiting, παρά τη διατήρηση των δομικών χαρακτηριστικών της συναλλαγής, εξελίσσεται διαρκώς υιοθετώντας νέες πρακτικές και μεθόδους. Το 2012 η Τραπεζική Επιτροπή (Banking Commission) του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου¹¹¹ (International Chamber of Commerce) σε συνεργασία με την Διεθνή ένωση για το forfaiting, προέβησαν στη διαμόρφωση ορισμένων προτύπων κανόνων με την ονομασία URF 800 (United Rules of Forfaiting). Οι συγκεκριμένοι κανόνες δεν είναι αναγκαστικό δίκαιο σε καμία περίπτωση, ούτε κανόνες με νομοθετική ισχύ¹¹². Αντιθέτως, μπορούν να αποτελέσουν δεσμευτικό κείμενο εάν επιλεγεί συμβατικά η εφαρμογή τους, και ενσωματωθούν ως συμβατικού όροι. Ως προς τη φύση των κανόνων αυτών, έχουν διατυπωθεί ποικίλες απόψεις όπως ότι αποτελούν εθιμικούς κανόνες δικαίου, γενικοί όροι συναλλαγών, κ.α. Ορθότερη φαντάζει η άποψη ότι η συμβατική ρήτρα τους καθιστά όρους της σύμβασης, ερμηνευόμενους υπό το πρίσμα των 200 και 288 ΑΚ αλλά και της συναλλακτικής πίστης και των χρηστών ηθών. Θεμέλιό τους πάντως είναι αδιαμφισβήτητα σε κάθε περίπτωση η σύμβαση. Μία τέτοια στάση φαίνεται να κρατά και η νομολογία¹¹³ η οποία αρνείται τη φύση τους ως έθιμο, και σε κάθε περίπτωση αποδέχεται ότι δεν έχουν ισχύ εξ αντικειμένου κανόνων δικαίου

Ως προς το κείμενο των κανόνων URF 800, αυτό αποτελείται από 14 άρθρα, τα οποία μεταξύ άλλων ρυθμίζουν ζητήματα ορολογικά και ερμηνευτικά (άρ. 2 και 3), αναφέρουν τη ρήτρα περί αποκλεισμού του δικαιώματος αναγωγής (άρ. 4), ζητήματα της πρωτογενούς (άρ. 5, 6 και 7) αλλά και της δευτερογενούς (άρ. 8,9, 10) αγοράς forfaiting. Τέλος, ρυθμίζεται το ζήτημα της πληρωμής του τιμήματος από τον forfaitier (αρ. 11, 12) και της ευθύνης των μερών για παραβίαση των συμβατικών υποχρεώσεων (αρ. 13).

---

¹¹¹ Πρόκειται για έναν μη κρατικό, ιδιωτικό οργανισμό, με γραμματειακή έδρα το Παρίσι, μέλη του οποίου είναι επιχειρήσεις και σύνδεσμοι επιχειρήσεων ανά τον κόσμο, σε 123 χώρες σε πολλές εκ των οποίων διαθέτει επιτροπές ή συμβούλια για το συντονισμό των δραστηριοτήτων του σε εθνικό επίπεδο.

¹¹² Σχετικά με τη νομική φύση των εν λόγω κανόνων επικρατεί διεθνώς διχογνωμία, και ποικίλες απόψεις έχουν διατυπωθεί. Στο αντίστοιχο ζήτημα της νομικής φύσεως των UCP 600 βλ. Α. Τετριμέλη, Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, σελ. 26

¹¹³ Βλ. ΑΠ 394/2006, ΕΕμπΔ 2006, σελ. 649 η οποία ωστόσο αναφέρεται στους κανόνες UCP 600 οι οποίοι αφορούν το θεσμό της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5. Ειδικότερα νομικά ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή του Forfaiting

Ιδιαίτερη διερεύνηση χρήζουν από νομικού ενδιαφέροντος άποψη τα ακόλουθα ζητήματα τα οποία άπτονται διαφόρων πτυχών της συναλλαγής.

5.1. Ο αποκλεισμός της ευθύνης του εξαγωγέα (forfaitist) και η αρχή περιορισμού των ενστάσεων

Επιδιώξη του εξαγωγέα ο οποίος συμβάλλεται με τον forfaiter, είναι όχι μόνο η ρευστοποίηση των απαιτήσεων, του αλλά προ παντός η μετακύλιση του κινδύνου μη είσπραξης τους σε εκείνον. Ετούτο επιτυγχάνεται με διαφορετικούς τρόπους αναλόγως με τη φύση της απαίτησης, και το εάν είναι αξιογραφικά ενσωματωμένη. Αρχικώς, στην όχι συνήθη εκχώρηση απαίτησης μη ενσωματωμένης σε τίτλο, η ευθύνη του εξαγωγέα για μη είσπραξη της από τον εκδοχέα - forfaiter αποκλείεται με εφαρμογή της 467 §. 1 ΑΚ¹¹⁴. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, εάν η αιτία της εκχωρήσεως είναι επαχθής (εδώ η υποσχετική σύμβαση, αιτία της εκχωρήσεως είναι η πώληση) ο εκχωρητής ευθύνεται αποκλειστικά για την ύπαρξη της απαίτησης¹¹⁵. Με άλλα λόγια, η υποχρέωση του εκχωρητή εξαντλείται στη μεταβίβαση υπαρκτών απαιτήσεων. Η ευθύνη αυτή του εκχωρητή χαρακτηρίζεται και ως «εγγυητική» υπό την έννοια ότι θεμελιώνεται ανεξαρτήτως της υπαιτιότητάς του, ανεξαρτήτως δηλαδή εάν τελούσε υπαιτίως ή ανυπαίτιως σε άγνοια της ανυπαρξίας της απαίτησης, καλύπτοντας τα εξής στοιχεία. Ότι αφενός συνέτρεξαν όλες οι νομικές και πραγματικές προϋποθέσεις για την έγκυρη γένεσή της στο πρόσωπο του εκχωρητή κατά του οφειλέτη, ότι η απαίτηση αυτή εξακολουθεί να υπάρχει και δεν έχει αποσβεσθεί τη στιγμή της σύναψης της συμβάσεως (πωλήσεως), ότι η απαίτηση δεν υπόκειται σε ένσταση ή άλλη προσβολή και ότι υπάρχουν όπως ήδη έχει αναφερθεί, τα παρεπόμενα αυτής δικαιώματα, κατά την 458 ΑΚ.

Το ειδικότερο περιεχόμενο και η έκταση της ευθύνης του εκχωρητή δεν ορίζονται στην 467 ΑΚ, ωστόσο γίνεται δεκτό ότι εάν η αιτία για την οποία έλαβε χώρα η εκχώρηση ήταν η πώληση, η ευθύνη του εκχωρητή στηρίζεται στην 516 ΑΚ σε συνδυασμό με τις 382, 383 ΑΚ ενώ εάν πρόκειται για άλλη δικαιοπραξία που γεννά υποχρέωση εκποίησης με αντάλλαγμα, τα δικαιώματα του εκδοχέα ρυθμίζονται από την 520 ΑΚ σε συνδυασμό με τις 516, 382,383 ΑΚ.

¹¹⁴ Α. Κρητικός, Αστικός Κώδικας κατ' άρθρο ερμηνεία Απ. Γεωργιάδη – Μ. Σταθόπουλου, αρ.467.

¹¹⁵ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2^η έκδ., 2015, σελ. 462.

Έτσι, στην περίπτωση του *forfaiting* τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις αυτές, χωρίς να αποκλείονται και οι 534, 535 ΑΚ ως προς την πώληση αξιογράφων¹¹⁶. Πρακτικά, ο εκδοχέας θα διαθέτει αξίωση αποζημίωσης για την αποκατάσταση κάθε ζημίας που υπέστη αυτός από τη ματαίωση της μεταβίβασης της απαίτησης ή τη γέννηση αυτής με διαφορετικό από το συμφωνηθέν περιεχόμενο.

Ως προς το ζήτημα της φερεγγυότητας του οφειλέτη, καταρχήν από το υποσύστημα των διατάξεων περί εκχώρησης στον ΑΚ, προκύπτει ότι ο εκχωρητής δεν ευθύνεται για τη φερεγγυότητα του οφειλέτη ούτε στην περίπτωση επαχθούς, αλλά ούτε φυσικά και στην περίπτωση χαριστικής αιτίας. Αυτό είναι κάτι το οποίο μπορεί να αποτελέσει φυσικά αντικείμενο υπόσχεσης από πλευράς του εκχωρητή, ωστόσο πρόκειται περί ασυμβίβαστης και αντιφατικής με την ίδια τη λογική του *forfaiting* δυνατότητας. Σε κάθε περίπτωση, η ΑΚ 467 είναι μία διάταξη ενδοτικού δικαίου, άρα τα μέρη δεν εμποδίζονται να διαμορφώνουν κατά το δοκούν το βαθμό ευθύνης σχετικά με την ύπαρξη της απαίτησης αλλά και τη φερεγγυότητα του οφειλέτη. Συνεπώς, με βάση τις προαναφερθείσες διατάξεις αλλά πάντοτε υπό το πρίσμα των προβλέψεων της ίδιας της σύμβασης, ο εξαγωγέας, έχοντας μεταβιβάσει επαρκή απαίτηση, δεν ευθύνεται εάν ο *forfaiter* δεν μπορέσει, για οιονδήποτε άλλο λόγο, να εισπράξει αυτήν από τον εισαγωγέα κατά τη λήξη της¹¹⁷. Έχοντας πολλάκις αναφέρει ότι στον πυρήνα της συγκεκριμένης συναλλαγής βρίσκεται η αξιογραφική ενσωμάτωση της απαίτησης, πρέπει να ασχοληθούμε σχολαστικά με τον τρόπο περιορισμού της ευθύνης του εξαγωγέα στις συνηθέστερες περιπτώσεις, κατά τις οποίες το *forfaiting* αφορά απαιτήσεις ενσωματωμένες σε γραμμάτια εις διαταγήν ή συναλλαγματικές.

Όταν πρόκειται για την περίπτωση του γραμματίου εις διαταγήν (*promissory note*), ο αποκλεισμός της ευθύνης του εξαγωγέα επιτυγχάνεται με την προσθήκη της ρήτρας «άνευ ευθύνης» κατά την οπισθογράφηση των γραμματίων (άρθρα 15 και 77 ν.5325/1932). Με την προσθήκη της ρήτρας αυτής ο εξαγωγέας ως οπισθογράφος απαλλάσσεται από την ευθύνη για μη πληρωμή έναντι οποιουδήποτε κομιστή του τίτλου.

Δυσχερέστερη από νομικής απόψεως είναι η περίπτωση κατά την οποία η απαίτηση που μεταβιβάζεται είναι ενσωματωμένη σε συναλλαγματική¹¹⁸ όπου υπάρχουν δύο πιθανότητες. Η πρώτη, κατά την οποία δεν ανακύπτει κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα, είναι εκείνη κατά την οποία εκδότης είναι ο εισαγωγέας - οφειλέτης της απαίτησης. Σε ετούτη την περίπτωση, τα πράγματα είναι απλούστερα, καθότι, όταν ο εισαγωγέας εκδώσει και αποδεχθεί τη συναλλαγματική κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3 εδ. β' του ν.5325/1932, αναγράφοντας τον εξαγωγέα ως λήπτη, του

¹¹⁶ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 204

¹¹⁷ Α. Κρητικός, Αστικός Κώδικας κατ' άρθρο ερμηνεία Απ. Γεωργιάδη – Μ. Σταθόπουλου, αρ.467.

¹¹⁸ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, ό.π., σελ. 210 Χρ. Χρυσάνθης, ό.π., σελ.

μεταβιβάζει το αξιόγραφο. Κατόπιν αυτός το οπισθογραφεί και το παραδίδει στον *forfaiteur* και εν τέλει επιτυγχάνονται τα ίδια αποτελέσματα με την περίπτωση του γραμματίου εις διαταγήν. Η δεύτερη πιθανότητα είναι ο εξαγωγέας να εκδώσει ο ίδιος τη συναλλαγματική και να προσθέσει τη ρήτρα «άνευ ευθύνης μου» κατά την οπισθογράφησή της. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα πράγματα είναι πιο δύσκολα, καθώς η προσθήκη από τον εξαγωγέα - εκδότη της συναλλαγματικής - της εν λόγω ρήτρας, τον απαλλάσσει μόνο από την ευθύνη για την μη αποδοχή της συναλλαγματικής, όχι όμως και για μη πληρωμή της. Αυτό προκύπτει από τα οριζόμενα στο άρθρο 9 του ν.5325/1932. Στις περιπτώσεις αυτές, το νομικό εμπόδιο του άρθρου 9 του ν.5325/1932 προσπαθούν οι αντισυμβαλλόμενοι να ξεπεράσουν με τη συνομολόγηση ειδικής ρήτρας, σύμφωνα με την οποία ο *forfaiteur* παραιτείται του αναγωγικού δικαιώματος για την περίπτωση μη πληρωμής της συναλλαγματικής και αναλαμβάνει ταυτόχρονα την υποχρέωση να μη διαθέσει περαιτέρω την αξιογραφική απαίτηση¹¹⁹. Από οικονομικής σκοπιάς, η εν λόγω συμφωνία περί αποκλεισμού της ευθύνης του εξαγωγέα – εκδότη για μη πληρωμή εξυπηρετεί σαφώς τις ανάγκες της χρηματοδότησης του διεθνούς εμπορίου, ωστόσο κατά μία άποψη¹²⁰ συγκρούεται, αφενός με τη θεμελιώδη αρχή του δικαίου των αξιογράφων, περί προστασίας του καλόπιστου κομιστή και αφετέρου με την ανάγκη αυξημένης κυκλοφοριακής ικανότητας των αξιογράφων, η οποία αποτελεί στοιχείο απαραίτητο για την εκπλήρωση του σκοπού τους. Για τον λόγο αυτόν άλλωστε ο νομοθέτης του ν.5325/1932 στο άρθρο 9 § 3 ορίζει ότι η σχετική ρήτρα λογίζεται ως μη γεγραμμένη. Κατ' αντίθετη ωστόσο άποψη, μία τέτοια συμφωνία λογίζεται έγκυρη, υπολαμβανομένου του κανόνα του αρ. 9 ως κανόνα ενδοτικού δικαίου¹²¹.

Σε κάθε περίπτωση, η έννοια της διάταξης αυτής δεν είναι ότι η συνομολόγηση της συμφωνίας μεταξύ εκδότη και λήπτη συναλλαγματικής περί μη ευθύνης του πρώτου για μη πληρωμή είναι άκυρη κατά το άρθρο 174 ΑΚ. Το συγκεκριμένο άρθρο ορίζει το ίδιο τις έννομες συνέπειες που έχει η προσθήκη της ρήτρας στο αξιόγραφο. Προβλέποντας λοιπόν ότι η σχετική ρήτρα λογίζεται ως μη γεγραμμένη, εννοείται ότι η ρήτρα αυτή δεν καλύπτεται από την αρχή της γραμματοπάγειας, ώστε να αντιτάσσεται έναντι του εκάστοτε κομιστή. Αυτό σημαίνει ότι η σχετική συμφωνία μεταξύ εκδότη και *forfaiteur* παραμένει ισχυρή ως ειδική συμφωνία μεταξύ των μερών, ωστόσο αποτελεί μία μη ενσωματωμένη στο αξιόγραφο συμφωνία. Η ειδική αυτή συμφωνία παρέχει στον εξαγωγέα – εκδότη της συναλλαγματικής μία προσωπική ένσταση¹²², την οποία μπορεί να προβάλλει έναντι του *forfaiteur*. Αν υιοθετούσαμε μία αντίθετη μαξιμαλιστική

¹¹⁹ Σ. Ψυχομάνης, Κριτική του νομοσχεδίου για τους θεσμούς του factoring και του forfaiting Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, 1990, τευχ. Γ', σελ. 82 επ.

¹²⁰ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων ό.π., σελ. 210, Ρόκας Αξιόγραφα, σελ. 74

¹²¹ Χρ. Χρυσάνθης, Το forfaiting, ό.π., σελ.33

¹²² Ν. Ρόκας – Ε. Περάκης, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου – Αξιόγραφα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση, 2018

εκδοχή περί «απόλυτης ακυρότητας» της σχετικής ρήτηρας, αυτό θα υπερακόντιζε τον σκοπό των άρθρων 9 και 17 ν.5325/1932.

Αν ωστόσο η συναλλαγματική μεταβιβαστεί περαιτέρω, με οποιονδήποτε τρόπο (οπισθογράφηση ή και εκχώρηση) η συμφωνία περί αποκλεισμού της ευθύνης του εκδότη δεν μπορεί πλέον έγκυρα να προταθεί, καθώς οι προσωπικές ενστάσεις προβάλλονται έγκυρα μόνο έναντι αυτού με τον οποίο έχει συναφθεί η ειδική συμφωνία από την οποία πηγάζουν. Τη λύση εδώ δεν μπορεί να προσφέρει ούτε η επιπρόσθετη συμφωνία εξαγωγέα – *forfaiter* περί μη μεταβιβάσεως της απαίτησης, διότι τέτοια συμφωνία θα είναι ισχυρή μόνον ανάμεσα στα μέρη, όχι απέναντι στον τρίτο δικαιούχο ΑΚ 177 καθιστώντας τη μεταβίβαση καθ' όλα ισχυρή οπότε έγκυρα ο τρίτος θα εναγάγει τον εξαγωγέα για πληρωμή¹²³.

Επειδή όμως η περαιτέρω μεταβίβαση ανήκει στην έννοια του *forfaiting*, ο αρχικός *forfaiter* μεταβιβάζει μεν τη συναλλαγματική στον δεύτερο, αλλά προκειμένου να αποφύγει να υποχρεωθεί να αποζημιώσει τον εξαγωγέα για τυχόν αναγωγή του δεύτερου *forfaiter* εναντίον του, συμφωνεί μαζί του (ο πρώτος με τον δεύτερο *forfaiter*) να αναγνωρίσει ο δεύτερος τη μη ύπαρξη αναγωγικής αξίωσης κατά του εκδότη και να υποσχεθεί ότι θα αποζημιώσει τον αρχικό *forfaiter*, στην περίπτωση που αυτός εναχθεί από τον εξαγωγέα προς αποζημίωση επειδή τρίτος, δηλαδή ο δεύτερος *forfaiter* που απέκτησε τη συναλλαγματική από περαιτέρω μεταβίβαση, στράφηκε κατά του εκδότη – εξαγωγέα. Αντιστοίχως, δεσμεύει ο δεύτερος τον τρίτο *forfaiter* και ούτω καθ' εξής.

Μία άλλη θεωρητική δυνατότητα θα ήταν να οπισθογραφηθεί η συναλλαγματική από τον εξαγωγέα στον *forfaiter* με τη ρήτρα «ουχί εις διαταγή» Συνέπεια αυτού θα ήταν όχι η απαλλαγή του εξαγωγέα από την εγγυητική του ευθύνη ως εκδότη αλλά ο περιορισμός της: Η συναλλαγματική «ουχί εις διαταγήν» μπορεί δηλαδή να μεταβιβαστεί με εκχώρηση (αρ. 11 εδ. β') Ωστόσο, αυτή η συνέπεια καθιστά τη ρήτρα ανεπιθύμητη για τους *forfaiters*, αφενός γιατί συνεπάγεται την απαλλαγή του αρχικού *forfaiter* από την εγγυητική ευθύνη που προβλέπει το άρθρο 15 με αποτέλεσμα να μην μπορεί πλέον να διαπραγματευθεί και να πωλήσει με ευκολία περαιτέρω την ασφαλισμένη απαίτηση στη δευτερογενή αγορά (εκτός αν συμφωνηθεί ρητά ανάληψη ευθύνης, ΑΚ 467) αφετέρου και κυρίως γιατί δημιουργεί τη δυνατότητα στον εξαγωγέα να προβάλλει όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του αρχικού εκδοχέα – *forfaiter* και κατά του δεύτερου εκδοχέα – *forfaiter*. Με τον τρόπο αυτόν ωστόσο δημιουργείται μια «υπερασφάλιση» του εξαγωγέα που δρα ανασταλτικά για το θεσμό του *forfaiting*, του οποίου αναπόσπαστο μέρος αποτελεί η περαιτέρω μεταπώληση των αξιογράφων. Σχετικά τέλος με την ευθύνη που θα μπορούσε να έχει ο αρχικός *forfaiter* απέναντι στον επόμενο αγοραστή των

¹²³ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 211

αξιογράφων εάν η απαίτηση διακινηθεί στη δευτερογενή αγορά, περιορίζεται και αυτή με ρήτρα «άνευ ευθύνης» στο τυπικό κύρος των απαιτήσεων κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 του ν. 5325/1932¹²⁴.

5.2. Το ζήτημα της αναγγελίας της εκχώρησης της απαίτησης και η σύγκρουση του *forfaiting* με λοιπές εξασφαλιστικές συμβάσεις

Αρχικά, με βάση το σύστημα του αστικού κώδικα, και ειδικώς το δίκαιο της εκχώρησης της απαίτησης, η εκποιητική σύμβαση ολοκληρώνεται και αναπτύσσει ενέργεια έναντι τρίτων με συμφωνία και αναγγελία στον οφειλέτη με βάση τους κανόνες των 455 επ. ΑΚ και 460 ΑΚ. Η αναγγελία πρέπει να είναι έγγραφη όπως ρητώς προβλέπει το αρ. 2 § 1 -3 του ν.1905/1990. Ως αναγγελία δε, μπορεί να θεωρηθεί και η έγγραφη γνωστοποίηση στον οφειλέτη της ύπαρξης της σύμβασης factoring ή forfaiting στον οφειλέτη, αλλά και η αναγραφή στα προς εξόφληση παραστατικά της ταυτότητας του πράκτορα¹²⁵. Γίνεται επίσης δεκτό ότι η αναγγελία του άρθρου 2 μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε πρόσφορο κατά την αντίληψη των συναλλαγών τρόπο, εφόσον αποδεικνύεται παραχρήμα¹²⁶. Σε κάθε περίπτωση με την αναγγελία είναι απαραίτητο να προσδιορίζονται επαρκώς οι απαιτήσεις, στις οποίες αφορά το factoring ή το forfaiting, καθώς και η ταυτότητα του εκδοχέα - πράκτορα.

Ωστόσο, ζητήματα γεννώνται ως προς τις συνέπειες της εκχώρησης προτού λάβει χώρα η αναγγελία¹²⁷. Κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η εκχώρηση μόνον από την αναγγελία είναι τέλεια και πλήρης, και επομένως ο εκδοχέας μόνον από την αναγγελία αποκτά το εκχωρούμενο δικαίωμα, το οποίο έως τότε εξακολουθεί να παραμένει στον εκχωρητή. Πριν την αναγγελία ο εκχωρητής υποχρεούται απλώς έναντι στον εκδοχέα να παραλείψει κάθε ενέργεια, η οποία ενδέχεται να δυσχεράνει ή να ματαιώσει τη μεταβίβαση του εκχωρούμενου δικαιώματος σε αυτόν. Η αθέτηση της υποχρέωσης αυτής γεννά μόνον αξίωση αποζημίωσης υπέρ του εκδοχέα, κατά του εκχωρητή¹²⁸.

Αντίθετα, κατά την πλειοψηφούσα στη θεωρία άποψη¹²⁹, η σύμβαση εκχωρήσεως στις μεν σχέσεις μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα είναι πλήρης από την κατάρτισή της, επισύρουσα το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα (σχετική ενέργεια), στις δε σχέσεις μεταξύ εκδοχέα και οφειλέτη ή τρίτων η μεταβίβαση της απαίτησης επέρχεται από και με την αναγγελία (απόλυτη ενέργεια). Πάντως, η πρακτική σημασία της διχογνωμίας δεν είναι μεγάλη αφού γίνεται δεκτό γενικώς ότι

¹²⁴ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 211

¹²⁵ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 156.

¹²⁶ Εφαθ 5634/2004 ΔΕΕ 11,58 και ΓνμδΝΣΚ 66/ 2013

¹²⁷ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, .ό.π., § 42 αρ. 1 επ., αρ. 37 επ.

¹²⁸ ΟΛΑΠ 158/1969, ΑΠ, 658/1974, Εφαθ 7561/1977

¹²⁹ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, § 42 Κορνηλάκης, Η καταπιστευτική εκχώρηση απαιτήσεων, σ. 64 επ., Λιτζερόπουλος, Στοιχεία Ενοχικού, §293.

σε περίπτωση διαδοχικής εκχώρησης της ίδιας απαιτήσης, ο οφειλέτης εξοφλεί εγκύρωσ στον εκδοχέα που ανήγγειλε πρώτος την εκχώρηση με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας¹³⁰.

Σύγκρουση της σύμβασης factoring ή forfaiting με λοιπές εξασφαλιστικές συμβάσεις

Γενικότερα, η πρακτική σημασία σύγκρουσης μεταξύ εκχώρησης στο πλαίσιο σύμβασης forfaiting και προεκχώρησης στο πλαίσιο άλλης πιστωτικής σύμβασης, είναι μικρότερη σε σχέση με την περίπτωση του factoring, διότι εκεί πρόκειται για καθολική και όχι για μεμονωμένη εκχώρηση συγκεκριμένης αναγκαία γεγεννημένης απαιτήσης¹³¹, ωστόσο για την πληρότητα του νομικού λόγου, αναγκαίο είναι να γίνει μία σύντομη αναφορά σε αυτό το ενδεχόμενο.

Εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων

Το πρόβλημα της σύγκρουσης διαδοχικών εκχωρήσεων με αντικείμενο τις ίδιες απαιτήσεις παρουσιάζεται όταν η μία εκχώρηση γίνεται στο πλαίσιο της σύμβασης factoring ή forfaiting, και η άλλη στο πλαίσιο μιας πιστωτικής σύμβασης με άλλη τράπεζα, για την εξασφάλιση της οποίας ο πιστολήπτης εκχωρεί καταπιστευτικά το σύνολο ή ένα μέρος των απαιτήσεων κατά του πελάτη του. Αδιάφορο είναι εάν χρονικά προηγείται η σύμβαση factoring – forfaiting, ή η καταπιστευτική εκχώρηση των απαιτήσεων. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, οι δύο διαδοχικές εκχωρήσεις εκκρεμούν καταρχήν έως ότου η μία ολοκληρωθεί με την αναγγελία στον οφειλέτη.

Δεδομένου ότι η καταπιστευτική ή εξασφαλιστική εκχώρηση των απαιτήσεων κατά κανόνα δε θα γνωστοποιηθεί στον οφειλέτη, διότι ο πιστολήπτης δεν επιθυμεί να πληροφορηθούν οι οφειλέτες πελάτες του ότι χρειάστηκε να χρηματοδοτηθεί από πιστωτικό ίδρυμα με ασφάλεια τις απαιτήσεις που διατηρεί εναντίον τους, είναι προφανές ότι ο πράκτορας στην πράξη θα προηγείται σχεδόν πάντοτε ως προς την αναγγελία της εκχωρήσεως (άρ. 2 § 1 – 2 ν.1905 – 1990). Ακόμη και εάν η τράπεζα θελήσει να αναγγείλει την εκχώρηση των απαιτήσεων όπως σε περίπτωση δυσμενούς εξέλιξης της οικονομικής κατάστασης του εκχωρητή πάλι θα έχει προηγηθεί ο πράκτορας, αφού η γνωστοποίηση της προς αυτόν εκχωρήσεως συνήθως γίνεται με σχετική ένδειξη επί των τιμολογίων που εκδίδει ο προμηθευτής¹³². Κατ' ακολουθία των ανωτέρω ο πράκτορας αναγγέλλοντας πρώτος την εκχώρηση στον οφειλέτη, εγκύρωσ αποκτά τις απαιτήσεις, ανεξάρτητα από το εάν η εκχώρηση προς αυτόν προηγείται ή έπεται της εξασφαλιστικής εκχώρησης των ίδιων απαιτήσεων προς την τράπεζα. Εφόσον ο πιστολήπτης

¹³⁰ ΟΛΑΠ 158/1969 ΝοΒ 17, 563, ΑΠ 658/1974 ΝοΒ 23, 273

¹³¹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, ό.π., σελ. 205.

¹³² Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, ό.π., σελ. 166.

εκχωρητής ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις του από την πιστωτική σύμβαση, η διαδοχική εκχώρηση των ίδιων απαιτήσεων δε δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα, εφόσον η προεξόφληση από τον πράκτορα εξομοιώνεται με την πληρωμή εκ μέρους των πελατών οφειλετών. Συνήθως η τράπεζα θα έχει μάλιστα συμφέρον να συνάψει ο πιστολήπτης και σύμβαση factoring, δηλαδή θα προτιμά να προεξοφλούνται οι επιχειρηματικές απαιτήσεις του από έναν φορέα φερέγγυο, όπως μια εταιρεία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, παρά να αναμένεται η πληρωμή τους από τους ενδεχομένως αμφίβολης φερεγγυότητας οφειλέτες – πελάτες. Εντούτοις, η σύγκρουση προκύπτει στην περίπτωση της οικονομικής αδυναμίας του εκχωρητή, οπότε και ο πράκτορας αλλά και ο πιστοδότης θα επιδιώκουν την ικανοποίησή τους μέσω των απαιτήσεων που τους έχουν εκχωρηθεί. Τη λύση θα δώσει και εδώ η αρχή της χρονικής προτεραιότητας και τελικά θα ικανοποιηθεί εκείνος ο οποίος ανήγγειλε πρώτος την εκχώρηση, δηλαδή συνήθως ο πράκτορας¹³³.

Επειδή δε αμφότεροι οι εκδοχείς είναι οικονομικά περίπου ισοδύναμοι διαθέτοντας οργάνωση, εμπειρία σε συναφείς συναλλαγές δε φαίνεται να στέκει ως αναγκαιότητα η προστασία ενός ή του άλλου και συνεπώς η απόκλιση από την αρχή της χρονικής προτεραιότητας ως προς την ολοκλήρωση της εκχώρησης 460 ΑΚ. Όταν άλλωστε η τράπεζα δεχόταν την εξασφάλιση της χρηματοδότησης που παρέσχε με εξασφαλιστική εκχώρηση των μελλοντικών απαιτήσεων του πιστολήπτη, θα έπρεπε να συνυπολογίζει το ενδεχόμενο συνομολόγησης και σύμβασης factoring με αντικείμενο τις ίδιες απαιτήσεις. Το ίδιο σαφώς θα ισχύει και για την αρκετά σπάνια περίπτωση κατά την οποία η τράπεζα έχει προλάβει και αναγγείλει πρώτη την εκχώρηση στον οφειλέτη. Δηλαδή και ο πράκτορας θα έπρεπε να γνωρίζει ή να προβλέπει, όταν κατάρτιζε τη σύμβαση factoring, το ενδεχόμενο καταπιστευτικής εκχώρησης των ίδιων απαιτήσεων σε πιστωτικό ίδρυμα.

Ενεχύραση Απαιτήσεων

Σύγκρουση επίσης είναι δυνατόν να υπάρξει και στην περίπτωση που ο προμηθευτής έχει παραχωρήσει δικαίωμα ενεχύρου υπέρ ενός πιστωτή του επί κάποιες ορισμένης απαίτησης ή επί μελλοντικών απαιτήσεων του, οι οποίες αποτελούν παράλληλα και αντικείμενο εκχώρησης στο πλαίσιο μιας σύμβασης factoring ή forfaiting. Εφόσον ο προμηθευτής ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις του απέναντι στην πιστοδότρια τράπεζα, η σύγκρουση μεταξύ ενεχυράσεως της απαίτησης και σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δε γίνεται εμφανής. Η προεξόφληση των απαιτήσεων από τον πράκτορα δε διαφέρει για την τράπεζα ενεχυρούχο δανειστή από την πληρωμή εκ μέρους των τρίτων οφειλετών. Τα προβλήματα εμφανίζονται όταν η επιχείρηση του προμηθευτή περιέλθει σε δυσχερή οικονομική κατάσταση και αδυνατεί

---

¹³³ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 167.

να εξυπηρετήσει τη χρηματοδότησή που έχει λάβει από την τράπεζα. Στην περίπτωση αυτή γίνεται προφανής η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ της τράπεζας και του πράκτορα, εφόσον αμφότεροι θα επιδιώξουν την ικανοποίησή τους μέσω των απαιτήσεων του προμηθευτή. Η σύγκρουση και εδώ θα λυθεί σύμφωνα με την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, δηλαδή υπέρ εκείνου που απέκτησε πρώτος τις επίμαχες απαιτήσεις. Δεδομένου ότι η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων αναγγέλλεται ή γνωστοποιείται στον οφειλέτη από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή σχεδόν αμέσως μετά την κατάρτισή της, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, συνήθως πρώτος θα είναι ο πράκτορας, εκτός εάν είχε προηγηθεί η ενεχύραση των απαιτήσεων προς την τράπεζα, οπότε ο πράκτορας θα έχει αποκτήσει τις απαιτήσεις βεβαρημένες με το ενέχυρο. Εν πάση περιπτώσει και εδώ δε φαίνεται να υπάρχει λόγος απόκλισης από την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, αφού και οι δύο ενδιαφερόμενοι είναι κατά τεκμήριο ίσοι από άποψη οικονομικής ισχύος, οργάνωσης πείρας και δυνατότητας να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Τυχόν ακραίες περιπτώσεις στις οποίες η ενεχύραση ή η εκχώρηση των απαιτήσεων αντίκειται υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις στα χρηστά ήθη, θα αντιμετωπισθούν αναλόγως.

Σύμφωνα με το αρ. 3 § 3 του ν. 1905/1990 απαγορεύεται η σύναψη περισσότερων συμβάσεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων για την ίδια απαίτηση. Η διάταξη αυτή φαίνεται να αφορά κατά βάση το factoring ως σύμβαση πλαίσιο. Βάσει της ρύθμισης αυτή σε συνδυασμό με την 174 ΑΚ, ελλείψει συναίνεσης, η δεύτερη σύμβαση factoring θα είναι άκυρη, συμπαρασύροντας σε ακυρότητα και τις επιμέρους εκχωρήσεις. Σε αντίθετη αλλά μάλλον σπάνια περίπτωση, το ζήτημα θα λύνεται επίσης με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας.

5.3 Forfaiting και Τραπεζική Ενέγγυος Πίστωση

Αντικείμενο προεξόφλησης όπως έχουμε δει μπορεί να είναι και μη αξιογραφική αξίωση. Τούτο δε σημαίνει ότι πρόκειται για factoring, καθότι κατά τη συμφωνία των μερών και δυνάμει αυτής η τράπεζα η οποία προεξοφλεί δεν αναλαμβάνει μονάχα τον εμπορικό αλλά και πολιτικούς και άλλους κινδύνους¹³⁴. Στο διεθνές εμπόριο, όπου το άνοιγμα πίστωσης συνοδεύει σχεδόν κάθε συναλλαγή, αρκετά σύνηθες φαινόμενο είναι η ύπαρξη μη αξιογραφικών απαιτήσεων οι οποίες απορρέουν από τραπεζική πίστωση. Η τραπεζική ενέγγυος πίστωση είναι τετραμερής συνήθως σχέση καθότι σε αυτήν εμπλέκονται πέραν του εισαγωγέα, μία εντέλλουσα τράπεζα (του εισαγωγέα), και μία ανταποκρίτρια τράπεζα (του εξαγωγέα). Όταν η ανταποκρίτρια τράπεζα έχει λάβει εντολή από την εντέλλουσα να καταβάλλει το τίμημα σε ορισμένο χρονικό σημείο (λ.χ. με την εμφάνιση των φορτωτικών), τότε δεν υπάρχει κάποιο

---

¹³⁴ Χρ. Χρυσάνθης, Το forfaiting, ό.π., σελ.34

περιθώριο να ενεργήσει ως *forfaiter*, προεξοφλώντας. Αυτό ωστόσο, είναι δυνατόν να συμβαίνει, ιδίως όταν η πίστωση είναι προθεσμιακή ή μελλοντική (*deferred payment -paiement différé letter of credit*)¹³⁵. Σε ετούτη την περίπτωση η εντολή καταβολής του τιμήματος ισχύει μετά πάροδο ορισμένης προθεσμίας από ορισμένο χρονικό σημείο. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανταποκρίτρια τράπεζα μπορεί να ενεργήσει με δική της πρωτοβουλία ως *forfaiter*, προεξοφλώντας την απαίτηση κάποιο χρονικό σημείο στο οποίο η προθεσμία τρέχει, δηλαδή πριν τη λήξη της, αλλά πάντως μετά τη φόρτωση του εμπορεύματος.

Ο κίνδυνος για την ανταποκρίτρια τράπεζα έγκειται στο ότι ενδέχεται, ενώ αυτή έχει ήδη προεξοφλήσει αποκτώντας τις απαιτήσεις του εξαγωγέα και πριν ακόμα λήξει η προθεσμία που θέτει η πίστωση, ο εισαγωγέας να επιτύχει δικαστικά την παρεμπόδιση της εντέλλουσας ή και της ανταποκρίτριας τράπεζας να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους προς τον εξαγωγέα. Αν συμβεί κάτι τέτοιο η ανταποκρίτρια τράπεζα που προεξόφλησε, δηλαδή αγόρασε τις απαιτήσεις του εξαγωγέα, δεν μπορεί να στραφεί κατά της εντέλλουσας τράπεζας, γιατί αυτή εμποδίζεται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς τον εξαγωγέα, άρα και προς την ανταποκρίτρια τράπεζα που έχει υποκατασταθεί στη θέση του. Έτσι, θα ήταν προτιμότερο για αυτήν να μην προεξοφλήσει, αλλά απλώς να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς τον εξαγωγέα πριν τη λήξη της προθεσμίας κατά 324 εδ. 1¹³⁶ «αν ο χρόνος παροχής είναι ορισμένος, ο οφειλέτης σε περίπτωση αμφιβολίας έχει δικαίωμα να εκπληρώσει την παροχή και πριν από τον χρόνο αυτό». Με την πρόωρη εκπλήρωση αποσβήνονται οι αξιώσεις του εξαγωγέα τόσο κατά της ανταποκρίτριας, όσο και κατά της εντέλλουσας τράπεζας, ώστε ο εισαγωγέας δεν μπορεί πια να εμποδίσει δικαστικά την εκπλήρωσή τους.

Κριτήριο του πότε υπάρχει προεξόφληση και πότε εκπλήρωση κατά ΑΚ 324 εδ. 1 είναι η ύπαρξη προεξοφλητικού τόκου¹³⁷. Η νομική δυνατότητα της ανταποκρίτριας τράπεζας να εκπληρώσει κατά 324 εδ. 1 στο πλαίσιο της τραπεζικής πίστωσης αμφισβητείται. Η κρατούσα πάντως στη Γερμανία γνώμη δέχεται ότι τέτοια δυνατότητα υπάρχει, εκτός εάν η εντέλλουσα τράπεζα έχει δώσει ρητώς αντίθετες οδηγίες. Η δικαιολόγηση είναι ότι η υποχρέωση η σχετική προς την εκπληρούμενη κατά 324 εδ. 1 παροχή είναι ιδιαίτερη και ανεξάρτητη υποχρέωση της ανταποκρίτριας τράπεζας και δεν ανήκει στις υποχρεώσεις εκείνες για τις οποίες είναι εις ολόκληρον υπεύθυνες τόσο η εντέλλουσα όσο και η ανταποκρίτρια. Με βάση τα ανωτέρω, η ανταποκρίτρια τράπεζα καταβάλλοντας κατά 324 εδ. 1 το τίμημα πριν τη λήξη της προθεσμίας, δεν εξαγοράζει την απαίτηση του εξαγωγέα και δεν υπεισέρχεται στη θέση του, ώστε μπορεί να

¹³⁵ Για τα είδη που μπορεί να λάβει η Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση βλ. Α. Τετριμέλη, Τραπεζική Ενέγγυος Πίστωση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012 σελ. 41 επ.

¹³⁶ Χρ. Χρυσάνθης, Το forfaiting, ό.π., σελ.34

¹³⁷ Χρ. Χρυσάνθης, Το forfaiting, ό.π., σελ.34

στραφεί κατά της εντέλλουσας τράπεζας, ακόμα και εάν αυτή έχει εμποδιστεί με δικαστική απόφαση να εκπληρώσει τις προς τον εξαγωγέα υποχρεώσεις της¹³⁸. Και τούτο, γιατί η σχέση που αναπτύσσεται στο πλαίσιο τραπεζικής πίστωσης μεταξύ των δύο τραπεζών είναι ανεξάρτητη από τη σχέση εισαγωγέα εξαγωγέα ώστε ο εισαγωγέας να μπορεί μεν να εμποδίσει δικαστικά την εντέλλουσα ή και την ανταποκρίτρια να εκπληρώσει προς τον εξαγωγέα (πλην όμως με την πρόωρη κατά ΑΚ 324 καταβολή ούτε αυτό θα είναι πια δυνατό, γιατί οι σχετικές αξιώσεις του εξαγωγέα θα έχουν ήδη αποσβεστεί), να μην μπορεί όμως να επηρεάσει την μεταξύ των τραπεζών σχέση.

5.4. Η ασφάλιση της εξαγωγικής απαίτησης και ειδικότερα σχετικά ζητήματα

Οι εξαγωγικές απαιτήσεις, αξιογραφικές ή μη, γίνονται αντικείμενο συναλλαγής *forfaiting* μόνον όταν είναι ασφαλισμένες από φερέγγυα τράπεζα. Εντελώς εξαιρετικά, σε περιπτώσεις απαιτήσεων κατά προφανώς εύρωστης επιχείρησης ή φερέγγυου κρατικού οργανισμού, είναι δυνατό να μην απαιτείται τέτοια ασφάλιση. Στο διεθνές εμπόριο χρησιμοποιούνται κυρίως προσωπικές ασφάλειες (εγγύηση, τριτεγγύηση, εξασφαλιστική οπισθογράφηση, έκδοση εγγυητικής επιστολής), καθώς οι εμπράγματα ασφάλειες παρουσιάζουν δυσκολίες τόσο κατά την απόκτηση λόγω των τυπικών διαδικασιών δημοσιότητας που πρέπει να τηρηθούν, όσο και κατά τη ρευστοποίηση η οποία προϋποθέτει τη διενέργεια εκτέλεσης και αναγκαστικού πλειστηριασμού.

Από αυτές λιγότερο ανταποκρίνεται στη λογική και την πρακτική του *forfaiting* η αστική εγγύηση, τουλάχιστον όπως τυποποιείται στα άρθρα 847 – 870 ΑΚ. Ανεξαρτήτως του τρόπου που θα επιλέξουν τα μέρη για την εξασφάλιση των εξαγωγικών απαιτήσεων, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που πρέπει να χαρακτηρίζουν την ασφάλεια που παρέχεται κάθε φορά στο πλαίσιο της σύμβασης *forfaiting*. Αφενός, η ασφάλεια που παρέχεται πρέπει να είναι αφηρημένη, δηλαδή ανεξάρτητη από την ύπαρξη ασφαλιζόμενης απαίτησης. Αφετέρου, ενστάσεις από την αιτία, δηλαδή από την υποκείμενη σχέση μεταξύ εισαγωγέα και εξαγωγέα, αποκλείονται έναντι του *forfaiteur*, ο οποίος δε μετέχει σε αυτή τη σχέση¹³⁹. Ο αποκλεισμός αυτός καθίσταται δυνατός είτε με την τριτεγγύηση επί του αξιογράφου, οπότε και ο τριτεγγυητής μπορεί να προβάλει μόνο ενστάσεις που αφορούν στην έλλειψη τυπικών στοιχείων του αξιογράφου (άρθρα 32 παρ. 2 και 77 παρ. 3 του ν.5325/1932) είτε με την τραπεζική εγγυητική επιστολή «σε πρώτη ζήτηση», οπότε η εγγυήτρια τράπεζα υποχρεούται σε πληρωμή με μόνη τη δήλωση του *forfaiteur*, δίχως να έχει δικαίωμα ελέγχου της νομιμότητας και της βασιμότητας του προβαλλόμενου λόγου κατάπτωσης.

¹³⁸ Χρ. Χρυσάνθης, Το *forfaiting*, ό.π., σελ.34.

¹³⁹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, σελ. 212.

5.4.1 Τριτεγγύηση (avalization, ρήτρα per aval)

Με την τριτεγγύηση παρέχεται στον κομιστή πρόσθετη εξασφάλιση για την πληρωμή της συναλλαγματικής ή του γραμματίου εις διαταγήν. Η τριτεγγύηση δε δημιουργεί όπως η εγγύηση του αστικού δικαίου παρεπόμενη ευθύνη, άρα η υπόστασή της δεν εξαρτάται από την ύπαρξη της κύριας απαίτησης, όπως σε αυτήν. Η αυτοτελής υποχρέωση η οποία δημιουργείται υπεισέρχεται σωρευτικά προς τη βασική υποχρέωση. Έτσι, ο τριτεγγυητής δεν έχει τη δυνατότητα να προβάλει κατά του κομιστή ενστάσεις που θα είχε ο υπέρ ου η τριτεγγύηση, όπως αντιστοίχως μπορεί ο εγγυητής κατά την 853 ΑΚ. Επίσης, ο ευθυνόμενος εις ολόκληρον τριτεγγυητής δεν μπορεί να προβάλλει την ένσταση διζήσεως, όπως μπορεί ο εγγυητής κατά την 855 ΑΚ. Συνεπώς, ισχύει και ως προς αυτήν, η αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών. Η δήλωση παροχής της τριτεγγύησης, τίθεται είτε στη συναλλαγματική είτε στο πρόθεμα. Εκφράζεται με τη λέξη «*δια τριτεγγύησιν*» ή άλλες συναφείς φράσεις. Για να ισχύσει πρέπει να υπογραφεί από τον τριτεγγυητή, ενώ μόνη η υπογραφή στο εμπρός μέρος της συναλλαγματικής θεωρείται ότι είναι του τριτεγγυητή. Εάν δε, δε δηλώνεται υπέρ ποίου δίδεται, θεωρείται ότι δόθηκε υπέρ του εκδότη κατ' αμάχητο τεκμήριο¹⁴⁰.

Ο τριτεγγυητής ευθύνεται κατά τον ίδιο τρόπο όπως και εκείνος υπέρ του οποίου τριτεγγυήθηκε (άρθρο 32 παρ. 1), ενώ προϋπόθεση σαφώς για την ευθύνη του εγγυητή, είναι η τυπική της εγκυρότητα. Στην περίπτωση του *forfaiting*, η τριτεγγύηση υπέρ του εισαγωγέα – αποδέκτη της συναλλαγματικής ή εκδότη του γραμματίου εις διαταγήν προσφέρει στις διεθνείς συναλλαγές, λόγω του (μερικώς) αυτοτελούς χαρακτήρα μία μορφή εξασφάλισης που δεν δύναται να παράσχει η ασφάλεια του αστικού δικαίου όντας, απαλλαγμένη από τον παρεπόμενο και επικουρικό χαρακτήρα της εγγύησης με βάση τα άρθρα 32 παρ. 2 και 47 παρ. 1 και 2 του ν.5325/1932¹⁴¹.

Έτσι, ο τριτεγγυητής μπορεί να προβάλλει μόνο τις ενστάσεις που οφείλονται σε ελάττωμα περί τον τύπο του πιστωτικού τίτλου. Αν η λόγω τυπικού ελαττώματος συναλλαγματική ισχύει κατά μετατροπή ΑΚ 182 ως αφηρημένη υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους και το άκυρο γραμμάτιο εις διαταγήν ως χρεωστικό ομόλογο ή ως αφηρημένη υπόσχεση χρέους, η δοθείσα τριτεγγύηση μπορεί να ισχύσει – επίσης κατά μετατροπή – ως αστική εγγύηση. Πλεονέκτημα της τριτεγγύησης είναι η ευχερής μεταβίβαση της λόγω της θέσης της στο σώμα του αξιογράφου, ενώ μειονέκτημά της στις διεθνείς συναλλαγές είναι η μη αναγνώρισή της στις χώρες του *common law*.¹⁴²

¹⁴⁰ ΑΠ 640/1990 ΕλλΔνη 1991,74

¹⁴¹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων σελ. 213

¹⁴² Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, σελ. 213

5.4.2. Εγγυητική ή εξασφαλιστική οπισθογράφιση

Η οπισθογράφιση κατά κανόνα λαμβάνει χώρα χάριν μεταβίβασης της συναλλαγματικής ή του γραμματίου εις διαταγήν, έχει όμως παρεπομένως και εγγυητικό αποτέλεσμα, αφού ο εκάστοτε κομιστής του τίτλου έχει αναγωγικό δικαίωμα κατά του οπισθογράφου. Εκτός από την κανονική οπισθογράφιση, η οποία μόνο παρεπομένως και λόγω της ρύθμισης του νόμου επιτελεί «εγγυητική λειτουργία», έχει επιβληθεί στην πρακτική των συναλλαγών και έχει αναγνωρισθεί στη θεωρία η αποκαλούμενη εγγυητική ή εξασφαλιστική οπισθογράφιση. Ο λόγος προτίμησης της εγγυητικής οπισθογράφισης αντί της τριτεγγύησης έγκειται στο ότι κατ' αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η κυκλοφοριακή ικανότητα του αξιογράφου.

Η τριτεγγύηση, ενώ ενισχύει την πίστη του τίτλου, συγχρόνως μπορεί να σημάνει τη δυσπιστία που γεννήθηκε για την ασφάλειά του και που κατέστησε αναγκαία την αναζήτηση εγγυητή. Από την άποψη αυτήν η τριτεγγύηση μπορεί να έχει δυσάρεστες επιπτώσεις στην κυκλοφοριακή ικανότητα του τίτλου. Για τον λόγο αυτόν προτιμάται συχνά στην πράξη, αντί αυτής, η εγγυητική οπισθογράφιση, η οποία διεξάγεται ως εξής: Γίνεται πρώτα μια εικονική οπισθογράφιση προς το πρόσωπο που πρόκειται να εγγυηθεί και έπειτα μια οπισθογράφιση του ίδιου προς τον κομιστή που ζήτησε την εγγύηση. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται πλήρως η εκ του τίτλου ευθύνη του φερέγγυου προσώπου. Πρόσθετο πλεονέκτημα της εγγυητικής οπισθογράφισης είναι ότι εναρμονίζεται με το δίκαιο των αγγλοσαξονικών χωρών, όπου δεν υπάρχει ο θεσμός της τριτεγγύησης των πιστωτικών τίτλων και έτσι έκαστος υπογράφων ευθύνεται ως οπισθογράφος.

5.4.3. Εγγυητική επιστολή τράπεζας και το ζήτημα της μεταβίβασής της

Οι εξαγωγικές απαιτήσεις, αξιογραφικές ή μη που γίνονται αντικείμενο συναλλαγής μέσα από τη σύμβαση *forfaiting* μπορεί να ασφαλίζονται με τραπεζική εγγυητική επιστολή. Με την έκδοση της εγγυητικής επιστολής η τράπεζα του εισαγωγέα υπόσχεται στον εξαγωγέα ότι θα καταβάλει την αξία των αξιογράφων, τα οποία ο εισαγωγέας έχει αποδεχθεί (συναλλαγματική) ή έχει εκδώσει (γραμμάτιο εις διαταγήν), ή ότι θα πληρώσει τις λογιστικές απαιτήσεις κατά τις ημερομηνίες στις οποίες αυτές λήγουν. Η σχέση που δημιουργείται με την εγγυητική επιστολή είναι σχέση τριμερής μεταξύ του εισαγωγέα, της τράπεζάς του και του εξαγωγέα. Ο εισαγωγέας παρέχει εντολή στην τράπεζά του, να εκδώσει και να παραδώσει την εγγυητική επιστολή στον εξαγωγέα. Η σχέση μπορεί να είναι και τετραμερής, εάν ο εξαγωγέας επιμένει στην έκδοση επιστολής από τράπεζα του κράτους εγκατάστασής του, οπότε η τράπεζα του εισαγωγέα αντεγγυάται στην τράπεζα του εξαγωγέα (ανταποκρίτρια τράπεζα), προκειμένου η τελευταία να εκδώσει την εγγυητική επιστολή.

Η σύμβαση εγγυητικής επιστολής αποτελεί, κατά την κρατούσα στη νομολογία γνώμη¹⁴³, ιδιαίτερο είδος εγγύησης, στο οποίο εφαρμόζονται καταρχήν οι διατάξεις του ΑΚ για την εγγύηση. Η εγγύηση όμως του ΑΚ, όπως ρυθμίζεται στα άρθρα 847 επ. είναι ενοχή παρεπόμενη σε σχέση με την κύρια ενοχή. Ο παρεπόμενος αυτός χαρακτήρας σε πολλές περιπτώσεις δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μερών, εν προκειμένω του εξαγωγέα ο οποίος επιθυμεί να εξασφαλίσει την άμεση και δίχως μακρές διαδικασίες είσπραξη του ποσού που του οφείλεται. Για τον λόγο αυτόν, και ενόψει του ενδοτικού χαρακτήρα των διατάξεων περί εγγυήσεως, τα μέρη συμφωνούν την ανάληψη μιας υποχρέωσης, η οποία δεν θα έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με τη βασική ενοχή. Πρακτικά αυτό επιτυγχάνεται με τη «ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση»¹⁴⁴, η οποία συνήθως περιλαμβάνεται στις εγγυητικές επιστολές. Βάσει της πρόβλεψης αυτής η τράπεζα οφείλει να πληρώσει το συμφωνηθέν ποσό στον δικαιούχο-εξαγωγέα με μόνη την επέλευση ορισμένου γεγονότος ή με την πάροδο ορισμένης προθεσμίας, ή ακόμα και με μόνη τη δήλωση του ότι συνέτρεξε ο λόγος κατάρτησής της. Η ευθύνη λοιπόν της εκδότριας τράπεζας στην περίπτωση της εγγυητικής επιστολής σε πρώτη ζήτηση είναι αυτόνομη. Η αυτονομία αυτή της εγγυητικής επιστολής έχει την έννοια ότι η τράπεζα παραιτείται από κάθε είδους ενστάσεις που θα μπορούσε να προβάλει κατά του εξαγωγέα, εκτός αυτών που απορρέουν από την ίδια την εγγυητική επιστολή. Ειδικότερα αποκλείεται η προβολή ενστάσεων που ανάγονται στη σχέση αξίας. Όταν δε η ασφαλιζόμενη απαίτηση είναι αξιωματική, η αυτονομία στηρίζεται επιπλέον και στο γεγονός της αυτονομίας της αξιωματικής σε σχέση με την αρχική ενοχή (σχέση αξίας)¹⁴⁵.

Ο *forfaiter* λοιπόν, ο οποίος είναι ειδικός διάδοχος του εξαγωγέα (λόγω οπισθογράφησης ή εκχώρησης), θα ικανοποιηθεί από την εκδότρια τράπεζα αμέσως κατά τη λήξη του αξιωματικού ή της λογιστικής απαίτησης, εκτός εάν ενεργεί καταχρηστικά ή καθ' υπέρβαση του σκοπού της εγγυητικής επιστολής. Το τελευταίο θα συμβαίνει όταν για παράδειγμα ο *forfaiter* επιδιώκει την είσπραξη της εγγυητικής επιστολής μολονότι έχει ήδη εισπράξει την ασφαλιζόμενη απαίτηση¹⁴⁶. Αν συντρέχει μια από τις παραπάνω περιπτώσεις, ο εισαγωγέας μπορεί στρεφόμενος κατά της τράπεζας του ή της ανταποκρίτριας τράπεζας ή του *forfaiter* να εμποδίσει την καταβολή του ποσού από την τράπεζα ή την είσπραξή του από τον *forfaiter* με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, και συγκεκριμένα με αίτημα είτε τη δικαστική μεσεγγύηση της

---

¹⁴³ ΑΠ 751/2017

¹⁴⁴ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων σελ. 216

¹⁴⁵ Απ. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των Πιστώσεων, σελ. 164 επ.

¹⁴⁶ Αναλυτικά βλ. Ν. Ελευθεριάδη, Καταχρηστική κατάρτηση τραπεζικής εγγυητικής επιστολής και προσωρινή δικαστική προστασία.

εγγυητικής επιστολής (ΚΠολΔ 725) είτε την προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης (ΚΠολΔ 731 επ.).

Ένα ιδιαίτερο ζήτημα που εγείρεται στη συναλλαγή *forfaiting* όταν αντικείμενό της είναι λογιστικές απαιτήσεις ασφαλισμένες με εγγυητική επιστολή είναι το κατά πόσον η εγγυητική επιστολή συμμεταβιβάζεται κατά το άρθρο 458 ΑΚ με την ασφαλιζόμενη απαίτηση. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι με την εκχώρηση της απαίτησης, συμμεταβιβάζονται και τα παρεπόμενα δικαιώματα τα οποία την ασφαλίζουν. Ήδη από τη γραμματική προσέγγιση της διάταξης διαπιστώνει κανείς ότι αφορά αποκλειστικά σε παρεπόμενα δικαιώματα, σε δικαιώματα τα οποία δεν μπορούν να υπάρξουν δίχως την ασφαλιζόμενη απαίτηση. Όπως όμως έχει ήδη αναλυθεί, η εγγυητική επιστολή έχει πλήρως αποβάλλει πλήρως τον παρεπόμενο χαρακτήρα της και αποτελεί αυτόνομη ενοχή. Κατά κρατούσα άποψη, στη θεωρία και στη νομολογία, σημαίνει ότι αυτοδίκαιη μεταβίβαση της, μαζί με την απαίτηση που ασφαλίζει, δεν μπορεί να γίνει δεκτή¹⁴⁷. Παραμένει πάντως μία δυνατότητα των μερών να συμφωνηθεί η εκχώρηση της εγγυητικής επιστολής ανεξαρτήτως και επιπλέον από την ασφαλιζόμενη απαίτηση που έχει αποτελέσει αντικείμενο του *forfaiting*. Στην περίπτωση που η ασφαλιζόμενη απαίτηση έχει ενσωματωθεί σε αξιόγραφο και η μεταβίβασή της γίνεται με οπισθογράφιση, η κρατούσα άποψη δέχεται ότι εφαρμόζεται η 458 ΑΚ. Κατά την ανωτέρω συλλογιστική ωστόσο, υπάρχει η άποψη ότι θα πρέπει να γίνει δεκτό και στην περίπτωση αυτή, ότι η εγγυητική επιστολή δε συμμεταβιβάζεται αυτοδικαίως αλλά απαιτείται ιδιαίτερη εκποιητική σύμβαση¹⁴⁸.

Ένα άλλο ζήτημα που μπορεί να ανακύψει ειδικώς στη συναλλαγή του *forfaiting*, όταν αντικείμενό της είναι απαιτήσεις ασφαλισμένες με εγγυητική επιστολή, είναι το διαιρετό της αξίωσης από την εγγυητική επιστολή. Σε περίπτωση που πωλήσει και μεταβιβάσει περαιτέρω μέρος των απαιτήσεων, ασχέτως εάν αυτές είναι ενσωματωμένες σε αξιόγραφα ή όχι, τίθεται το εξής ζήτημα. Κατά πόσον είναι δυνατόν να εκχωρήσει και αντίστοιχο μέρος της αξίωσής τους από την εγγυητική επιστολή, ώστε οι απαιτήσεις αυτές να παραμένουν ασφαλισμένες. Η απάντηση κατά την κρατούσα στη θεωρία άποψη πρέπει να είναι μάλλον αρνητική¹⁴⁹. Η άσκηση του δικαιώματος από την εγγυητική επιστολή προϋποθέτει την κατοχή του σχετικού εγγράφου. Αυτό σημαίνει ότι μεταβίβαση «μεριδίου μόνο του δικαιώματος της επιστολής είναι αδύνατη». Σε κάθε περίπτωση, και δεδομένων των προπεριγραφερθέντων νομικών δυσχερειών, ενδεδειγμένη και απολύτως προτιμώμενη λύση στην περίπτωση της σύμβασης *forfaiting* αποτελεί η χρήση της τριτεγγύησης.

¹⁴⁷ Απ. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, σελ. 181

¹⁴⁸ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων σελ. 216

¹⁴⁹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων σελ. 216

5.5. Ζητήματα Ιδιωτικού διεθνούς δικαίου

Καθώς το *forfaiting* αποτελεί μέσο διευκόλυνσης του εξαγωγικού εμπορίου, οι σχέσεις οι οποίες διαμορφώνονται έχουν έντονα στοιχεία διακρατικότητας, κάτι που καθιστά σκόπιμη μία σύντομη αναφορά σε ζητήματα τα οποία άπτονται του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

5.5.1. Εκχώρηση

Για την περίπτωση που οι λογιστικές απαιτήσεις μεταβιβαστούν με εκχώρηση, είναι σημαντικό, ενόψει των διαφορών ουσιαστικού δικαίου της εκχώρησης στα διάφορα κράτη, να είναι εκ των προτέρων γνωστό το εφαρμοστέο δίκαιο στους εμπλεκόμενους στη σύμβαση *forfaiting*. Ελλείπει ειδικής πρόβλεψης στη σύμβαση, το εφαρμοστέο δίκαιο θα καθορισθεί από τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Γίνεται λοιπόν σχετικά δεκτό ότι εφαρμοστέο ως εξ όλων των ειδικών συνθηκών αρμόζον δίκαιο είναι η *lex sedis* (το δίκαιο της έδρας) του *forfaiteur*¹⁵⁰. Επειδή ο εξαγωγέας και η χρηματοδότη εταιρεία είναι συνήθως εγκατεστημένοι στο ίδιο κράτος, εάν πάρουμε το παράδειγμα της Ελλάδας, τόσο η σύμβαση πώλησης όσο και η σύμβαση εκχώρησης θα διέπονται από το ελληνικό δίκαιο κατ εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 25 παρ. 2 ΑΚ.

Ζητήματα σχετικώς, μπορούν να ανακύψουν, κυρίως αναφορικά με την ύπαρξη της απαίτησης και την ισχύ της μεταβιβαστικής πράξης απέναντι στον οφειλέτη και τρίτους (ζητήματα προτεραιότητας), τη συμμεταβίβαση ασφαλειών που δόθηκαν από τον οφειλέτη ή τρίτους, τις ενστάσεις του οφειλέτη κατά του εξαγωγέα που μπορούν να προταθούν κατά του *forfaiteur* και την ενέργεια της περαιτέρω μεταβίβασης απέναντι στον οφειλέτη.

5.5.2. Αξιόγραφα

Παρά την καθιέρωση ομοιόμορφου δικαίου από τις συμβάσεις της Γενεύης για τη συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγήν το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο για τα αξιόγραφα αυτά έχει μεγάλη σημασία για τη λειτουργία του *forfaiting*. Ο διεθνής ομοιόμορφος χαρακτήρας της ρύθμισης της συμβάσεως της Γενεύης διασπάται από τις διαφορετικές νομικές παραδόσεις και τις ερμηνευτικές απόψεις που ακολουθεί η θεωρία και η νομολογία στην κάθε μία από τις χώρες που μετέχουν στη σύμβαση της Γενεύης¹⁵¹. Ο διεθνής ομοιόμορφος χαρακτήρας διασπάται επίσης από τα διαφορετικά αστικά δίκαια των χωρών τα οποία εφαρμόζονται συμπληρωματικά προς το δίκαιο των αξιογράφων. Επίσης, ορισμένα κράτη, παρότι υιοθέτησαν

¹⁵⁰ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 217.

¹⁵¹ Χρ.Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 43

τη σύμβαση της Γενεύης διατύπωσαν επιφυλάξεις σε συγκεκριμένα σημεία, ενώ υπάρχουν κράτη τα οποία δεν την έχουν υιοθετήσει καν.

Καταρχήν, το δικαστήριο κάθε κράτους, όπως είναι γνωστό, εφαρμόζει το *id id* του *forum*. Συνεπώς, ανάλογα με το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου θα εγερθούν οι από το *forfaiting* πηγάζουσες αξιώσεις, θα εφαρμοστεί διαφορετικό διεθνές δίκαιο το οποίο θα υποδεικνύει και διαφορετική εν τέλει *lex causae* (το διέπον την υπό κρίση σχέση δίκαιο). Γι αυτό και τα μέρη κατά τη συνομολόγηση της ρήτρας *forfaiting* πρέπει να εξετάζουν το *id id* της χώρας τόσο του εξαγωγέα όσο και του εισαγωγέα, όπως επίσης και του *forfaiteur* αν και αυτός έχει ιδιαίτερη έδρα. Μολονότι είναι δυνατόν να αποκλειστεί η δικαιοδοσία ορισμένων δικαστηρίων ή να υπαχθούν οι μελλοντικές διαφορές στην αρμοδιότητα ορισμένων άλλων ΚΠολΔ 43, τούτο σπανίως θα συμβαίνει γιατί το *forfaiting* διενεργείται στην πράξη με ταχύτητα και χωρίς να συνοδεύεται από έγγραφες συμφωνίες. Ρήτρα υπαγωγής στη δικαιοδοσία ορισμένων δικαστηρίων ή αποκλεισμού της δικαιοδοσίας άλλων είναι δυνατό να περιέχεται είτε στην εγγυητική επιστολή, είτε στο αξιόγραφο.

Ευνόητο είναι ότι στο πλαίσιο του *forfaiting* αναπτύσσονται περισσότερες από μία συμβάσεις διεπόμενες από διαφορετική *lex cause* η καθεμία. Καταρχήν υπάρχει η βασική σχέση εισαγωγέα - εξαγωγέα. Δυνάμει αυτής χωρεί η αξιογραφική δικαιοπραξία έκδοσης και αποδοχής της συναλλαγματικής. Αυτοτελής δικαιοπραξία είναι και η τριτεγγύηση, εγγύηση, έκδοση εγγυητικής επιστολής, εξασφαλιστική οπισθογράφιση, καθώς και η οπισθογράφιση προς τον *forfaiteur* χάριν προεξόφλησης. Ιδιαίτερη *lex cause* είναι δυνατόν να διέπει και την από τον *forfaiteur* περαιτέρω οπισθογράφιση των αξιογράφων.

Ζήτημα μεταξύ άλλων θα μπορούσε να γεννηθεί ως προς το κατά πόσον ένας τίτλος αποτελεί αξιόγραφο ή όχι αλλά και να διευκρινιστεί τι είδους αξιόγραφο είναι. Τα ζητήματα αυτά απαντώνται με βάση τη γενική θεωρία του *id id* περί νομικού χαρακτηρισμού. Ειδικότερα, για το χαρακτηρισμό του τίτλου ως αξιογράφου, υποστηρίζεται ότι αυτός θα γίνει κατά τη *lex fori* (το δίκαιο του δικάζοντος δικαστού)¹⁵². Η άποψη αυτή είναι ευάλωτη στη διαπίστωση¹⁵³ ότι ο νομικός χαρακτηρισμός του τίτλου ως αξιογράφου ορισμένης μορφής θα γίνει κατά τη *lex fori*, ενώ η από το *id id* του *forum* υποδεικνυόμενη *lex cause* μπορεί να μη θεωρεί τον εν λόγω τίτλο αξιόγραφο ή να τον θεωρεί αξιόγραφο διαφορετικής μορφής σε σχέση με τη μορφή που του αποδίδει η *lex fori*. Μία άλλη προτεινόμενη λύση προκρίνει το να γίνουν δύο χαρακτηρισμοί, ο πρώτος κατά τη *lex fori* και ο δεύτερος κατά την υποδεικνυόμενη από το *id id* του *forum* *lex*

---

¹⁵² Χρ.Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 45

¹⁵³ Χρ.Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 45

cause. Εάν οι δύο χαρακτηρισμοί αυτοί συμπίπτουν, τότε δε γεννάται ζήτημα, εάν όμως διαφέρουν κρίσιμος νομικά είναι μόνο ο δεύτερος.

Ως προς το ζήτημα του τύπου, το αρ. 91 παρ. 1 ν.5325/1932 ορίζει ότι για τον τύπο της συναλλαγματικής και του γραμματίου εις διαταγήν εφαρμόζεται η *lex loci contractus* (το δίκαιο του τόπου όπου ανελήφθησαν οι υποχρεώσεις). Έτσι, η *lex loci contractus* καθορίζει εάν για την έκδοση, αποδοχή, οπισθογράφηση και τριτεγγύηση συναλλαγματικής και γραμματίου εις διαταγήν απαιτείται έγγραφο, αν αυτό πρέπει να είναι ιδιωτικό ή συμβολαιογραφικό, αν κάποια στοιχεία της σχετικής δικαιοπραξίας μπορούν να συνομολογηθούν προφορικά ή σε ιδιαίτερο συνοδευτικό έγγραφο, αν μπορούν να εκδοθούν και πως περισσότερα αντίτυπα ή αντίγραφα του αξιογράφου, ποια στοιχεία πρέπει να περιλάβει το έγγραφο κ.α.¹⁵⁴ Κρίσιμος νομικά είναι ο τόπος όπου έλαβε χώρα η υπογραφή. Αν όμως κατά τη *lex cause* είναι δυνατό να αναληφθεί προφορικά χωρίς υπογραφή αξιογραφική υποχρέωση κρίσιμος είναι ο τόπος όπου πράγματι ανελήφθη η υποχρέωση και όχι ο τόπος υπογραφής. Ο τόπος της υπογραφής μπορεί να συναχθεί και από τη γλώσσα στην οποία συντάχθηκε το αξιόγραφο ή και από την κατοικία του υπογράφοντα, χωρεί όμως και αντίθετη απόδειξη¹⁵⁵. Ο τόπος υπογραφής έχει γίνει δεκτό ότι τεκμαίρεται αμαχήτως από τον σημειούμενο στον τίτλο ως τόπος υπογραφής¹⁵⁶. Ορθότερο να θεωρηθεί ότι χωρεί ανταπόδειξη με την προσβολή της υπογραφής ή της σημείωσης του τόπου ως πλαστής, εκτός εάν ο κομιστής είναι καλόπιστος οπότε κατά αυτού δε χωρεί ανταπόδειξη¹⁵⁷.

Ως προς τις έννομες συνέπειες τέλος, των αξιογραφικών δικαιοπραξιών, το άρθρο 92 ν.5325 ορίζει τη *lex loci executionis* (δίκαιο του τόπου πληρωμής) ως δίκαιο που ρυθμίζει τα αποτελέσματα των υποχρεώσεων του εκδότη γραμματίου εις διαταγήν και αποδέκτη συναλλαγματικής. Ορίζει ακόμη τη *lex loci contractus* ως δίκαιο που ρυθμίζει τις υποχρεώσεις άλλων υπογραφέων. Τέλος, η ευθύνη του τριτεγγυητή, δηλαδή του *forfaiteur* ρυθμίζεται από τη *lex loci contractus*. Αυτή κατά κανόνα όσον αφορά την έκταση και το περιεχόμενο της ευθύνης θα παραπέμπει στην ευθύνη του αποδέκτη η οποία ρυθμίζεται από τη *lex loci executionis* κατά το αρ. 32 παρ. 1 ν.5325/1932, ενώ το δικαίωμα αναγωγής του τριτεγγυητή κατά του αποδέκτη ρυθμίζεται από τη *lex cause* της μεταξύ τους σχέσης.

5.5.3. Εγγυητική επιστολή

Η εγγυητική επιστολή διέπεται καταρχήν από τη *lex voluntatem* (το δίκαιο της βουλήσεως των μερών) κατά ΑΚ 25. Ωστόσο, οι εγγυητικές επιστολές είναι πιθανό να μην περιέχουν σχετική ρήτρα. Δεν θα ήταν επίσης ορθό η εγγυητική επιστολή να υπαχθεί στη

¹⁵⁴ Χρ.Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 45

¹⁵⁵ ΜΠρΗρ 981/71, ΕΕμπΔ 1971

¹⁵⁶ ΕφΑθ 6606/75 ΕΕμπΔ 1976

¹⁵⁷ Χρ.Χρυσάνθης, ό.π., σελ. 45

σχετική ρήτρα της σχέσης αξίας, λόγω του αυτόνομου χαρακτήρα της. Ζήτημα δεν τίθεται βέβαια για τη σχέση εκδότη – εντολέα, αλλά για τη σχέση εκδότη – εξαγωγέα. Κρατούσα είναι πάντως διεθνώς η άποψη ότι αρμόζον εξ όλων των ειδικών συνθηκών δίκαιο είναι η *lex sedis* (το δίκαιο της έδρας) της εκδότριας τράπεζας. Σε περίπτωση δε τετραμερούς σχέσης, εφαρμοστέο δίκαιο πρέπει να είναι η *lex sedis* της τράπεζας του εξαγωγέα, τόσο στη σχέση της με αυτόν όσο και στη σχέση της με την τράπεζα του εισαγωγέα¹⁵⁸. Επίσης, όπως προκύπτει από την περιγραφή των προσφερομένων υπηρεσιών (παρακολούθηση των απαιτήσεων, προεκχώρηση του συνόλου των απαιτήσεων του πελάτη προς τον factor) που καθορίζουν το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της, η σύμβαση της Ottawa για το διεθνές factoring δεν έχει εφαρμογή σε συμβάσεις forfaiting. Πρόκειται για εργασίες οι οποίες δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση υπηρεσίες προσφερόμενες από τον forfaiter όπως έχει ήδη αναλυθεί. Εξάλλου κάτι τέτοιο προκύπτει και από την ερμηνεία της Σύμβασης με βάση τις διευκρινίσεις που δόθηκαν κατά την ψήφιση του άρθρου 1 από τις οποίες συνάγεται ότι με τον όρο «Σύμβαση factoring» στο συγκεκριμένο άρθρο εννοείται η σύμβαση πλαίσιο σύμβαση δηλαδή η οποία προϋποθέτει όχι περιστασιακή συνεργασία πράκτορα - πελάτη αλλά διάρκεια συνεργασίας στο πλαίσιο μίας και της αυτής σύμβασης. Αυτή λοιπόν η προϋπόθεση προφανώς αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης της Ottawa τις συμβάσεις forfaiting¹⁵⁹.

---

¹⁵⁸ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 219.

¹⁵⁹ Απ. Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων, .ό.π., σελ. 220

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έγινε μία προσπάθεια να καταγραφούν οι βασικές νομικές και οικονομικές παράμετροι της σύγχρονης χρηματοδοτικής μορφής του *forfaiting*. Η μελέτη εστίασε αποκλειστικά σε αυτή τη συγκεκριμένη συμβατική μορφή και όχι τόσο σε συγγενή μορφώματα όπως αυτό του *factoring*, με σκοπό να αναδειχθούν οι διαστάσεις και ιδιαίτερες πτυχές του, όπως η έλλειψη δικαιώματος αναγωγής, ένα χαρακτηριστικό χαρακτηριζόμενο ως «ειδοποιός διαφορά» του θεσμού, αλλά και τα ποικίλα ζητήματα που προκύπτουν από την κατά κανόνα αξιογραφική διάσταση των προεξοφλούμενων απαιτήσεων.

Τα όσα παρατέθηκαν ανωτέρω οδηγούν στη διαμόρφωση μίας γενικής εικόνας για τον χαρακτήρα της συναλλαγής αυτής. Από τη μία πλευρά αποτελεί προεξοφλητική μορφή χρηματοδότησης και εξασφάλισης της εισπραξιμότητας μίας απαίτησης, και από την άλλη πλευρά αποτελεί μία μορφή επένδυσης, με ενυπάρχοντα στοιχεία παρεχόμενης υπηρεσίας έναντι πλήρως διαπραγματεύσιμης αμοιβής.

Το *forfaiting* είναι ένα γνήσιο δημιούργημα των συναλλαγών και ως τέτοιο πρέπει να αντιμετωπίζεται. Το εκάστοτε ρυθμιστικό πλαίσιο είναι θεμιτό και αναγκαίο να σέβεται τον πυρήνα της συναλλαγής, ο οποίος αποκρυσταλλώνεται στη συμβατική ελευθερία και την ανάληψη ορισμένων κινδύνων από τα μέρη με προσδοκία του μεγαλύτερου δυνατού οφέλους. Χαρακτηριστικό του *forfaiting* είναι ότι δίνει απάντηση σε διάφορες οικονομικές ανάγκες, κάτι το οποίο το καθιστά ελκυστικό σε πλήθος περιπτώσεων και ικανοποιητικό σε πλήθος αναγκών. Αυτό άλλωστε αποδεικνύεται από το γεγονός ότι πρόκειται για μία παγκόσμια, τεραστίων διαστάσεων αγορά, η οποία δε συρρικνώθηκε στα χρόνια της οικονομικής κρίσης.

Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, αποτελεί μία τεχνικά απαιτητική, «επαγγελματική» συναλλαγή, παρά τον φαινομενικά απλό και ταχύ της χαρακτήρα, καθιστώντας απαραίτητη την επισταμένη νομικοοικονομική μελέτη για να καταστεί δυνατή μία όσο το δυνατόν περισσότερο πληροφορημένη απόφαση, κυρίως από την πλευρά του *forfaiteur* ο οποίος είναι και αυτός ο οποίος θα επωμιστεί σε τελική ανάλυση μία σειρά οικονομικών κινδύνων. Ο χαρακτήρας της αυτός ωστόσο, δεν την καθιστά σε καμία περίπτωση δυσπρόσιτη στον έμπορο - εξαγωγέα ο οποίος, με την εμπλοκή του στη συναλλαγή αυτή, αποκτά πρόσβαση σε μία γνήσια εναλλακτική δυνατότητα μεσοπρόθεσμης χρηματοδότησης, με προκαθορισμένο κόστος, ικανής να βελτιώσει λογιστικά αλλά και ουσιαστικά, την οικονομική εικόνα της επιχείρησής του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- *B. Γαλάνης*, Leasing, Factoring, Forfaiting, Franchising, Venture, Capital: Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας, εκδόσεις Σταμούλη, 2000.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 4^η εκδ. 2012.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2^η έκδ., 2015.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Ενοχικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2007.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2^η έκδ., 2008.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Η σύμβαση forfaiting, ΕΕμπΔ 1995, σελ. 5 επ.
- *Απ. Γεωργιάδης*, Νέες μορφές συμβάσεων (Leasing, Factoring, Franchising, Consulting, Know-how, Time-sharing, Forfaiting), εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 6η αναθεωρημένη έκδ., 2015.
- *N. Ελευθεριάδης*, Καταχρηστική κατάπτωση τραπεζικής εγγυητικής επιστολής και προσωρινή δικαστική προστασία, εκδόσεις εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2002.
- *Γ. Καραγιαννόπουλος*, Factoring, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015.
- *A. Κιάντου-Παμπούκη*, Δίκαιο Αξιογράφων, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 7η έκδ., 2013.
- *Γ. Λέκκας*, Τρόποι εταιρικής χρηματοδότησης (ιδίως η τιτλοποίηση) και η οικονομική κρίση, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο 1/2010, σελ. 16 επ.
- *B. Παπαβασιλείου*, Ο ρόλος του forfaiting στις εξαγωγές ως μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, Ε7, 2015.
- *N. Ρόκας*, Χρ. Γκόρτσος, Α. Μικρουλής, Χ. Λιβαδά, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 3^η εκδ., 2016.
- *N. Ρόκας – Ε. Περάκης*, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου – Αξιόγραφα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση, 2018, σελ. 104.
- *Κ. Σαπουτζάκη*, Ο θεσμός του forfaiting γενική θεώρηση, Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, 1999, σελ. 160 επ.
- *M. Σταθόπουλος*, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, ΕπισκΕμπΔ 1997, σελ. 3 επ.
- *A. Τετριμέλη*, Τραπεζική Ενέγγυος Πίστωση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
- *Δ. Τσιμπανούλης*, Ένα νομοσχέδιο για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring), ΝοΒ 38.
- *Χρ. Χρυσάνθης*, Το Forfaiting, 1991.

- Σ. Ψυχομάνης, Κριτική του νομοσχεδίου για τους θεσμούς του factoring και του forfaiting Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, 1990, τευχ. Γ', σελ. 82 επ.
- Σ. Ψυχομάνης, Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη, 1996.
- Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, τόμος 2^{ος}., 6^η έκδ., 2010.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- *Icc Banking C. & Ifa*, ICC Uniform Rules for Forfaiting (URF 800): Including Model Agreements, ICC Publishing S.A., 2012.
- *Eric Bishop*, Finance of International Trade, Butterworth-Heinemann, 1st edition, 2003.
- *Jean-Pierre Deschanel-Laurent Lemoine*, L'affacturage, Presses Universitaires de France – PUF, 1993.
- *Ian Guild-Rhodri Harris*, Forfaiting: An Alternative Approach to Export Trade Finance, Universe Pub., 1986.
- *Henri Loubergé-Pierre Maurer*, Financement et assurance des crédits à l'exportation : Aspects théoriques et pratiques en vigueur dans les pays européens, Geneve: Droz, 1985.
- *Andy Ripley*, Forfaiting for Exporters: Practical Solutions for Global Trade Finance, Thomson Learning; 1st edition, 1996.
- *Sandeep Singh*, Risk Management in Factoring and Forfaiting: Factoring and Forfaiting, VDM Verlag Dr. Müller, 2010.
- *Amel Doukh*, Le rôle des banques dans le financement des contrats internationaux διαθέσιμο <https://www.memoireonline.com/02/10/3191/Le-rle-des-banques-dans-le-financement-des-contrats-internationaux-cas-de-la-BEA.html> (τελευταία πρόσβαση 29.09.2019).